M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

455. 1

Sigfrid Svensson
I–II samlingarna.

M.455 1–162

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Ingelstads hd
Järrestads hd
N. Åsbo hd

Se register i luten!

M. 455

Sommaren 1922

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Reseberättelse

för

tvenne månaders folkminnesundersökningar-huvudsakligen i sydöstra Skåne - för Hyltén-Cavallius-fonden.

En vecka har använts för avskrivning av Collectio-Rönnbeciana och under resten av tiden har resor företagits i Ingelstads och Järrestads härader, varvid följande socknar och orter besökts: Löderup, Borrby, Skillinge, Bolshög, Simris, Gladsax, Järrestad, Ö. Tomarp, Ö. Herrestad, Tosterup, Ingelstorp och Kåseberga.

Dessutom har också uppteckningar gjorts vid ett besök i Ö. Ljungby, N. Åsbo härad.

Sigfrid Svensson
fil. stud.

2.

Ingelstad / Ottestad / N. Åsbo } Ld / n - / n

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

Johannes Persson berättar.

(Småbrukare i Stidsvigsby, Ö. Ljungby. Inflyttad från Vedby socken. 64 år.)

Ja, se den där räkningen med veckorna på våren har jag nästan rent glömt bort. Hade jag haft en almenacka här av den gamla sorten kom jag kanske bättre ihåg det. Att man räknade baklänges det minns jag och jag tror man började Kristi Stomäss, som var en torsdag. Det var den 14:de veckan. Så sa man att göken kommer i 10:de och går i den 9:de. Den 8:de veckan skulle det vara i jorden. Men mer minns jag inte. Veckoräkningen.

Frys det 40 martyrer frys det 40 nätter. Väderleksmärken.

Frys det fastlagssöndag, frys det hela fastan.

Frys det vid Mårten blir det milt i jul. Har nu slagit in ett par år.

Frös det den 2:de nov. blev det långvarig vinter. De gamle sa: "Om Tobias får hatt"- om det frys så marken blir hård - "får den ligga till Frue-natt". Men det stämmer minsann inte alltid.

Om dimmorna gå mot solen blir det nederbörd. En gammal man sa så och det har jag själv gett akt på.

Naddana - d.v.s. när det är kallt - komma 3 dagar före och 3 dagar efter Valborgsdag.

Horsavinerna var det också kallt. De komma, tror jag, i slitet av april.

Om vid gamla Mickaeli, som var den 29 sept., en halmviska kunde blåsa bort av en sten, blev det dyrtid. Men var

det lugnt och stilla blev det ett bra år.

De gamle räknade väderleken efter juldagarna. Min far var alltid så nöjd om solen Nyårsdagen sken så mycket att han kunde sadla en häst, för då skulle rågen bli bra inbärgad. Det var augusti. Själv lagt märke till det och slår in.

Om Kyndelmässan brukar det frysa. Men sen är det falskt att gå på isarna.

Om det är rimfrost om julen börjar det regna 6 månader därefter.

Regnar det Petri Fäng, regnar det 6 veckor.

Om soten ellas (= glöder) på ett kärl blir det blåst. Den har känning av luften liksom saltet.

Sådd. Korsmässan skall sås korn.

Linet skall sås den 20 maj, den dagen är Desideria.

Om en höna hoppade upp i vagnen, när man spände för, var det otur, men bra om katten hoppade upp.

Om man mötte ett fruntimmer med tomma krus var det farligt, men bra med fulla.

Lyten. Att barn få lyte beror på mödrarna. En person i Klippan hade harskår. En havande kvinna fick se honom och blev rädd och hennes barn fick också harskår.

Förr när man hade skjutit harar, skulle man skära läpparna av för samma orsaks skull.

Harskår kunde också barnet få genom att modern fick se en yxa som är ihuggen. För att det skulle förhindras, skulle man ta yxan av och inte bli rädd.

När man fäller träd, får man inte gå ifrån det, sen

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

man börjat hugga på det. Får en havande kvinna syn på det så får barnet harskår. Jag vet en som såg ett halvhugget träd och hon högg omkull det. Men jag tror inte på att något sådant är farligt, om inte kvinnan blir rädd. Och sedan hon gått halva tiden gör det nog ingenting.

Det var när vi bodde i Vedby. Grannens hustru hade blivit skrämd när hon var med barnet, och det var skulden till att det nu skrek dagen igenom. Grannen bad mej hjälpa sej. Jag skulle gå bort till deras gård en kväll och han skulle laga att hans hustru kom att sitta framför fönstret och ge den lille di eller patte som de säger. Jag skulle skrika till så att hon blev skrämd. Jag gjorde så och barnet blev botat.

Skäfer kan ett barn få om modern gått på kyrkogården och råkat trampa på ben. Och sån skäfer kunna inte läkarna bota.

Jag hörde talas om en gumma som gick till kyrkogården och tiggde lite jord och lånade ett ben. Så skulle hon ta 9 skedar vatten av en bäck, som ett liktåg och en brudståt gått över. Det skulle vara skött innan solen gick upp. Slog vattnet igenom benpipan och gav tösen att dricka. Två gånger, både i ny och nä (= nedan). - Vad hon gjorde med jorden minns jag inte.

Barn som hade skäfer skulle färdas runt omkring ett lik.

I närheten av Vedby kyrka bodde en skäferkvinna. Jag körde mjölkaskjutsen en tid och om morgnarna när jag skulle förbi där till mejeriet kunde jag knappt komma fram. Så många körande höllo där. Vad hon använde för botemedel vet jag inte, men att hon kunde hjälpa är säkert. Förmågan hade gått i arv från mor, dotter och dotterdotter.

De som slaktade hästar kallades rackare eller vallackare, ja, de hade ett annat namn, men det minns jag inte. Det var

Rackare.
a.

i mina pågår. Var det en gammal häst som slaktades, gravdes han ner sedan man tagit huden och litet av istret. Rackaren var så att säga tillförordnad, gjorde vem som helst det blev han utskriken. Han skulle också kastrera djuren.

Snapphanarna och Örkelljunga präst.

Snapphanarna togo in Örkelljunga kyrka. Prästen och en del av församlingen brukade hålla möte på en fäla (= hed). De hade en sten som nattvardsbord, den kallas Altarstenen. Snapphanarna ville göra av med prästen. Denne började predika för dem och det slog dem så, att de bevekte dem och anföraren sa: "Ha vi följt dej hitentill, vilja vi följa dej härefter också.

Gravar i Vedby.

I Vedby finns det tre gravar på Elfdalens ägor över personer, som blivit avrättade där. Det berättas att en dräng blev ihjälstucken i nacken med en kniv. De sade att det lyste så i förstugan, det skulle vara själve den onde, som var framme. Tre personer var med om det. En fick 10 års fängelse och själve mördaren halshöggs och begrovs i en av gravarna.

Väskyttarna och eldhjulet.

Det var ett par väskyttar (=gårdfarihandlare från Västergötland) som riktigt blev skrämda. Folk hade samlats på en bergkulle. När de sågo väskyttarna komma tände de eld på ett hjul och lät det rulla emot dem. De blevo rädda och den ene sa:"Låt oss sjunga en gudaktig sång", och båda stämde upp: "Vår Gud är oss en väldig borg". Men den andre blev räddare och sa: "Ja, hur väldig han än är så springer jag".

Odens jakt.

Odens jakt var något farligt. Men någon har gjort så att han inte kan komma längre ner än oxen bär oket och hästen selen. 11-2 är spöktiden. Det gör ingenting med spöken, om man bara inte klår sej på det, jag menar rör vid det.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Arbetaren J. Åberg berättar.

(Arbetare vid Stidsvigs limfabrik, Ö. Ljungby. 24 år.)

Vid begravningar brukar man strö granris på vägen. Antingen strör man vara ut det eller också lägger man det i mönster. De bruka se ut så här:

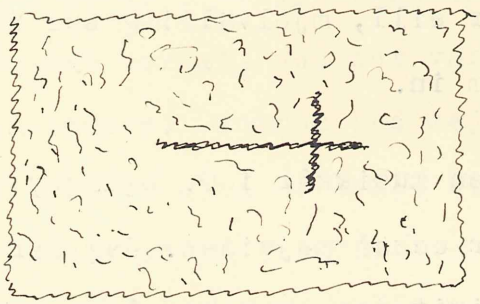

eller:

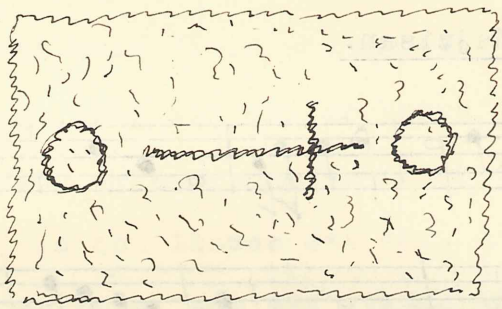

Det gjordes för att hedra den döde.

En man som brukade slakta blev budad till slakt. Men man tyckte att han var för gammal och därför fick han inte slakta utan endast hålla i rumpan. När man så stack kniven i grisen kom inget blod, man väntade länge och vred om den ett par gånger, men förgäves. Till sist måste man lämna kniven åt gubben och be honom slakta. Efter en del trugningar ville han göra detta. Han blåste i handen: hitsch, innan han grep kniven. Stack så grisen och blodet kom. Han kunde mer än andra den gubben.

Vällingklockans sång.

När jag var på Hjälmslunds herregård (i Kellna socken) och tjänte brukade vi säga att vällingeklockan sjöng:

Kom slinken, kom slunken, ta kniven, skär skånken, blå välling, sur sill, bällhungar, kom in.

Jag har också hört andra vers:

Vannblanning, sur sill, vannblanning, sur sill, bällhungar, kom in, bällhungar kom in.

Och på ett tredje ställe:

Mjölvälling, sur sill, mjölvälling sur sill, ladhungar kom in, ladhungar kom in.

Majvisan. (melodi)

Vi hade en tid en musikkår i Ö. Ljungby och bland de stycken vi då inövade var också majvisan. Jag har kvar noterna men vet inte vem som skrivit dem, kanske någon av "Korkarna", en gammal musiksläkt från Kellna (annexförs. till Ö.Ljungby).

Majvisan.

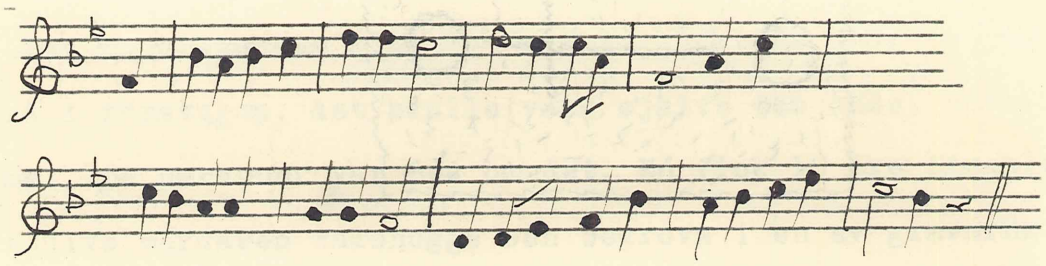

Fru Minni Åberg berättar.

(Gift med föreg. meddelare, 24 år.)

Vad jag nu har berättat har jag mestadels hört av min mor och mormor, som ännu leva. De äro, som vi säga här, riktigt fulla av påskasysslor. - Jag är född i Välinge socken, sedan flyttade vi till Kellna, där jag bodde tills jag gifte mej och kom hit till Stidsvig.

Lycko- och olycksdagar (att gå i tjänst)

Varje dag har sin betydelse, när man skall gå i tjänst. Min mor var mycket noga med det och varnade mej särskilt att börja en ny plats en onsdag. Hon säger att Måndag är mörkt

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

nog, Tisdag är tids nog, Onsdag är ont nog, Torsdag är torrt nog, Fredag är fritt nog, lördag är och går man i tjänst en Söndag kommer man att se spöke innan man flyttar.

I Tångaby, Värlinge, där jag är barnfödd, sjöng man alltid maj. Pojkarna samlades, en hade harmonika, två buro äggkorgen, en hade hand om kassan, de övriga skulle bara sjunga. De började kl. 8 på kvällen och kunde hålla på ända till 5 på morgonen den 1:ste maj. För de hopsjungna gåvorna ställde man till gille lördag eller söndag närmast efter, då varje pojke skulle bjuda en flicka. Om morgonen skulle vi ungar alltid se efter kvisten, som sångarna fäst i taket. Därhemma hade vi papptak och där klämde man in grenen på något sätt, annars fäste man den i takskägget. Fanns det inget annat grönt tog man gran eller dyl. Utanför vårt växte en stor buxbomshack, där man bröt grenen. Majfirning. "Sjunga för ägg".

Jag var en tid i Mäsinge i V. Karups socken. Vi gjorde majstång då. Alla flickorna skulle göra var sin krans, den som icke hade gjort någon fick inte vara med. Så klädde vi en stor stång med grönt och hängde kransarna på. Stången hade överst en stor krans i toppen, sedan två tvärslår, där kransarna hängdes. Den såg ut ungefär så här: Majstång.

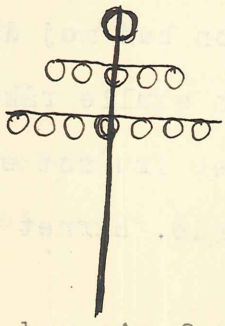

Jag var på tröskning hos min farfar och stod uppe på tröskbordet och skar upp banden. Fick sträng tillsägelse av farfar att kasta ned de sista kärvarna, som kommo upp, ty Julkärven.

de skulle fåglarna ha till jul.

Väderleks-märke.

Om dimman drar mot sjön, blir det inte regn, men drar den till skogen kommer den igen om tre dagar.

Vårtor.

Min bror hade vårtor överallt på fingrarna, så det var alldeles gräsligt att se. Min syster sa, att hon skulle ta bort dem. Hon tog en syråd, slog lika många knuter på den som han hade vårtor och lade den under en sten. När tråden var uppruttnad, var vårtorna borta. Men man får inte lov att titta till tråden under tiden.

Jag själv hade fått en vårta på fingern. Efter min mors tillsägelse passade jag på att stjäla en ärta ur hennes ärtapåse, gick ner till en bäck - det skulle vara ett rinnande vatten - strök över vårtan med ärtan tre gånger och doppade den varje gång i vattnet. Därefter kastade jag ärtan i vattnet och sa: "Jag sänker dej, min vårta". Jag glömde bort alltsammans, tills jag senare en gång kom att tänka på vårtan. Men då var den borta.

Lyten.

En havande kvinna får icke se en yxa, som sitter fasthuggen. Jag hade själv en gång huggit fast en yxa i en kubb. En gammal gumma, som fick se det, förebrådde mej härför. Jag svarade att jag inte kunde få av den, utan den fick sitta där tills min man kom hem. Hon bad mej då att jag skulle gömma kubben med yxan, så ingen skulle råka se den.

Jag hörde talas om en fru som en barnvagn gick över foten på, när hon var havande. Barnet fick tårna förkrympta på samma fot.

Jag var på ett ställe och bakade, när jag var med Margit. De nybakade bröden hade lagts i min säng, och lakanet

M.455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

var ännu ganska varmt, när jag lade mej. När flickan föddes, var hon liksom skållad på ryggen. Mor tog då en gång, när vi bakade, ett bröd, som jag fick sitta på, och ett som hon lade i barnvagnen under Margit. Och flickan blev bra.

Jag visste inte att jag skulle bli mor, när jag en gång vid svinslakt skulle röra i blodet och blev förfärligt rädd, när blodet sprutade ut. När jag sen förstod hur det var ställt med mej, ängslades jag över att barnet nog kom att få slaget. Mor lugnade mej då med att jag, om så skulle bli, bara borde ta och bränna barnets kläder, som det hade på sej, och ge det av askan. Men nu är Margit tre år gammal och ingenting har märkts. Fast sådant kan ju komma senare också. a.

Man får icke uppkalla någon efter avlidna syskon. Min mormor kallade tre flickor i rad Bertha. Alla dog som små barn. Dop.

När ett barn döpes, skulle vattnet kastas ut i långt gräs, då skulle det få långt hår.

Man ropar på göken: När skall mitt bröllop stå. Så många gånger han ropar, så många år dröjer det. Jag gjorde det själv och hörde det två gånger och det slog in. Göken.

Hör man göken fastandes, dör man innan årets slut.

Står lik över söndagen, blir det snart lik igen. Lik.

Ha två personer dött kort efter varandra, dör snart den tredje också. "Om de ä ett, å blir två, blir de tre me".

Den en likskara först möter, i den åldern blir det härnäst ett lik. Likskara.

Den siste kärven.

Den som sätter upp den sista neken, om den är udda på ett fält, säges aldrig bli gift.

När vi voro små, fingo vi inte hoppa över varandra, för då växte vi inte.

Olika personer berätta.

Gudmor.

Vid dop skulle man köra fort från kyrkan, ju fortare ju bättre. En heder att vara gudmor. Länstolar kallas t.o.m. gudmorsstolar.

Målare G. Frid, Slidsvig, Ö. Ljungby (uppfödd i Ö.Ljungby, 49 år. - Är mycket intresserad av hembygdsforskning och har lovat göra folkminnesinsamlingar och stå till tjänst vid förfrågningar).

Gåtor.

En fånge gick på vånge och hörde sju tungor sjunga ur en kroppalös huvudskalle. Svar: En fånge som på en vång gick förbi en hästaskalle - rackarna begrovo hästarna ute på vångarna - där en fågel byggt sitt bo, i vilket fanns sju sjungande ungar.

Har du mött någon i dag som hade skinn under armen och en panna att bära? - Nej. - Men det har ju varenda människa.

D:o.

Fyra lapprelattra, två svarta tattra
ispen, vispen och en skorpion.

Svar: Fyra vagnshjul, två svarta hästar, piskan och kusken.
(Vad ispen betydde visste inte meddelaren)

Nils-Erik Svensson, Stidsvig, Ö.Ljungby
(13 år - har hört gåtorna av sin mor)

Trind och rund
Spannalångt
kungens hästar tydde inte dra den.

Svar: Brunnen.

D:o.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Lille dingle
satt och pingle
hade pinne i ändan.

Svar: Äpplet.

d:o.

Hur maror och varulvar komma till? Ja, det är så fult att jag knappt vill säga det. Men det blir så, om en moder för att föda lättare, kryper igenom en hästahamn (=efterbörd). Sådana mödrar finns det lyckligtvis inte nu, men ofta förr när tattrar och sånt otyg höllo hus i bygderna. Mara och varulv.

Arbetare Friberg, Källna.

Backstuga i Stidsvig, Ö. Ljungby. Backstuga.

Av upptecknaren.

I Stidsvig, Ö. Ljungby, finnes vid "gamla landsvägen" mellan Stidsvigs by och Rya ett par backstugor. Den ena, som nu är fullständigt raserad, har utgjorts av ett enda rum, kvar finnes endast bakugnen i ena hörnet. Den andra, som ligger längre uppåt vägen, är orörd och användes som redskapshus.

Backstugan, vars grundplan vidstående teckning visar, har ena långväggen fristående i linje med backens kant, de övriga väggarna äro inbyggda i backen.

Bostadsrummet (a) har loft, väggarna äro fyllda med lera och kalkade. Hela stugan har lergolv. Höjd från golvet till loft 1,95 m. Logens väggar utan fyllnad. Framsidans höjd 1,80 m. Taket beklätt med halm, nytt. Gavelns höjd 2,80 m. Taksparrarna tappade fast i den liggande bjälken.

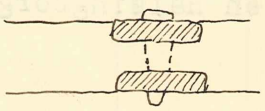

Förening mellan sparr och bjälke.

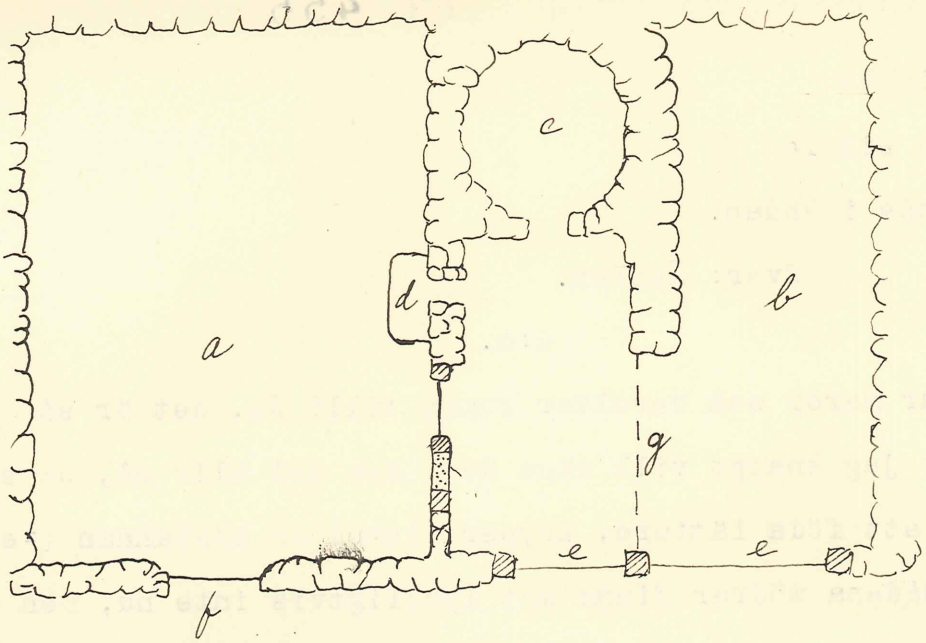

Backstuga i Stidsvig.

Bottenplan

Skala 1:60.

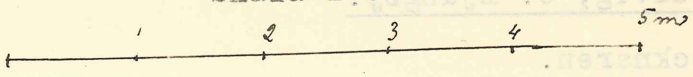

gråsten stolpe lera och halm.

a Bostadsrum

b Loge

c Bakugn

d Spis av en på sidan ställd järngryta

e Dörr

f Fönster

g Ursprungligen ant. skiljovägg av bräder, tapphål i ovanliggande bjälke.

Målaremästare G. Frid, Stidsvig, Ö. Ljungby, har meddelat att stugan byggts av hans mormors far, som hette Malmström och var soldat och deltog i 1814 års krig.

Den har bebotts inemot slutet av 1800-talet. Loftspringor voro igenklistrade med en Hälsingborgs tidning från 1870.

M.455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Elna Hans Nils berättar.

(Änka efter Hans Nilsson, som var husman på n:r 11 Hagestad, Löderup. Gumman bor i en stuga på Hagestads mosse, som hennes far haft förut och där hon är född och har bott hela sitt liv. 80 år.)

Om Ramshögs stenar (gånggrift på n:r 19 Hagestad) sa de, att en ryttare med guldsadel kom ridande om högtidskvällarna. Han red upp till gårdarna på n:r 8 Hagestad. Men far sa, att han hade aldrig sett något. Ramshögs stenar (Hagestad)

Man sa också, att en gammal kung blivit begravd där.

De gamle tyckte alltid det var ineligt (= förenat med risk) att gå förbi Alberts hög (gånggrift på n:r 14 Hagestad). Min farfar sa, att de både bakade och annat, de hade rivit sönder en gryssla (= grissla el. bakspett) en gång och lagt upp den på kullen. Det var en man som lagade den till dem och lade den dit igen. Och då låg där sen ett stycke bröd, och de sa i backen, att det kunde gott ätas, för det var bondens bästa säd. Alberts hög (Hagestad)

Farfar sa också, att han hade sett dem dansa kring kullen. Det var tre par och kvinnorna hade varit klädda precis som de fine voro.

En gång firade folket i högen bröllop, sa farfar. Farfar var "hogåra" bonde under Hagestaborg. På den tiden var det stängsel mellan varje vång och över vägen gick "len" (= grindar). Farfar såg brudaföljet komma fram på vägen. Men de kunde inte öppna den och bruden blev så ledsen, så hon grät. Jag tänkte, jag går bort och öppnar, sa farfar. Och de kastade en liten kryllspån till mej, sa han. Men han tog

inte upp den, men folk talade om för honom, att hade han gjort det hade den blivit till pengar. Då hade jag kunnat varit rik nu, sa han.

Kyrkohåla (Hagestad)

Om Kyrkohåla. De gamle sa, att en kyrka sjunkit där, därför att någon styggelse bedrivits där. Förr en stor vattendamm. I mitten välvde vattnet omkring en påle. Jag har själv sett det, jag kan se framför mej hur det välvde i rundningen. De sa att det var spetsen av klocketornet.

Väderleksmärken.

Regnar det 40 martyrer, regnar det 40 dagar.

Petri Katted, då var den värsta vintern gången.

Gregor, då skulle svinen kunna föda sig själva, för då töade det lika mycket ovan som under jord.

Den tredje torsdagen i Tor - det var mars månad - sa de gamle, skulle ljusastaken ut och madattan (måltid före kvällsmaten) in. Då börjar dagen bli lång.

Fryser det Froenatt (= vårfru-) fryser det fyra och tjugo nätter därefter.

Korsmässan komma svalorna och så är det väl också en korsmässa om hösten, då de skola resa.

När Erik ger vippe, ger Ola bröd.

Regnar det sjusovaredagen regnar det sju veckor därefter.

Petri Fäng bryter alla ting.

Påskveckan.

Blåmåndag och videtisdag skulle de tvätta. Så kom skånske (?) onsdag. Skärtorsdag skulle de inte sköta något förtrolleri. Så långfredag och påskalördag.

Påskägg.

Rullekåmpar (= påskägg) voro åtminstone vanliga i mina föräldrars tid.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Valborgsafton skulle man så grönsaker och sätta lökar för att de skulle komma att gro bra. Sådd.

De sjöngo majvisan och psalmer också förresten, när de kunnat. Det skulle vara så härligt. Sen ställde de till ett gille för vad de fått valborgsafton. De voro så glada för vintern var överstånden och sommaren var kommen (se vidare sid. 45). Majfirning.

De skulle baka så mycket förr till jul. Drängar och pigor skulle ha julamat. Somliga gav dem mat till påska också. Så många töser jag haft som tjänat, ha de fått julamat, ett par fina bröd och kött. Tröskemannen var där alltid och spisade julafton och fick julamat. Julmaten.

När jag tjänade till Per Svens (n:r 11 Hagestad) kunde vi baka ett par tre stora bakningar och den ena gick med till tiggarna. Kvinnan stod sej inte att skära mat utan mannen måste hjälpa henne. Jultiggare.

På Thomas skulle man varken baka eller brygga, för då blev det surt. Det var ju inte annat än passacher. -Thomas.

Kvinnorna skulle vara arga för att brödet skulle bli grant. Bak.

Ett stort träfat med kött skulle stå inne på bordet hela julen. Man fick inte äta av det förrän trettonafton, då var julen slut.

- När en barnsängskvinna går bort är det inte detsamma som när en vanlig människa ligger på sin sotsäng. Blevo de inte förlösta skulle de ha barnklädsel med lintyg och svepning med sig i kistan. Barnsängskvinna.

När någon förkortade sitt liv skulle han inte begravas i kristen jord, som de sa, utan på pestkyrkogården borta i Löderup på Fästan. Likaså lik som flöto i land vid strandningar. Pestkyrkogård (Löderup)

Likbår.

Strax i min tid bar de de döde på likbår till kyrkan. Två likbårar hängde i vånghuset (=vapenhuset). Hagestads på den ena sidan närmast hitåt, Löderups på den andra.

Tavlor med den dödes namn och ålder hängdes upp i kyrkan på väggen över var och ens stol. Det var tavlor med svarta ramar och svarta blommor i krans. De hängde där ända till kyrkan revs ned (härmed åsyftas ombyggningen med korsarmar av Löderups kyrka 1861-62). Det var bara de rike, som kunde hänga upp sådana, inga nedriga. Den siste som jag minns en sådan tavla hängdes upp över var Per Esbjörns Anders.

Lärare Lindholm i Kåseberga berättar.

(F.d. folkskollärare på Kåseberga fiskläge. Född i Ingelstorps s:n. Efter slutad utbildning kom han hit och har sedan vistats här alltjämt - 69 år.)

Väderleksmärken, sådd etc.

Blasius, man sa Sant Bles, lade man en halmviska på en sten. Om den blåste av kunde man låta den ligga för då blev det foder nog. Blev den liggande skulle man ta den in för då behövdes den och mer till d.v.s. det blev en sen höst.

Om Peter Katt sa man att Per med den hete stenen töade lika mycket nedifrån som ovan jord.

Den 16 april, Patrik, skulle man så ärter, de skulle paddra (ungefär = smällande slungas omkring) omkring tillsammans med Patrik.

Svalorna kom den ena mässan och reste den andra.

Bruna bönor skulle sås Beda, som var den 27 maj.

Regnar det Sjusovare-dagen blir det en våt höst.

Med Sankt Olasas krok menade man att det var den delen, den kroken, av året då det var så torrt och fattigt,

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

därför att den gamla grödan då var slut och det var innan den nya kunde begagnas. Det var den fattigaste tiden.

Man skulle hugga råg den 10 augusti, det var S:t Lars dagen (?).

Man skulle så råg mellan mässorna. Marsmässan och Korsmässan. Det var den 8. sept. - den 14 september.

När Erik ger ax, ger Olof bröd.

Michael, ju värre det blåste, ju dyrare blev säden, ju lugnare det var, ju billigare blev den.

Gammal sägen att Mårten Luther föddes den 10. november och blev döpt dagen därefter.

Andreas säger man ännu: När Anders slaskar, skall julen braska.

Samma väderlek hela september som Egidii dag, som var den 1 september.

När röken slås ned blir det snart regn.

Kreaturen föras på bete.

När kreaturen skulle föras ut på bete, brukade far skriva ett kors i skammeln (=tröskel) när man ledde dem ut från stallet.

Åkrarna sås.

Min far brukade också när åkern skulle sås, rita ett kors med kniven i den hörna, där sådden började - det berodde ju på vinden - och sätta kniven i mitten av korset, där fick den sitta under sådden. Ett år glömde han kniven. Vi fann igen den sen. Men det var sista gången han gjorde det där.

Dragarna tämjas.

När en häst eller oxe skulle tämjas d.v.s. när den skulle läras att dra skulle den körande ha vantar på sej den första timmen, hur väderleken än var. Det brukade man därhemma, när jag var pojke, och det skulle vara för att

inte kreaturen skulle bli ömma. Därhemma hade vi en hingst och en oxe som gick i par.

Majeldar.

Onsdagskvällen innan Kristi Himmelsfärdsdag skulle man ha majeldar. Det var en tjärtunna eller riskvistar som brändes. Majeldar tändes häruppe på åsen (Kåsebergaåsen) till de senare åren.

Majfirning "Sjunga för ägg".

Inte förrän senare - 50 år sedan eller så där - ha de börjat sjunga maj. Förut sjöng pojkarna pingstafton - pojkarna, det var dem i konfirmationsåldern - och drängarna midsommarafton - drängarna voro de äldre. De sjöngo för ägg, ja, på somliga ställen fick de pengar. Vid alla tillfällena sjöngo de majvisan. Längre tillbaka i tiden, i min barndom och dessförinnan, hade drängarna byspelmannen med sej. Vanligtvis hade pojkarna gille annandag pingst och drängarna närmaste lördag efter midsommar.

Majvisa.

Av majvisan kan jag endast ett par versar. Den började:

God afton om ni hemma är
maj är välkommen!
Förlåt ess, om vi väcka er!
Sommarn är så ljuvlig för ungdomen.

Så kom efter flera andra versar:

Låt hönan giva ägg på fat
till

Och till sist:

Och tack, och tack, det skall ni ha,
för gåvan den var ganska bra.

Men fick man ingenting, vilket dock sällan inträffade:

Ligg och sau (= sov) din gamle stud
maj är välkommen!

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Må krågor och raunar hacka dej ud.

Sommarn är så ljuvlig för ungdomen.

Midsommarafton kunde man bada första gången. Vi bodde i Ingelstorp då. Alla människor skulle till sjön, så där var fullständig marknadsplats. Det var inte frågan om någon etikett, utan man badade huller om buller. Badade man förr fick man klåda i huden, sa de. Bad.

Midsommarafton stack man grönt - ofta gråbon - takskägget, särskilt över förstugodörren. Ibland smyckades hela södra sidan av längan. Midsommarmajning.

Vid slåtter och skörd skulle de hugga gemensamt, så länge byahemmet var odelat. Sedan efter enskiftet hjälpte naboarna varandra. Det var särskilt vid slåttern. Till sädesskörden behövdes inte ofta mer än gårdens folk, för åkerfälten voro inte så stora. Det var drängen och tröskemannen, husmannen och så far själv, i den ordningen skulle de hugga. Skördefolket skulle vara på halvt kyrkoklädda. Så litet som möjligt och som de för blygsamheten kunde skulle de ha på sej. Slåtter och skörd.

Ja, man skulle fånga haren, det sa man, när man började hugga sista mon. Men det var för att haren då inte hade någonstans att gömma sej. Fånga haren.

Man skulle alltid stryka lien, när man gick ifrån vången, om också icke mer än en enda gång. Det har jag själv varit med på. Jag frågade efter, varför det var nödvändigt, och då sa de, att det var för att den inte skulle rosta. Lien strykes.

Blasius, den 3 februari, skulle man inte spinna och tröska. Man skulle inte tröska, för att inte taket skulle flyga av. Om man spann ull fällde fåren ullen. Man sa något Blasius (förbud)

om det linna också, men det minns jag inte. I mitt föräldrahem ordnade man det så, att man då kastade (= ränsade från skalar) säden. Annars var det brukligt på lördagarna. Men till Blasius tröskade man lördagen före och väntade med kastandet till den dagen. Högen med tröskad säg blev alltså så mycket större. Detta iakttogs mycket noga.

Ale stenar (Kåseberga)

Stenarna däruppe på åsen skulle ha rests över en vikingahövding som hetat Urbanus, därför kallas den Urbani grav. (Om denna skeppssättning på Kåseberga åsen se t.ex.: Hörlén, Gamla seder och bruk s. 189). Trakten var betesmark tills för en hundra år sedan, stenarna låg på hedmark alltså, därför kallas de Hedstenar. De säga också att hövdingen skulle hetat Ale, därför ha de fått namnet Alestenar.

Klausten (Glemminge)

Klauasten (flyttblock) varit i lag med Hedstenar (se föregående). En jättekvinna skulle ta stenen för att slå omkull Töstarpe Black (tornet på Tosterups herresäte, Tosterup). Någon säger, att hon lade den i sin hårfläta, andra säga i sitt strumpeband. Nog av, bandet var starkt. När hon dängde till klyvdes stenen och båda halvorna föllo ned innan målet på det ställe, där de nu ligga. Det stämmer så till vida att man kan se Tosterup från åsen och linjen är utmärkt. En sägen berättar att den skulle kastats från Bornholm i samma syfte. Men det passar inte, dels inte med riktningen och dels kan inte Blacken ses från Bornholm.

Pigan skulle ha drängens krunehossor färdiga till trettonafton. Fick hon inte det skulle de ofullbordade strumporna hängas på hennes kjol vid dansen trettondedagen. Fast en sådan skam kunde inte komma ifråga.

FOLKLIVSARKIVET M. 455
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Alla skulle i julottan. När man körde från kyrkan var det fråga om att vara säker att köra. Man skulle köra i kapp hem. Den som kom fortats hem fick fortast inhöstat. Julotta.

Slakta gjorde man redan andra veckan i december. Slakt. a.

Man hade två slags dricka: öl och vanligt dricka. Ölet rann den första halva dagen. Sedan spädde man mer vatten på. Och då blev det vanligt dricka. Brygd.

Skolemästaren och soldaten el. dragonen skulle ha julamat, likaså tröskemannen. Och så tiggarna. Det var ingen vanlig skiva utan ett halvt eller tredjedels bröd de senare fick. Julamat.

Julaftons middag skulle vi doppa i grytan. Då skulle vi ha moljebröd. Det var en mängd kött, som koktes. Fettet, eller spat som man säger, skummades av och hälldes i ett stort kar ovanpå skurna brödskivor. Sen sattes fatet på bordet och man åt kött till brödet. Det har jag varit med om många gånger. Doppa i grytan.

Goavätta skulle ha julafton. Så snart vi ätit kvällsmat kastade mor litet mat pågolvet vid bordändan. Det var åt goavätta. Hon skulle ha litet öl också. Var de goda vänner med henne stodo de sej bra, voro de ovänner kunde de göra vad som helst, det gick ändock galet, troddes det. Goavätta.

Ur "C o l l e c t i o R ö n n b e c k i a n a".

Om "ibland gemene Man gående gamall allmän Tradition om något, som der å orten i gambla tiider kan wara passerat".

Ingelstads, Jerrestads och Albo härader.

(Handskriftsamling på U.B., Lund. - Exserpering gjord av de uppgifter angående folkminnen, som finnas om Ingelstads, Jerrestads och Albo härader och som inlämnats av prästerskapet som svar på till dem ställda rundskrivelser - i allmänhet från 1720-talet. Förklaringarna av härads och sockennamnens uppkomst, som stödja sig på tryckta källor, ha i regel utelämnats.)

Löderup och Hörup.

Löderups och Hörups kyrka.

Antagas dock att Hörup och Qvarnby skohla wara de äldsta kyrkor i nejden och stådt sen syndafloden som gemene man har för sägen, hwilket är wäl ett skiähl til deras ålder, men dock i sig sjelft både sant och osant; sant att de blifwit bygda efter ty sådan lära de alla som fallet och då blifwet bygda, men osant att ålder kan räcka så nät till syndafloden, som vulgus menar.

Bornholms innevånare säges seglat och lydt til Hörups kyrcka fådt fram och tilbaka efter önskan och att de lagt och nyttjat gbl. bro icke långt ifrån Hörups qvarn.

Både Löderups och Hörups kyrkor skohla som tahlet går vara helgade S. Anna. Men ännu har jag ej kunnat komma öfwer något tilförliteligt bewis.

En fru som het Anna säges hafwa bygdt kyrkorna och skall bodt på Bollerup, Ingelstad eller någon här när intill mot norr belägen herregård.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Nog går nu väg härifrån Löderup förbi Gyllerups gatehus, som kallas Annae Stig, om man däraf med någon fasthet kan sluta att denna fru haft med kyrkobygnad här nedre att skaffa och ägt eller som läkaresynd gådt denna väg up och nedre.

Jens Kanne (Hagestad)

Til closter kan hwarcken något tecken synas el. spörjas, men wist hafwer i Löderups Socken och Hagesta by warit fordom en ansenlig herregård, där en Wildman Jöns Kanne bodt som gifwet til prästens bord i Löderup en siälagåfwa 5 st. hemman i Löderups by belägna, et åkerstycke öster om kyrkan ett par wångar och 2 st. åhladrätter. (För konung Christian III av Danmark uppvisades 1541 tvenne kungliga brev om Jens Cannes donation, dels utfärdat av Erik Menved 1290, dels av Kristoffer II 1320 Col. Rönb. XIII: 3 s.)

Herregården som legat mitt i Hagesta by, som nu til ägor innehafwes af 3:ne rusthållare, hvilkas gårdar ännu kallas hofgårdarna.

Intet kan nu synas öfwer jorden af denna herregårds gambla härlighet, men när man gräfwer finnes stenmurars öfverlefwor och grundwalar.

En dam fins och på norra sidan om gården som skolat waret herregården tillhörig och kallas Kåhladam.

Denne Wildman säges hafwa lagt marckeskiäll emellan Hagesta och Sandby och kallas kannebröten der stenen ligger,

Löderups kyrcka skulle vara ärnad att byggas på södra sidan om Hagesta by mitt för den gård, som Ingeman Tykeson nu bebor, hwarest en hög stora stenar ännu synas sammanförda.

Kyrkohåla (Hagestad)

Eliest talas wäl om en kyrcka som skolat warit bygd neder mot siön uppå försåsa marck och siunkit när 2 sys-

kon blefwet der wigda; nog har jag sedt rummet och hördt det kallas kyrkohohlan, men hwad man må hålla om berättelsen det lämnar jag til andras omdömen.

Jätten Vold (Kåseberga)

Uppå Kåseberga /:wid hafzstranden just mellan Löderups och Walleberga sockner:/ som nu intet annat är än ett fiskeleje, skal i gambla dagar hafwa bodt en jätte Vold /:forte Valdemar:/ som waret af trullkonst namnkunnig; Denna har genom sin konst låtet föra tillsamman 19 à 20 mycket stora stenar til hed, icke långt ifrån Kåseberga, och welat det giöra sig et slott, draga hafzwatnet omkring ägorna, och skall der tillbegynnelse wara giord med skår, som waret allenast et spademåhl taget af des handtlangare. När han en gång war i fara att blifwa fasttagen, skriver han i sanden ett skepp och säger: Här är mitt skepp med tog och stänger up mine svenner och raske dränger och war dermed strax i salvo uthe på siön.

Han har sett sin mor vid Kittebuske icke långt ifrån Ystad under vägen från Kåseberga, för att marknadzfolcket at slå sig på blottade kroppar med en (horsa, kiäfa) hwarefter modern practicerat svartkonstboken ifrån honom at des anslag icke sedermera gådt för sig.

100 lafpar

Ale stenar (Kåseberga)

Dessa stora stenar ~~xid~~ på hed hörde jag i förstone, wid min ankomst til denna orten, omtahlas såsom mycket märkvärdiga och at det skolat waret skrefwedt på någondera av stenarna men ingen liknelse till bokstäver har jag på någon sten kunna finna, ehuru noga jag der efter uthan äro stenarna aldeles sådana och påstälta, som annorstädes, både här nedre och uppe i landet, hwarest menigheten församblats at hålla ting i forna tider el. ock som de gbl. grafställen

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

finnes på sina orter omstängda.

Hans Kongl. Maj:st K. Carl den XI, gl.mem, har ock behagat bese dessa stenar, såsom en märckvärdighet af denna orten, då Sal. Hr. Olof Aquilonius P & P. i Löderup (tillträdt 1659 död 1684) haft af samme store konung en nådig giäst, hafwande Sal. Aquilonius haft at fägna sig deraf at han waret en af de prester här i landet som warit af den nu högtsal. konungen kända och med kongl. nåd ihogkomne.

Jens Grim och prästen i Löderup.

Icke långt ofwan för Tosterups herregård har i gbl. dagar legat ett slott hwartil ännu mycket klara kvarmärcken skönjas som den dag i dag är kallas Vallen, hwarpå skall hafwa bott en herreman vid namn Isgrim som skolat waret så rik på krigsfolk at hans hop räckt 4 man högt ifrån des slott til Ystad, så attnär de första hafwa waret framme, hafwa de sidste ryckt ut hemman ifrån, och brukat sin makt til hwarjehandades grammes och almogens betryck samt hwarjehanda ofwerwåldz företagande. En gång händer sig at han låter borttaga Löderups bys fä-hjord, som gick i bet wid en ort som kallas Grimshög, hwarföre presten anmodad af sine socknemän banfäster denna herreman, hwilcket band icke starckare gäller Isgrim, än at han skickar en hop bönder från Hammarsby at slå ihjäl presten, hwilcken häraf underrättad flyr in i kyrckan, iklädandes sig hela mässeskruden, antingen at dermed blidka el. skrämma denne utsände förgryppade hopen. De arbeta först up vapenhusdörren, hugga sedan och brýta på kyrckodörren, hwaraf wackra märcken ännu i dag äro för hwars mans ögon, och när presten märcker att de snart skulle få dörren öpnad, låter han den sielf up lämnandes sig i deras händer då de togo honom för hufvudet kasta honom på en

sten, som står uprest på ena sidan wid kyrckodörren och der til at giöra processen kort halshugga honom. Blodet sägs skohla ha synts kringstänckt på dörren och omkring stenen i mannaminne men blefwet sedermera afflutet och öfwerstruket så, så at nu ej äro flere teckn til denna handel än sönderhuggna kyrckodörren och stenen som de gjordt til stupestock.

Det sägs att denne Isgrim skohlat warit en Landzherre i Drottning Margaretas tid och må de Danske Chrönicker denna sak icke företegat fast jag i hastighet icke har någon för handen at tilgå.

Herremannen med de många svinen. (Hörup)

Härtil må läggas, på det at någon saga må vara för Hörups sockn:

at fordom bodt på Gyllerups gård en herreman, som waret mycket rik, som på annan egendom så ock på svin, af hvilcket slag han ägt 12 fargaltar, med hwar fargalt 12 sosvin och med hwar so 12 grisar, som giör tillsammans en tämmelig stor summa, särdeles om de skulle födas med spannemåhl ofwer wintren; Men på den tiden lärer här waret ofwerflödig skog och allongrant åhr, efter gambla dagars nu så högt beprisade förmohner och härlighet. (Uppgifterna äro ant. lämnade av Nicolaus Östman, som är den siste upptagne kyrkoherden i en samtidigt upprättad tabula XIII:3:180 pastoris. Han kom enl. denna till ämbetet 1726)

St. Köpinge.

Hur Köpinge fått sitt namn.

2:do/ Hwaraf Socknen har fått sitt namn? Befinnes äfven av ofvannämnda Disputation ("med denna inscription Scania antiqua, hållen oub Praesidio Celeberrimi beatae memoriae Prof. Andrea Stobaei) -------- detta rummet i fordom tiid har

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

warit såsom en liten Kiöpstad hwarest marknaden och handell har brukatz. Detta berättas äfven ock af åtskilliga ännu här i byen och Sochnen lefwande gamble män som detta av sina fäder inhämtat. Eljest åre här i byen ock några små rudera, som härom witna såsom några stumpar stengator ock en wid plan mitt i byen, som skolat warat torg.

8:mo/ Om i Socknen finnes några gambla rudera af Kyrkior, Closter eller Herregårdar? Inga sådana rudera finnes här utan ett, näml. at i gambla tiider har vid Cabusa här i Socknen stådt ett Capell, derest stenar ännu till teckn ligger omkring, hvilken platz blef i pästtiiden åter 1712 ånyo för dem som då der i byen afsomnade, inwigt och kallas Salig Nilses Capell för den drängens skull, hvilken samma gång derstädes först blef begrafwen och heet Nils. Blef och eodem anno i Prästtiden derstädes begrafne 15 döde.

Salig Nilses kapell (Kabusa)

11:mo/ Om ibland gemene Man går någon gamall allmän Tradition om något, som der å orten i gambla tiider kan wara passerat? Av gamla ålderstegne Socknens Män berättas, såsom de det af sina Fäder inhämtat, om en Hög eller Trinn Kulle belägen wid N:o 2 i Stora Kiöpinge, at under denna hög har man i gamla tiider blefwet warse särdeles mot Jule högtiider, huru der icke allenast warit många tända lius, som gifwit ifrån sig ganska klart Skien, utan man ock hördt, der inne lika som åthskilliga slag Instrumenters Music, samt Dantz och springande.

Eljest är en Trinn Kulle belägen wid Kiöpinge mölla, som kallas Yiordzhög; af hwilken då för några wekor sedan tog gruus at kiöra till fyllnad uti Mölledamen, man har uti

Yiordz hög (Köpinge)

samma hög befunnit åthskilleiga stora och mycket långa människioben, fast större än något meniskiobeen skulle tyckas någonsin kunna waret; Befunnos i lika måtto stora stenar, sammanhäftade liika såsom en liik kista med botn af slätt steen samt lika som huggna krampar i hörnen på kistan äfwen ock af steen, denne räkte inunder hela högen wäl 18 el. 20 Ahl^n^ långt; Men alt blef lemnat uti roo och jord igen påhölgt.

Kiöpinge den 31 Maii A:o 1729

Joh. G. Alsing

(Styvson till kyrkoherden i Köpinge som hade dött s.å.)

XIII:2:311.

Bolshög.

Af en 80 åhrs gammal man berättas: Att öster ut ifrån kyrkian hwarest någresmå högar finnas, skolat i fordna tiider stådt en liiten by, som hetat Boolshög, och straxt därwid på en annan hög skolat stådt ett Tingshuus, hvaraf samme backe skall än haa behållet sit namn och kallas Tingshuus backen. Skulle alltså Kyrkian, som sedermera blef bygd af byn Boolshög fådt sit namn Bolshög som det nu skrifves.

Wolby d. 10 juni 1729 I.G. Holbeck

XIII:3:309. (Präst här 1712-1734.)

Benestad och Öfraby.

Kristan IV och prästen i Nedraby.

- - - - - - Petter Christenson, hwilcken war i Nedraby Pastor medan Hr Magnus Johannes lefde; och skall han hafwa bekommit Öfraby Pastorat till sitt på et sådant sätt: Konung Christian den 4:de kom af en händelse resandes genom Nedraby och tog in uti Prästegården till Hr Petter Christenson

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

hwilcken straxt skall hafwa tagit from en Silfwerkanna med watten at skiänckia hononom med, och då konungen det smakade, frågade han hwi han fägnade honom med vatten. Hr. Petter svarade: Mitt Pastorat är så litet, at iag nu kan hwarcken hafwa Öhl eller brännewin. Derpå sade igen Konungen: Huru hafwer I tå kunnat förmå Eder en Silfwerkanna? Den hafwer iag ärfd efter min Sal. Fahr, swarade Hr. Petter. Sedan skall Konungen till slut i anseende till hans Supplication, gifwit honom Öfraby Pastorat med ett sådant wilkor, att så snart Hr Magnus dödde i Öfraby skulle han hafwa hans Pastorat till sitt. Därtill med skall han ock hafwa skiänkt honom och alla hans efterkommelse den fästegrund, som ligger i Nedraby, den han bebodt - - - - - - - - - - - - - - - - - - af en liicksteen i Nedraby förfalna Kyrkia, däräst han ligger begrafwen och stårbeskrifwit at han dödde Anno 1635.

XIII:3:344, 345.

Cimbris och Nöbbelöf.

Ibland gemene man går ingen gamel allmän tradition om något som här å orten i gamla tiider kan wara passerat.

XIII:3:200.

Gladsax.

Hur prästen i Gladsax fick kronotionden.

Ingen annan tradition ibland gemene man går här, än hwad som säges om Cronotijondens utkomst till Pastoratet, at Pastoren härstädes, strax efter reformation warit mycket fattig, hwilken skolat gådt på åkeren och plöigt, då Konungen af Dannemarck, hwilken hade sitt tillhåll på Gladsax Slätt, så ofta han reste hiit i orten och åth Borneholm, reste hononom förbi, frågandes hwem han war, skall

han swarat Pastoren i Sochnen, om aftonen lät Konungen kalla honom på Slåttet til sig och låfvade gifwa honom Cronotionden til, at han bätre kunde subsistera.

Gladsax d. 3 Maii 1729

Nicolaus Nyman.

XIII:2:303.

Mälby och Hwitabÿ.

Hur Grevlunda fick sitt namn.

Hoos gemene man äro här traditioner:

Om Greflunde Sognn. Att där för många 100 åhr tillbaka warit en herregård på hwilken en grefve bott hwaraf samma Bÿ skall fådt sitt namn Grefwelunda. Hans namn är okunnigt. Den skall hafwa anstaltat om Hvitaby Kyrkias byggnad. Dess graf förmenas wara i Greflunda.

På Hwitabÿ äger har i K. Reg-ner Hottbrottz tiid stådt ett slag, efter hvilket stora stenar ännu uppreste stå till åminnelse. Härom skrifwer Saxo Gram p.å. 196 & 197.

Tongis källa ääges således wara upkomen. En utrest ung herre är omsider hemkomen och träffat 3:ne sina Systrar på detta rum /:antingen då de skohlat gå till kyrckian julemorgon el. af annor händelse, intet kiännandes dem:/ som han på okÿskt och mordiskt sätt ofwerfallit. Såsom ett särdeles bewijs om samme olÿckeliga händelse och warning för sådant oråd, säges nu kiällan upsprungit. Mycket har warit hållen för detta i värde af gemene hopen, efter tiit om Midsommar en stor mÿckenhet sig församblat och det wattnet för siukdomar brukat. Kiällan kallas H. Torskiälla. Bland de gamble skall wara en dickt om bem:te Grefve och dess Son och döttrar, men ingen sambling har jag af samma qwäde kunnat erhålla.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

På Stenshufwud skall wara in i bärget en Jättestuga, men om dess beskaffenhet och om där är någon Runsten kan jag ännu ej för wisso säga innan jag därom fådt giort mig närmare underrättad. Stenshuvud.

Inwid Siöstranden har i gamla tider wäxt mycket skog, särdeles Aspeträn, , ther af Esperöd i Melbÿ Socken fått namn. Svabesholm i Melby Sockn är bÿgd af en Adelsman wid namn Måns Svab ohh är efter honom saa kallat - - -.

(Beskrivningen antagligen upprättad av Petrus Unge, som kom hit som präst 1714 och som är sistnämnd i Series Pastorum.)

XIII:3:338.

S:t Olof.

Af Traditioner hörer man intet.

S:te Olofs S:n 18 Apr. A:o 1729

Pet. Brunström.

Stiby.

- - - - - eij heller går iblant gemene man någon gamall allmen Tradition om något å orten i gamla tider kan wara passerat.

Stiby d. 17 Ap. 1729

Joh. Eck

(Präst här 1719-1731)

Rörum.

Kÿrkiaan förmenas heta St. Gertrud. Dock är intet merat bewis derpå än en gammal Mans berättelse. Helgon.

En gammal saga går fast at en Konungason ifrån Engelland kommet at stranda med sitt skepp på sanden för Röwik uti drott- Hur Rörums kyrka blev byggd.

ning . gierds tid i Danmarck /:relata refero, qua fide vel analogia historica et ignoro et non valde curo:/ på hwilken tid åboarne på Röwik och de som nu höra til Rörums S:n gingo til Melby kyrkia, såsom tå til hörande. Skeppet skal af Röwikarne blifwit plundrat och folcket ihjälslaget och derföre byen satt i band med fördömelse til at hwart 7:de åhr brinna. För den skull och til försoning skola desse Rörvikare af de myckna medel som de vid bem:te strandning fått och deribland en Gullsko som säges ännu wara i Rörum, men icke tilstås, resolverat at bygga en kyrkia, hvilket och skedt på den platz, der nu kyrkian står, sedan de på annat ställe det försökt, men timbret och materialierne om nattetid blefwet til samma platz genom underwärck öfwerbrackta. Kyrkian har man kallat Rörum och äfwen afflott ifrån Röwik ther intil och byggt by af samma namn, betygandes liksom styggelse för at bo när intil hafvet och på den gamla röfware platzen, dels och nödgad af hwart 7:de åhrs brand, som efter avsägandet skal öfwergådt.

Extract af KyrkioBoken hit hörande.

Anno 1715 Onsdagen d. 16 Martii blef ett Barn på 3:dje åhret vid namn Carl Rafsten om liusa middag borta på Delperöd, då det låg på gården och sof på ståck hos timbermännen som timrade på platzen, hwilket blef sedan samma igenfunnet på andra sidan om Maleberg i Mälby Sockn, sedan samtl. Rörums byamän efter ringning med klockorna blifwit upbodade. Och war Guds särdeles beskydd ofwer detta barnet, i det at det fans helt oskadt, der dock en stor menniskia näpl. kunnat passera den wägen för trängsel, kärr och klippor. Denna pilt blef sedan på Öllestorp i Gerds härad af en gosse genom

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

wåda ihiälskuten.

Wemmenlöf d. 12 aug. 1729
Arvid Kenorin.

XIII:2:298.

Eljaröd.

Gamle Män berätta, att Elleröds Kyrkia är consecrerad till S:t Gertrud. Helgon.

Ibland gemene man går ingen gammal tradition af wärde.

XIII:3:335, 336.

Ö. Wemmerlöf.

Kyrkan heter S. Hanses el. S. Joh. Baptistae af Altartaflan och stora klockan at se för utan det de gamla det weta berätta. Helgon.

Traditioner hafwa förr, såsom artiguitas är fabulosa, åtskilliga warit, men begynna nu dö bort. I synnerhet skall mycket wara sagt om en höl eller giöl straxt vid Kyrkian och hög eller backe, Appehög ben:nd i byens wästra wång belägen. Hålan som hon nu kallas och ligger til Prästegården är nu mest öfwerwäxt med säf och stort bladegräs, som höstas, och är allena på 2 eller 3 ställen öpning eller klaring och der uti fisk, men fordom war alt klart och fiskiades der uti med båt och nät i synnerhet efter ål och gäddor. Uti botnen äro åtskillige källesprång der watnet ständigt upväller, och som eljest intet tilflöd ofvan jord är här til så formenas at under jorden communication är emellan Gyllebo siö och denne höl, på 1/4 mils distance, ändock högsituerad marck är där emellan. Gemene man håller före at ingen botn är här uti, der dock botn av dy och äfja allestädes synes och stödjer sig på en berättelse, at uti Sal. Probsten Hans

Froms tid (död 1671) byamännen bundit samman 18 höreflar à 12 famnar och nedersänckt med en plogknif fastbunden wid ändan, men ingen grund funnits, förlorat plogknifven och fått i stället ett Båckehufvud med sina stora horn. Nuvarande Pastor, af curiesité och til at profva om denna berättelsen och meningen hade någon grund äfven låtet fastbinda en plogknif vid ett sådant af:n långt hörep och på åtskilliga ställen nedsänkia, men icke funnit utan ordinärt djup på 1 1/2 famn dochär, som förr sades, någon annan beskaffenhet med superficie nu än förr och kan så wara med botenn och diupet. Utan för kyrkiogårdsmuren på den sidan mot hölen, skal en Piga sutit och wachtat gässlingar under predikan, och en stor lång man med långa swarta band i håret uppkommet uhr hölen, gådt til henne och begärdt löskas, då hon af förskräckelse ropat och wägrat sig, folket i detsamma, efter ändad Gudstienst kommet uhr kyrkian och hölemannen med listen uti hwilken han hade fattat och Pigan lösgiordez, skyndade sig tillbaka i hölen med susande och watnets upkastande högt i luften. En gammal man lefwer ännu, hwars Fader Moder denna pigan skal warit.

Appehög (Ö.Vemmerlöv)

Uti Appehög, som är en hög och rund kulle, och skal hafwa namn af en fordom inwånare der, den gemene man kallat Appe, hördes fordom mot högtiderna sång och dans skal och en Barnsängzqwinna blifwit intagen och aldrig igenkummet, hwars röst, den hon ged hade, à post igenkändes. Mer berättas både om hölen och högen, som dock alt kommer ut på ett med det besagda.

XIII:2:294.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Raflunda och Brösarp.

Raflunda Lund.

Ibland andre gamla sägner är märkeliget, at uti och wid Raflunda Lund, skall fordom wara bygt en stad kallad Lund; men tå thess inbyggare, så nära wid stranden altid most wara i fruchtan för the främmandes ofwerwåld, hafwa the försat sin resa bättre in uth landet och stannat vid staden Lund, hwarest de sig nedersatte.

Kungslandet och drottningstenen (Brösarp)

Kung Albertus förmenes i Bröserup slagetz med Drottning Margareta och ther af nämnes Kongzlandet och Drottninge-stenen hafwa sit uhrsprung.

(Berättelsen upprättad av Jonas Floraeus f. 1698 d. 1741 son till Daniel Floraeus, som var kyrkoherde i Raflunda och Brösarp 1695-1710 och svåger till Laurentius Wilskman, kyrkoherde ibid. Skrivet efter hans död 1726)

XIII:3:340.

Andrarum.

Hur Andrarum fått sitt namn.

Andrarums Sohn har dess namn - - - - - - - - - - - - - - - - - eller och deraf, att kyrkiobyn som efter gammal saga waret bygd på en högd något längre bort hwaräst ock likasom rudera skulle synas, men sedan förflytjad till den platz, hwar den nu står, och altså blifvit kallad af förflytningen till annat rum, Andrarum d. af kyrckian Annarum.

S:t Bothilds källa (Andrarum)

Folket menar eljest, att kyrckian skall heta S:t Bothildskyrckia, emedan något från kyrckian på andra sidan om ett moras är Kiälla som kallas S:t Bothilds kiälla, derutav i gamla dagar det helgade watnet till kyrkian blefwit hämtat. Wid hwilken kiälla under kortare tid än i

mannaminne folket i byen hafft sin widskepelse, och trodt, att när i stor torcka byqvinnorna öste ut watnet, och ränsade kiällan att det wisserl. derpå straxt skulle komma regn, som många gånger inträffat, fast regnets nedfallande haft sine andre naturlige ordsaker. Denne vidskepelse är först uti min Sal. K. Swärfaders Hr Lars Mosenii tid worden afskaffad straxt efter Kyrckio-ordningens publicerande. Wid mitt tillträde till detta Pastorat neml. 1719 tå starck torcka war woro en hop byqvinnor en afton vid förbemälte kiälla, att den ösa och rensa, så snart jag fick det weta, gick jag till dem och afrådde dem ifrån sådan widskepelse, rådande dem söka Gud och hielp med en brinnande bön och botfärdiga tårar, som straxt gingo derifrån och lämnade sitt förehafwande. Sedan hafwer jag så wäl vid Catuhiomiförklaring i kyrckian, som samma i husen underwisat mina enfaldiga åhörare wachta sig wäl för sådane och dylike widskeppelser. Hwilket Gudi Lof! haft den wärkan, att de sådant sedan efterkommit och intet sedan budit till ösa el. twätta bemälta kiälla fastän sedan torckåhr warit.

Prästen, som kunde mana fram döda (Andrarum)

- - - - - - Före honom hafwer warit Hr. Berthel (Enl. Col. Rönb. XIII:3:336 omnämnes på en gammal altartavla i Eljaröds kyrka en Berthel Osmeson som präst i pastoratet 1595), hwilken säges hafwa brukat swartkonsten, och iblandt annat manat förre Pastor Hr Bengt utur grafwen, fört honom till prästgården och wist honom för prästehustruen, hvilcken tillförne haft Hr Bengt till man, som skall hafva warit en from och god man och alltså af hustrun mycket sörgder. Emedan Hr Berthel skall warit sträng och swår, så att hustrun många gånger önskade sig sin förra man igen, men sedan hon såg

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv-forskning vid Lunds universitet

honom i en slik dieflelikunnelse har hon blefwet förskräckt och lofwat aldrig tala mer om honom, men och så straxt derefter blefwet död.

(Berättelsen upprättad av Petrus Rubenius "blef Rector Scholae Helsingb. 1716 och Rector Scholae i Landscrona 1718, trädde till detta Pastorat 1719") XIII:3:333.

Tomarp.

Huvudskallarna i Tomarps kyrka.

I fönstret wid altaret i Tommarpe Kyrckia stå 3:ne hufvudskallar som ifrå fordna tiider blifwit der ståndandes, om dem går den tradition ibland gemene man, at de tvänne warit gudfruchtige qwinnor, som bewist den första Evangeliske Prästen Hr Mauritz (enl. Cavallin var en Mauritz Henriksen präst här 1530), hwilcken af Klostret utdrifvit munkarna, mycket gott, med underhåll och husrum wid hans fattige tilstånd och ankomst til Sochnen, hwarföre långt efter deras död, för deras dygd skall, han upptagit deras hufvudskallar och satt dem i fönstret til ewärdelig åminnelse. Den tredie skal warit en man i Sochnen och Carleby by, som warit den Lutherska religions och Hr. Mauritz argeste förföljare och han låtit uppsättia hans hufvud för odygd skull. Andra berätta at det warit 3 munckar, som warit Hr Mauritz förföljare.

Gladsax d. 3 Maii 1729

Nicolaus Nyman

(Kyrkoherde här 1720-1735)

XIII:2:306.

Mor Nils Ingemans berättar.

Löderup. Född i Hagestad, Löderup s:n. Omkring 85 år. Vistats på 80-talet i Wollsjö, annars i socknen.

Julmat. Ja, 8 dagar före jul började man göra i ordning. Det var flera stycken bak. Alla skulle ha julamat. Dragonen skulle ha. Och skräddare och skomakare. Hantverkare voro hållna för något förr i tiden. De åto för sej själva när de voro ute på gårdar.

Jultiggare. Tiggarna kommo också. Dörren var aldrig stängd och där bakades ett särskilt bak för dem. De kommo annars också på året, när där slaktades fingo de då och när fåren klipptes fingo de ull. De visste ju inte annat än att ge. Sedan blev det så att där samlades upp säd vid kyrkan och delades ut. Sedan fingo de inte tigga bröd. Där delades ut två gånger om året. Ja, de fattiga ha det bra mycket bättre nu än då. Många var sjuka och hade svårt för att gå. Och de kunde inte alltid få säden malen. De sutto ensamma i sina dåliga stugor och fröso. Till spis hade de ibland en gryta, som de vänt upp och ned.

Julafton. När folket kom in julafton fingo de först som vanligt mörkesbröd. Det var en "fittemad" (= flottmat), den skulle de äta, medan där lagades den andra maten. Sedan var det lutfisk och vitgröt, bovete användes ofta. Två ljus skulle vara tända, när de skulle äta. De skulle också ha ett stort högt köttfat på bordet och på det var upplagt alla slags kött, gåsasidor och fläsk. Men det fick inte röras. Det skulle stå inne julafton och juladag, men sedan togo de ut det annandag jul. Sedan lekte de eller spelade kort. Innan de skulle lägga sej fick de sylta.

Kreaturen skulle ha klöver och hö till julafton, som de annars icke fick. Också alla fylena (= fjäderfä) skulle ha sär-

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

skild mat. Annars släpptes kreaturen ut för att vattnas vid brunnen, men juladag skulle de bära vatten till dem.

De hade särskilt fina ljus till jul. Det var fyra små ljus som hopsnoddes, men så att de voro fria överst. Julljus.

De hade inga tapeter förr, utan väggarna voro vittade. De gamle hade täcken, det var dukagång, som de prydde väggarna med.

Drängarna fick brännvin, ett halvt stop, och jag tror att pigorna också fick, så att de kunde bjuda. Fick man främmande skulle man bjuda av sin egen mat.

Där koktes svartsoppa till jularna som kunde räcka ända till påska. Det kunde vara en hel tunna full. Så koktes kött, som skars i bitar och lades i. Svartsoppa.

De hade också långkål. När det slaktades gäss - det var om hösten eller vid julen - tog man grönkål eller vitkål. Det hackades fint itu, sedan det var kokt. Sedan sikades vattnet ifrån. Sedan stöttes den. Långkål.

Somliga slog litet under bordet - om det också bara var något dricka ur ett krus - det skulle vara till goavätta. Det var väl nå't, som skulle vara i jorden. Goavätta.

Allestans satte de ut en liten kärve. Nej, det var inget särskilt träd. Julkärve.

De ha inte börjat med julgran förrän, ja, jag tror en 60 år sedan. Julgran.

När de gav julklappar, öppnade de dörren och kastade in dem. Julklappar.

Pigorna skulle göra krönehossor under julen till drängen. De voro stora, av fint garn och vita. Mönstren gjordes vrånga (= avigt och rätt). Vid läggen (= vad) var en stor bladros, så trissor och bladrosor ända ut till "Krunehossor"

snyttan (strumpespetsen). Då fingo pigorna veta, vad det betydde att arbeta.

"Slå farmors ya ut".

Det fanns många lekar, men jag har glömt det nu. En lek hette: "Slå farmors ya (öga) ut". En skulle stå vid väggen och hålla ett ljus. Det var farmors ya. Så skulle en stå mitt på golvet med förbundna ögon. Han skulle kasta en hoprullad trasa eller sådant mot ljuset och försöka släcka det. Men först snurrades han duktigt runt så att han skulle bli vilse på var ljuset fanns. Den som höll ljuset fick inte flytta på sej. När jag var till Anders Ols lekte vi det. Han skulle slå farmors ya ut. Han var rolig av sej och skulle vara kavat. Det träffa fönstret och slog rutan ut.

"Skjuta stuten".

Vi hade så många lekar, där man skulle lösa pant. De fingo kyssar och allt möjligt. Vi hade nå't som hette "Skjuta stuten". En gick omkring och sa: Vilken del av stuten vill du ha. Så skulle man säga vad man ville ha: hornen eller vad man ville sätta på. Sen skulle man säga vad man skulle göra av den delen. Man skulle säga vad man ville, men kunde man inte fick man ge pant. Ibland sa vi:

ta det och slå det in till Borneholm
och slå tre kyrkor överänna (= omkull),
rumpan av en gammal so,
bakrejed (bakdel) av en gammal ko,
och hörntanden av en gammal man
som hette ruder kung.

Majfirning o.majgille "Sjunga för ägg".

Förr gingo de omkring midsommarafton. En tid sjöngo de psalmvers, sedan sjöngo de visor. Jag minnes mej aldrig hört majvisan förr än jag kom till Wollsjö, det var 1880. De sjöngo här: Den blomstertid nu kommer. Då var där gamla,

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

stadgade drängar. Pojkarna, det var sådana som nyss var framlästa, var där ingen reda med, de sjöngo mer visor och sådant där. Ja, de gingo för sej själva. Midsommargillet var på midsommardagen. De skulle ha det på det ställe, där de hade gille hela sommaren, ända till de skulle ha höstagille. På stället skulle de ha hälvten av äggen. Majgillet - vi sa så, när vi dansade om sommaren - började Kristi himmelsfärdsdag och räckte till hösten. Då dansade vi på ett ställe hela tiden.

Höstgille.

Till höstagillet frågades lov på ett annat ställe. Då hölls frimåndag och dansades måndag också. Ja, sedan dansades inte på samma ställe, utan frågades lov för varje gille särskilt. Det var gille vid Micheli och Helnamÿsso (=Michael och Allhelgonadagen).

Fastlagsgille.

Hela fastan dansades inte. Det var dans Kyndelsmässo och vid fastlagen. Men så dansades inte förrän påska. På fastlagsgillet sjöngs:

Nu är det jul igen,
nu är det jul igen,
och julen varar intill påska
och det var inte sant,
och det var inte sant
för där emellan kommer fastan.

Midsommarmajning.

Midsommarafton majades alltid under taket med "grobbene" (= gråbo). (= Artemisia vulgaris, en malört-art).

Den långa dansen.

Förr längre tillbaka dansade de då den långa dansen. Par om par sprungo de då runtomkring på vägen. Spelmannen var i spetsen sedan ett par, som - - - - - - - - -. Andra paret bar en stor krans på en stång. Det är längre sedan. Jag minns jag såg det, när jag var tös, men jag har aldrig

själv varit med.

Bröllop. De skulle gå i kyrkan när det var utlyst för dem, då kallades de för fästefolk. Fästemannen skulle ge fästemön en "sillhage" (= silverhake) och silkestorkle (silkesschakett), hon skulle ge honom brogemanskjorta och hossor. Bröllopet hölls på stället, där de skulle bo, De flyttade dit litet innan. Till kyrkan körde de i skare. Jöns Lass i Löderup var de sista, som jag minns hade skare. Först kom förridarna, de voro åtminstone fyra, sedan brudparet och sedan övriga skjutsar. Ungkarlar och sådana redo bakefter. Inte så fina vagnar då som nu, de hade inga fjädervagnar. Bruden var så grant klädd, så jag kan inte beskriva det. Hon hade tröja och skört. Och breda lister på. Hon hade lockar på bröllopsdagen, men dagen efter hade hon klut. Då voro de "unga folk". Förr hade de förning med sej: bröd, lammalår, långfisk, höns och sådant där. De nygifta fingo så mycket att om de hade bröllop vid påskatid kunde de ha mat för hela sommaren. De hade aldrig bröllop mellan jul och påska. Eller så strax intill påska var bröllopet, att de kunde vara ungt folk om palmsöndag, när de skulle gå i kyrkan. När brudparet stod framför altaret och skulle vigas hölls en päll över dem. Den bars upp av två töser, "bruapior", och två karlar, marskalkar. Bröllopet pågick i fyra dagar, ja, det är inte så länge sedan. Gästerna reste hem varje dag och kommo så igen körande på förmiddagen så där vid 10-tiden.

"Barnavisan" Spelmannen spelade barnavisan när brudparet var lagt. Han höll fiolen över sängen. Nej, inga ord. De togo en glytt (=barn) och satte bort på sängen. Det var för att de skulle "tosa sej" (= ha roligt).

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Jag har bryte T hör i brydeboen, som stod på ert. Den känner nog hans far till. Sen hade vi brydegille. Vi sjöng visor då, men jag minns dem inte nu. Jag kommer ihåg vi sjöng: Brydegille.

Vi ska dansa lite, sen skall vi gå hem,
vi ska dansa lite, sen ska vi gå hem
för våra gossar är så sömniga.

De hittade på så mycket förr. Somliga gingo till kyrkogården och togo ben, Det skulle bota mot skäver om de sjuke sovo på benen. Sådant de använt att bota med skulle de tigandes gå med till kyrkogården och passa på att kasta det i en öppen grav. Det skulle ta med sej all dålighet.

Elna Hans Nils berättar.

Forts. fr. sid. 18

Ungdomen var samlad i danslag. Då var det sådan ordentlighet i dans. Varje söndagskväll - undantagandes böndagarna och de stora högtidsdagarna - hade de dans. Det kallades för majgille. Två drängar bjöd varje kväll på ett stop brännevin. Dansen varade till klockan 12, sedan var det slut. Det kunde vara en 14 eller 16 drängar i varje lag. Där var aldrig någon skillnad på gårasöner och tjänstedrängar, likadant med gårdadöttrarna och pigorna. Det var som det hade varit ett. Vi visste att det dansades varje söndagskväll ända till hösten. Då var det stando ungefär en månad. Man hade ju då så bråttom. Dansen under majgillet var på samma gård år efter år (?). Det var två lag här i Hagestad: byarna och strälänningarna (Södra delen av Hagestad kallas för Sträland, namnet kommit därav att här ligga de gårdar strödda omkring, som måste utflytta vid en- Danslag och dansgillen.

skiftet). Byarna hade sitt gille till Anders Nils (N:r 1 Hagestad). Det var den sista gården i byns österkant. Strälänningarna hade sitt gille till Åke Pers (n:o Hagestad). När hösten var slut, skulle vi ha höstagille. Det varade två dagar, det var dans om måndagen också. Vi hade dans vid Micheli, sen vid Helnamysse (Allhelgonadagen). Därifrån och till jul var det stopp. Annandagen dansade vi, sedan flera dagar om julen. Kyndelsmässo dansade vi, annandag påsk och sen annandag pingst hade vi också dans.

Majfirning "Sjunga för ägg".

Midsommarafton gingo drängarna och sjöngo för ägg. Det var två lag, pojkarna gingo för sej själva. De yngsta töserna, som inte voro framlästa, gingo till pojkarna. Gå omkring och sjunga 1:ste maj ha de inte gjort förrän jag var kommen ifrån ungdomen. De sjöngo psalmer efter psalmboken. Där är ju sådana vackra psalmer om vår, sommar och höst. Äldre drängar sjöngo: Den blomstertid är kommen. Men de sjöng också majvisan om midsommaren.

Linbråkning.

Om hösten bröt man hör. Vi kunde vara en 14 pigor i brydeboen. Drängarna kom dit om kvällarna och satt och spelade kort. De ställde i ordning bråkorna till oss, för där skulle ju läggas stenar på, så de kunde stå stilla. Hören blev inte torr förrän efter midnatt, och då kom vi. Vi bröto gemensamt till bönderna. Var och en visste i vilken ordning hans lin skulle brytas.

"Krunehossor".

Pigorna hade så brått om julen att de inte hade tid att snyta sej. De skulle ha krunehossorna färdiga till trettondedagen. Annars fick de inte gå på dans trettondagskväll. Men det kom inte på frågan, om de också skulle sitta uppe nätterna igenom.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Kardegille.

När julen var slut, fjortonde dag jul, skulle vi börja med kardegillen. Vi satt i stugan och kardade ull till 10 eller 11 på kvällen. Se'n gille till 3 eller 4. Och det som var rediga. Vi hade fiolspelare, så vi kunde dansa. På gårdarna fanns ett stort kistehus, bakhus, där vi dansade.

Min fader berättar.

Lars Svensson, lantbrukare, n:o 11 Hagestad, Löderups s:n. 57 år. Född på samma ställe och vistas där hela sitt liv. En stor del har berättats för honom av en gammal husman på gården, Måns Persson som dog för en tjugo år sedan.

N:o 11 har gått länge i släkten på mors sida. Min morfar hette Sven Olsson. Då var hemmanet odelat. Han hade fyra döttrar och en son. Min far fick en lott när han gifte sig med mor och löste till sej de två systrarnas lotter och byggde vår gård. Det var 1856. Morbror hade själv två lotter, eftersom bror ärvde dubbelt mot syster, och löste ut den fjärde systern. På det viset ha de nuvarande båda hemmanen på n:o 11 blivit lika stora. Min morfars far hette Ola Persson, hans far Per Svensson. Det var duktiga mannar. En av deras förfäder hette Sven Björnsson, som skulle ha kommit hit efter pesten under Karl XII:s tid och tagit emot n:o 11 som ödehemman. Nej, jag har inte gått igenom några kyrkoböcker utan vet endast efter vad som berättats.

Utbrytningen av Hagestads by var 1820 och 21. Gårdarna låg då liksom nu alla norr om landsvägen, (byn har en längd

av 3 km.) men mycket mer sammanpackade. Så har på vår hälft av n:o 11 legat gårdarna n:o 8 och n:o 9 och gatehuset n:o 10 (på en längd av 50 m.) Jag har funnit rester av grunder och loggolv vid grävningar. Folket var mycket misstänksamt mot lantmätarna vid utbrytningen. De trodde att de fått för lite jord. Lantmätaren bodde i den gamla gården på n:o 11 i en kammare som fanns kvar, när längan revs för en 20 år sedan. De brukade säga så menande: Om de väggarna kunde tala, så.....

Innan järnvägen kom hit körde de med säden till Ystad. Far talade om ett dåligt år. Det var visst 1857. Det var svår torka och det blev ingen säd. Och det lilla som blev kunde de inte sälja. Ty inga pengar fanns. Farbror och far körde då ända till Kristianstad, där de då fingo, jag tror 7 riksdaler tunnan.

På närmaste vången norr om gården går liksom ett band tvärs över, där säden växer sämre. Det beror på att skiffern går högre upp. Jag frågade en gång Måns Persson vad som var skulden till att där var så dålig säd. Han sa:"Ah, det är inte alls konstigt, där har vägen gått till Hörpa (= Hörups) kyrka, när bornholmarna reste dit till kyrkes". Men, sa jag, då var nog inte Hörups kyrka till. Ah, sa han, den har stått sen syndafloden. Där ligger ju snäckeskal i lyhålen (=ljudgluggarna i tornet).

Jens Kanne (Hagestad)

Det var gammalt prat om Jins Kanna. Han skulle ha bott, där n:o 25 (Hagestad) är. Han säges ha skänkt alla prästahemmanen i Löderup. De sa, att prästen i församlingen därför var skyldig att bespisa de fattiga,en dag i veckan. Jag vet dock inte att prästen brukat detta. När Höckert var prost

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv forskning vid Lunds universitet

här 18 -1888 var han mycket mån om de fattiga. Han skulle en gång ha yttrat: Si, det är min skyldighet. Men hur detta skulle tolkas, vet jag inte.

Jens Grim och prästen i Löderup.

Där blev inte riktigt sammanhang i vad de berättade om Jens Grim. Han hade flått en tjur levande i Löderup. Sedan hade han låtit den springa och den hade stupat, där Grims backe är. Men aldrig någon som talade om hur Jins Grim kom hit eller varför han flådde tjuren. Prästen bannlyste honom. Han kom då med sitt folk till Löderup för att straffa prästen. Men prästen flydde till kyrkan och stängde in sej där. Grims folk började då hugga i dörren. När den började ge vika, öppnade prästen själv. Han flydde upp till altaret och föll där på knä, men knektarna voro efter honom och halshöggo honom. Det var en sten som blev blodig och både den och dörren finns i Löderups kyrka än. De sa , att prästen hette Ek, hans stödkäpp sattes på hans grav och den grönskade. Det är eken som står på kyrkogården. De sa, att den skulle vara torr vart hundrade år, och grön vart hundrade. Så länge jag minns har den varit grön, som den nu är.

Kyrkohåla (Hagestad)

I Kyrkohåla skall en kyrka ha sjunkit. De sa att en piga en gång gått och rävsat hö där. Hon såg att någonting glimmade på marken. Hon tog sitt strumpeband och la om. Men ju värre hon drog, ju mer sjönk det. Och till sist blev hålan där.

Nermanade.

Jag och Måns Larsson körde en gång på vägen som går vid sidan om ån genom Hagestaborgs backar. Vid sidan om finns hålor i sandbackarna. Jag undrade, hur det kunnat blivit sådana hålor. Det är inte så konstigt, sa han, där har en präst nermanat någon.

Löderups kyrka.

De sa, att det första tornet på Löderups kyrka, det västra

alltså, var för klent att bära klockorna, så att det-darrade, när man ringde. Då byggdes istället det fristående tornet och klockorna hängdes dit upp.

Vi ha haft duktiga präster här i Löderup, och det är kanske därför det inte är många historier om dem. Höckert ( ) hade aldrig varit på landet förr. När han kom in på en loge, där det tröskades, var hans stående fråga: Si, är det råg ni tröskar? vilket sädesslag det än var. Hans mor var en gång här på besök. Hon blev visad grödan och när hon sett allt frågade hon: Men var ha vi då maltet. En gång var en fröken på besök i prästgården. Hon hade undrat om det inte fanns ax mer än på ena ändan av strået.

Respekt för sabbatshelgen.

De hade ~~repsket~~ respekt för helgon förr i tiden. I ordningsstadgan för Löderups församling står det att dans eller lekstuga icke får hållas da'n före helgdag. Jag minns när jag var nere i Löderup på n:r 15. Karna Ola Bengts, som hade undantag där, hade som inhysing en gammal kvinna, Sissa Kala, som var mycket skröplig att gå. Jag brukade alltid sätta in en spann vatten till henne om morgnarna. Så en dag skulle hon slå sej riktigt ut och spendera (= bjuda) på mej och en kamrat. Hon hade ett kvart brännvin och det fick vi dela. Men gumman sa till oss, Ja, pågar jag tycker det kan inte aktas, fastän det är ju lördagskväll, men det är ju rätt fort (tidigt) och vi ha ju sist mässa i morgon.

"Sko blackan".

Som pojke har jag varit med på att "sko blackan". En hötjuga - då va de förstås något tjockare än de äro nu - la's mellan två stolar. En skulle sätta sej på den på längs med benen i kors, som också skulle vara upplyftade på staken.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Han skulle ha en käpp i handen och på stolen framför honom la's en sillatallrik. (= träbrick, som man använde vid frukosten när man åt salt sill) men så att en tredjedel av den kom utanför stolkanten. Sen skulle han slå ett visst antal gånger med käppen omväxlande åt höger och vänster för att så till sist - jag tror det var med det 11:te slaget - försöka slå till tallriken så den flög bort från stolen.

Stjärngossar.

De gingo med stjärnan, så jag kommer ihåg det. De kommo på nyåret och kallades för stjärnemän. De kommo från städerna eller något samhälle och brukade vara en 3 el. 4 stycken. De hade en stjärna av silkespapper, som där var klistrade grannlåter på. Inne i stjärnan var ett ljus. Så slog de till spetsarna så att den snurrade runt. De sjöngo en visa. Jag kommer inte ihåg den, men ett par rader var så här:

"Se här lyser ena stjärna
Ja, hon lyser ju för Eder
- - - - - - - - - - -
som förut i Österland".

Hälsa Nykung.

De talade om att de skulle hälsa Nykung. Det var årets första nymåne. Men vad de gjorde mer vet jag inte.

Ordstäv.

Håkan Bengtsson hade ett ordstäv: "Vår Herre har inte skapt hastighed mer än en gång, och och di e, norr en ska slå loppor ihjell me långskagla".

När en ko var "måsuen" (= kraftlös) skulle de skära henne i rumpan, doppa en bit bröd i blodet och ge henne.

De hittade för många år sedan en mängd gamla mynt på Hagestaborg (Löderup). De sa att de aldrig hade funnit dem

om inte de kört för plogen med två hingstar den gången. De fann nämligen pengarna när de gick och plöjde.

Måns Persson talade om brydeboharen, han skulle hålla till uppe i "tuorna" (= tuvemark), där stod då en brydebo. Jag talade en gång om för honom hur en bekant till mej bommat på en hare däruppe. Då sa han: "Ha, det kunde han gärna göra, för det var brydeboharen.

Måns Persson talade om hur en gång en tös härifrån skulle ha gift sej inne på Bornholm. Bland hemgiften var också en vit märr. Den ville inte bli där utan simmade två gånger från ön och hit. Se'n la de hilla (= en slags lås om hästens framben, för att den inte skulle kunna springa därifrån, användes också när hästarna gick lösa i skogen, för att ingen skulle kunna stjäla dem.) på henne, men hon försökte en gång till, men då sänkte hon sej.

Uppe i "tuorna" (tuvmark) låg förr mycket sten. När vi höll på att bryta sten där och man frågade de gamle hur all den stenen kommit dit, sa de, att Hin hade nysslat (= snubblat) på Hörpa backen (Hörups backen, ås strax norr om) när han gick och sådde sten. Somliga sa, att där gått hål på påsen eller sädkorgen för honom.

Måns Persson talade om att när de skulle så hör (lin), skulle kvinnan gå vid sidan om mannen när han sådde och hålla om "stumpen" på honom. Och så skulle hon säga: Allt längre och tjockare, allt längre och tjockare. Linet menade hon förstås.

De talade om riksdagsmannen i Hoby. Ja, det var när det var enmansvalkretsen. Jo, de sa att hans kvinna en dag strax efter att han var kommen från riksdagen var ute och gav hönsen.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Då var där en höna som kurtiserade för tuppen, men han brydde sej inte om henne. När kvinnan såg det blev hon arg och gav tuppen en spark i aktern och sa: Jaså du har också varit på riksdagen din djäkel.

De brukade säga: Råttor och mus/loppor och lus - utav våra hus - till dem som brygga och baka skärtorsdag.

De skulle inte spinna och inte nysta där folk stod lik. Då kom den onde dit.

Olika personer berätta.

Majvisa.

När jag var påg, sjöngo vi för ägg pingstafton. 1882 tjänade jag i Löderup hos din farbror, då minns jag vi gick och sjöng. Korgen skulle de yngsta pågarna bära. Vi hade harmoni med oss och nå'n slog tambacksring (ett triangelform. musikinstrument) Vi kunde vara en 30 eller 40 stycken. Vi sjöngo:

God afton om ni hemma är,
Maj är välkommen.
Förlåt oss om vi väcka er.
Sommarn är så ljuvlig för ungdomen.

Nu komma vi uppå er går
och fråga om vi sjunga får

Den lilla lärkans ljuva klang
går upp i skyn med majesång.

Här stå vi stackars pågar små
och ge oss lit och låt oss gå.

Låt hönan giva ägg på fat,
till pannekaga, äggamat.

Ja, det var fler verser till, men de har jag glömt. Det var nå't om "gräset gro på ängarna" och nå't om "bovete till bovetegröt". När vi så fått ägg eller pengar, vilket det nu var sjöng vi:

Tack och tack ska folket ha
för gåvan den var ganska bra

Välkommen pia på var dans
och skaffa dej en livader tjans.

Men fick vi ingenting slog vi ett ägg i dörren, när vi gick därifrån. Och så sjöng vi:

Här stå vi vid er vite vägg
och sk-a mitt i era ägg.

Ligg och sau din gamle stud
må krågor, raunor dra dej ud.

Sen var det gille pingestdag. Då bakades där äggakakor och köptes brännvin. Sen när jag var stordräng sjöngo de inte för ägg, men sedan när jag blev gift började de igen. Då gick de den förste maj istället liksom de göra nu.

Nils Bengtsson
(Småbrukare i Hagestad, Löderup).

"Sjunga för ägg".

När jag var ung gick de och sjöng för ägg midsommar. Se'n hade de gille midsommardagen. Gåramannarna bjöds dit på toddy. De sjöngo:

Midsommarsång vi sjunga
för Eder som här bo

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

och önska Eder alla
god trevnad, frid och ro.
Må edra boskapshjordar
och alla kreatur
förökas, växa, trivas
allt efter sin natur.
Må grödan bliva ymnig
till glädje för envar
och väderleken tjänlig
som nu, som höstens da´r
Må Edra lador fyllas
av jordens ädla säd
och goda frukter växa
på Edra frukteträd.

(se vidare sid. 56.)

Där var flera versar, men de har jag glömt.

Jerrestad.

Midsommarafton togo de blommor, St. Hans blommor kallade de dem för, som de satte under bjälkarna. De satte dem för sej själva och den de tyckte om. Så skulle de som de följdes åt.

D:o.

En enegren togs in till julen och hängdes med stjärnor. Endast de store och fine som kunde köpa julgranar. Hur skulle vi fått några sådana hit, här växer ju inga. Julgran.

D:o.

En 3-4 stycken gick med Betlehemsstjärnan. Det var staboar (stadsbor). Stjärngossar.

D:o.

Högen här norr om (ättehög norr om Skillinge fiskläge) kallas för Knuts hög. De gamle sa, att en jätte skulle vara begravd där. Han skulle ha hetat Knut.

(Fiskare från Skillinge)

De gamle kallade högen för Boolshög (ättehög strax norr om Bolshögs kyrka). De sa att en förnäm dam begravts där.

(Arbetare från Bolshög, boende vid kyrkan)

Den gamle byaspelmannen sjunger visor.

Friberg, Jerrestad - omkring 70 år. Hade spelat på logdanser förr i tiden. Numera urmakare och tusenkonstnär. Har - "utan att ha lärt något" - gjort klockor, som visa veckodagarna och datum. F.n. sysselsatt med uppfinnandet av en evighetsmaskin. Född i socknen.

Förr var det vid midsommar som de gick omkring och sjöng. De hade då en (se sid. 55)

Midsommarvisa.

Midsommarvisa.

Godafton värd och värdinna
vänd Edra öron hit
vår röst vi nu upphöja
vid denna sommartid
ty alla fåglar sjunga
och lova Herran Gud
skall icke då vår tunga
frambära samma ljud.

Midsommarsång vi sjunga
för Eder som här bo
och önska Eder alla
god trevnad, frid och ro.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv forskning vid Lunds universitet

Må Edra boskapshjordar
och alla kreatur
förökas, växa, trivas
alltefter sin natur.

Må grödan bliva ymnig
till glädje för envar,
och väderleken tjänlig
som nu, som höstens da´r
Må Edra lador fyllas
av jordens ädla säd
och goda frukter växa
på Edra fruktetråd.

Nu sjunga vi Hosianna
och bedja Herran Gud
att han vill nådig vara
och höra nu vårt ljud
Om han vill framgång giva
till sädens raska växt
och giva det han tycker
oss nyttigast och bäst.

Om någon ville klandra
vår lilla enkla sång
så kan han det väl göra
ty den är inte lång.
Den är väl ofullkomlig
det veta vi så väl
men vi som äro ynglingar
vi hava intet lärt.

Nu sluta vi vår visa
och enda så vår sång,
ty tiden den hänsvinner
ty den är inte lång
Och giver I oss något
så tacka vi så gott
för det som vi erhålla
och det som vi här få.

Bondpigornas vintervisa.

Jag kan en annan grann visa också. Den har jag haft tryckt, men nu har jag bli´t av med den.

Bondpigornas vintervisa.

Rocken surrar och lampan brinner
vinterkvällen den är så lång
men likt rök den snart försvinner
under munterhet och sång
Hej, sjung hopp fallera
Hej, sjung hopp.

Denna veckan går som många
söndag bliver det snart igen,
då får jag till kyrkan gånga
träffa där min trogna vän.

Ack vad det skall bliva roligt
när som gudstjänsten blir slut
kommer han till mej förtroligt
där vi möte stämt förut.

Ack vad det
när vi en gång gifta bli

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

skola sätta bo tillsamman
som två snälla bi

- - - - - - - - - - - - - - - - - -

Stanna rock förbia kvällen
slockna lampa, det är natt
gömd i sängen, under fällen
drömmer jag om hjärtats skatt.

(Den näst sista strofen hade min meddelare glömt.)

Jag var i Gladsax 97, då sjöng de där "Ack ljuflig tid", när de gick omkring Valborgsafton. Jag har skrivit upp visan, så den går att skriva av.

Majvisa.

Majvisa.

v. 1. Ack ljuflig tid,
när träd på marken bära frukt
och blad och blomer gifva lukt
ack ljuflig tid.
I skogen fåglar kvittra
och på sitt sett låfsjunga Gud
och blad och blommor glitra
Och bergen gifva ljud.

v. 2. När vi vår tid
i lundar ängar skog och mark
från en till annars ljuflig park
i ro och frid,
Få leva och få höra
en ljuflig sång och klar musik
den hörts av intet öra
den honom varder lik.

v. 3. Ack gyllne tid
hur det är ljuft att leva her
når man är fri från alt besvär
Ack gyllne tid
När kellans vatten rinner
så klar som vore en kristall.
Man då i solen finner
ett åken i djupan dal.

v. 4. Betänk det väl
hur falsk den lustan vara må,
Som kan så snart en ända få
betänk det väl
I dag är man en herre
i morgon är man kall i mun
de större med de smärre
de falla i all stund.

v. 5. Rikedom och ståt
allt annat som här glimma må
och intet mera passa på
än rikedom och ståt
Men döden ger os lika
igenom sina skarpa skott
båd fattiga och rika
han tar dem alla bort.

v. 6. Ett härligt ståt
i herrans hus och tempel är
båd sol och måne skina der
ett härligt ståt

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

Der jag af sorg betagen
så gläds jag när jag tänker på,
hvad glädje, fröjd och fromma
Guds barn de skola få.

v. 7. Af himmels höjd,
vars portar utaf pärlor är
Grundvalar utaf sten och skär,
I himmels höjd
Der lifsens brunnar klara
för Gud och Lammet rinna må
och lifsens träd så rara
uppå dess gator stå.

v. 8. Förlåt vår synd
o store gud och Fader huld
för din sons död och pinas skuld
förlåt vår synd
och hjälp oss med din Anda
att vi från denna jemmerdal
få flytta till det landet
som är en fröjdesal.

- Jag var på gillen och spelade. Jag kunde dansa och spela på en gång och ta skutt i luften och sen komma ner i takt igen. Jag spelade dragspel då, fiol har jag inte lärt förrän jag var trettio år gammal. När vi hade höstagillen och brydegillen dansade vi ringdansar. Jag har lärt dem efter gehör. Jag kan dem utantill fast jag aldrig haft dem uppskrivna. Det är mer än 50 år sedan, det är länge det. Så för en fem år se-

dan började jag skriva upp första raden till danserna allteftersom jag kom ihåg dem. Minnet börjar liksom bli skappare, så det var bra jag gjorde det. Alla ringdanserna är här ifrån Jerrestad utom de tre (de tre sist upptecknade) som jag lärt i Blekinge, där jag var 1876-1894. Vi bodde utanför Ronneby, vi hörde till Ronneby församling, vi hade gård där. (Anmärkningarna inom ( ) av meddelaren lämnade uppgifter om dansernas utförande).

Dansvisor. (En stor ring, inne i ringen en eller flera allteftersom ringen är stor.)

Se på en flicka som går i en ring
sina ögon hon kastar på gossarna kring
till dem hon hastar
skänker dem sitt hjärta och hela sitt liv,
hon räcker dem sin hand
hon klappar dem om sin kind
hon giver dem kyssen och flyr som en vind

(Hon bjuder upp en pojke och paret dansar)

/: I dansen så nätt
i valsen så lätt
vi flyga som en nordanvind :/

(Sen en gosse som går i ringen, detsamma som förut men "gosse" sättes in i visan i stället för "flicka")

(En stor ring, inne i ringen en eller flera)

Flickan hon går i dansen med röda gullband
det binder hon om sin kärastes arm

(Den som är inne binder ett band - näsduk eller sådant - om armen på den hon skall bjuda)

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv forskning vid Lunds universitet

Ack kära du min flicka bind inte så hårt
jag ämnar ej att resa långt bort.

(Pojken går utom ringen och sedan klappas i händerna, det är skotten)

Hur hastigt denna gossen åt ur skogen försvann
de sköto efter honom med 15 gevär.

(Pojken kommer igen)

Han var då inte borta mer än ett år eller två
förrän han ville till kärestan gå
Säg vill du mej något, så har du mej här
till dig står allt mitt hjärtas begär.

(Dans)

/: Se nu har du blivit gifter
och här är din man
den vackraste gossen
där finns i vårt lan':/

(Stor ring, i mitten en eller flera, som sedan bjuda upp)

Se damerna, se damerna på balen där de gå
kunde de få ha den äran, ha den äran
dansa med en kavaljer

(Dans - polska)

/: rits, rats fillebom bom bom :/

(Sedan ändras det till herrarna)

(Utföres som föreg.)

Jägaren har ett hurtigt mod
i skogen måste han vandra
han söker mest efter vilda djur
ja, både vilda och tama.

Se'n tar han flickan uti snövit hand
som svenska gossar pläga göra
så för han henne i sitt eget land
stora kärlek skola ni få höra
Kärleken är som klotet runt, klotet rund (

som ängeln mild jag vill i famn dej taga (ta's
i famn)
förrän vi dö så låt oss avsked taga (ta's i hand)

(Dans - polska)

/: Hastigt kom du i mitt sinne
aldrig går du ur mitt minne :/

(Stor ring, i mitten en eller flera, som sedan bjuda upp)

Här går jag i ringen och ser uppå dej
se'n räcker jag dej handen, kom valsa med mej

(Dans - galopp, eller som de sa förr hoppedans)

I Dala, I Dala skog, I Dalarnas skog
I galopp vi båda två, i galopp vi båda två, galopp
vi två.

(Utföres som föreg.)

Vi ska ställa till en roliger dans
vi ska binda både krona och krans, till dansen.

(Dans)

/: Hej, hopp, en roliger dans
Hej, hopp, både krona och krans
till dansen :/

Ja vacker är du när du dansar och ler
och vacker när du uppå kärestan ser,
du lilla.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

(Dans)

/: Hej, hopp, dansar och ler
hej, hopp, på kärestan ser, du lilla :/

(dans: gammelvals)

(Utföres som föreg.)

Varför gråter du så mycket

varför fäller du så mången tår på kind
jag har ej tänkt att dig övergiva
jag har ju tänkt att bli din lilla vän

(Dans)

/: Tralalala lalala, tralalala lalala,
jag har ej tänkt att dig övergiva,
jag har ju tänkt att bli den lilla vän :/

(Utföres som föreg.)

Höga berg och djupa dalar

här är vännen som dig (mig) behagar.

(Dans)

Hej, hopp min lille hjärtesnopp
vi ska dansa till solen rinner opp
hej hopp min sköna
nu ha vi dansat i det gröna.
Vi ska dansa på berg och backar
slita upp både skor och klackar
vi ska dansa till solen rinner upp
hej, hopp min sköna
nu ha vi dansat i det gröna.

Det är skam att stå i ringen
se på flickorna och bjuda ingen

(Dans)

Hej, hopp min lille hjärtesnopp

vi ska dansa till solen rinner opp etc.

(Utföres som föreg.)

Jag gick mej uti lunden gröna

där fant jag mig en utsprungen ros

(Ta´s i hand)

så ta´r jag flickan så nätt i handen

och så spatsera vi vår kos.

(Dans)

/: Hej, sjung hopp falleralla, gjorde jag de´

jag tog den vackraste jag kunde se

Hej, sjung hopp falleralla, gjorde jag bra

jag tog den vackraste jag ville ha :/

(Stor ring, inne i ringen gå ett eller flera par hand i hand. Vid dansen bjuder var och en upp någon ur ringen)

Där gingo ett herrskap i skogen

Tralilala, falila,la,la

De voro så våta om skorna

trali etc.

De fria för tusen riksdaler

Trali etc.

så ägde de knappast en daler

trali etc.

(Dans)

/: Jag är så hjärtans nöjd och gla´

för när jag fria, fick jag ja. :/

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

(Meddelaren glömt utförandet av leken, antog att "det gick till som vanligt")

Mej och dej och rätt för mej står lilla vännen
och lurar
och klockan hon sjunger sången, så flickan
hon dröjer länge,
inte vill jag ha dej, men jag få väl ta dej,
se'n ska du stå här och gråta.

(Dans)

/: Denna vännen är mej mycket mera kär
än den förra, som jag hade :/

(Meddelaren glömt utförandet)

Kom, kom fager ungersven
och för oss båda i dansen.
Den ena giver jag en korg
den andra sätter för jag till jag i min borg
och där finns glädje och ingen sorg
och här där ska' bröllopet stånda.

(Meddelaren glömt utförandet)

Kom lille, kom snälle, kom följ mej i dans
för dej vill jag giva den gyllene krans.–
Den kransen den törs jag ej taga emot
förrän jag har frågat min far eller mor.–
Jo, fråga din fader så mycket du vill
för du och dina ögon skola höra mej till.

(Stor ring, i mitten en eller flera, som bjuda)

Så länge man lever i världen här

så lovar man sin tro

(Dans) /: Förälskat har jag dig min vän

ty du går aldrig ur mitt sinn :/

Så skola vi äntligen skiljas

med tårar och med gråt.

(Dans) /: Förälskat etc. ;/

Nu skola vi äntligen bjuda godnatt

godnatt, godnatt, godnatt.

(Dans) /: Förälskat etc. :/

(Från Blekinge)

(Utföres som föreg.)

Flickornas största glädje

det är att få en vän

Ja, räck mej så din hand lilla vän

och tag mej se´n i famn igen

(Dans - polska)

/: Att dansa med mej varannan kväll

det skadar inte det :/

(Från Blekinge)

(Utföres som föreg.)

Flickorna gå uti danses ring

de tänka som så

en make kan jag få

(Dans - vals)

/: Säg vill du bli

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

allra käraste min
så bjuder jag dig uti valsens ring :/

(Från Blekinge)

Boel Hansson berättar.

(Född i Simris, nu boende i Gladsax by, dit hon flyttade för 35 år sedan. 75 år)

Trollen som väntade på uppståndelse.

De talade om en backe i Borrby, som var julafton brukade höja sej på pelare och trollen folket dansade inunder. Det varade i många år. Så ett år var det några som gick dit och en av dem frågade, varför de förde ett sådant oväsen. Då svarade de, att det var därför att de väntade på uppståndelse på yttersta dagen. Men då sa de till dem, att det behövde de aldrig vänta på. Då damp (föll) backen ner och sen såg de den aldrig vara uppe mer.

Branbostenen.

Branbostenen (flyttblock i Glimminge, Bolshögen) hade en jätte slungat mot Simris kyrka, därför att klockorna var så skarpa och oroade honom.

Så var där en ränna i stenen. Men den hade inte varit där förut. Där brukade Branbokittan asa utför och hon hade slitit rännan.

Trollen låna.

I Grödstorp (Gladsax s:n är en kulle. De sa att folket där kom upp till gårdarna för att låna ugnsgrejor, när de skulle baka. När de sen kom och bar hem donerna hade de ett bröd med. Det skulle vara som tack för lånet. Och de sa till dem, att de kunde gärna äta det för det var av deras egen säd.

Stenshuvud.

Om Stenshuvud sa de, att det var några som kom seglande där förbi. Då såg de en karl, som stod och stödde sig mot en dörr. Det var åt sidan ut till sjön.

(S. Mellby b.n.)

Bryd. De sa, att där var smått folk i brydestugorna. De var där, innan arbetet började och folk kom dit. En kvinna i Simris sa, att hon själv sett dem springa där.

Jätten Finn. Det var en jätte som byggde en kyrka. Så var det en dräng. Jag vet inte varför, om han hade försyndat sej eller hur det kunde vara, det har jag glömt, men han skulle säga vad jätten hette eller skulle han skaffa honom sol eller måne. Kunde han inte det skulle jätten ha hans hjärteblod. Då gick drängen på en backe och var mycket bekymrad. Men då hörde han jättens hustru sjunga inne i backen:

Vyssa, vyssa, liten Finn
snart kommer far din Finn hem
med solen eller måne
eller drängens hjärteblod.

Då gick drängen till jätten, som stod och murade vid kyrkan. Och så sa han:

Goddag Finn
sätt den stenen lite bättre in.

Men då slog jätten till stenen och det hålet ha de sen inte kunnat fått igenmurat. Jag har glömt vilken kyrka det skulle vara.

Majfirning. Förr sjöng de för ägg midsommarafton. Då sjöng de: Den blomstertid nu kommer. Sen hade de gille. Det var i Simris. Majsjungare har jag inte hört förrän jag kom hit till Gladsax, det är inte mer än 35 år sedan. Här sjunga de nu:

Ack, ljuvlig tid
när trän på marken bära frukt

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Jag tror det är en 6 versar eller så de sjunga. Det är den siste april de kommer. Nu ställer de ofta inte till med gille utan dricker upp pängarna. På eftermiddagen samma dag gå barn omkring. De sjunga:

God afton om I hemma är
Maj är välkommen.

Ja, de få också ägg. Här är många som är fattiga.

I vårt hem var det brukligt, att vid första nymåne på året gå ut på trappan och hälsa nymånen. Vi sa: Hälsa Nykung.

Välkommen Nyårskung, välkommen Herre
med fläsk och bösten
och gott korn till hösten

Och så skulle vi ha psalmboken i handen. Den psalm som då föll upp skulle vi lära oss.

Min syster dog i barnsäng. När hon begrovs la´s i kista blöjor, skjorta och sax. Hon hade inte blivit förlöst. Barnsängskvinna.

De berättade om en kvinna, som dött i barnsäng. De lade saker i kistan för ett barn. Men hon kom igen och sa att hon fått två.

Kvinnan fick inte gå över landsvägar mellan tiden hon fått barnet och tills hon blivit kyrkotagen. Hon fick inte heller gå in på främmande ställe, de kom att slå sönder kar på det ställe, där hon först kom. Men för att avhjälpa det skulle man slå ett kar i ändan på henne när hon gick.

Min äldste dotterson hade fått ett födelsemärke i pannan. Det gick tvärs över pannan ned i en spets på näsan. Läkarna sa att det kom att gå bort av sej själv. Men det gjorde det inte. Det bleknade kanske något, men varje gång han gråt syntes det så rött. Hon fick så många råd för det. Födelsemärke.

Det var en kvinna som sa till henne, att hon skulle gå till 9 kvinnor som först fått en tös. Av var och en skulle hon tigga eh fläskbit. D.v.s. hon skulle gå dit först och säga ifrån för när hon kom skulle hon vara tyst. Se'n skulle hon steka fläskbitarna och fettet som då blev skulle hon tre torsdagar i rad stryka på märket. Hon tog istället eh fläskbit, strök över födelsemärket med den och passade på att kasta den i öppen grav. Men grav skulle vara för en person av motsatt kön. Märket gick bort.

Varulf.

De sa att en kvinna kunde få lätt barnsäng om hon kröp igenom efterbörden av en häst. Men då blev barnet varulv. För en del år sedan var det ett par kvinnor som skulle göra så. Jag känner dem, de bo strax norr om här. De gingo ut till en äng där de visste att en märr (skulle föla?). Men där var en karl, som fick syn på dem. Han slog sönder ställningen som de rest upp och sa att han skulle piska dem om inte de gingo hem. Så de kom aldrig till att göra det.

F r ö k e n K r i s t i n a K u l l m a n b e r ä t t a r.

(Jerrestad, där hon också är född. - Omkring 70 år.)

Konung Järle.

Där ligger ett stendös här utanför (på n:o 24 Jerrestad). Där skall vara en konung begraven, som heter Järle. Därför har byn fått sitt namn. Längre bort ligger en annan dös. Där skall hans drottning vara begraven.

Skattedraken i Gyllebo.

I Gyllebo är under det gamla slottet en källare. Far har talat om det. Därnere finns en penningekista, men där ligger en drake på den. En gång grävde de för att få upp kistan, men när de kom ner där, så sprutade draken eld, så de måste kasta igen.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv forskning vid Lunds universitet

M. 455

Det var om "Lunna" domkyrka. Trollet Finn bodde i en backe, det var väl Allhelgonabacken. Han gick och mura på kyrkan. Han hade gjort en klocka, som skulle gå ett år. De skulle gissa hans namn, men ingen kunde det. Då var det en, som gick och lyddes vid backen, där de bodde. Då hörde de hur fru Finn sjöng: Jätten Finn.

Vyss, vyss
i morgon kommer far din Finn hem
med hjärta och lever

och gick på så där. Då gick mannen sen upp till kyrkan och sa:

Hör du, mäster Finn
sätt den stenen lite bättre in.

Och då blev han så retad att han for upp och tog hjulet av klockan och ingen kan veta var det hjulet suttit och ingen kan laga den. Se'n sprang han ner och skulle välta kyrkan. Men då blev han fast. Och där har väl herrn sett honom.

Vår mor talade om trollen. De kunde förbytta barn. De hade de gjort för en kvinna och hon beklagade sej för nabohustrun. Gör nå'nting ovanligt, sa hon. Hon gick hem och när hon skulle brygga, öste hon på röstet ( ) med en äggaskal och bar ungen under andra armen. Då kom trollmor och hon sa: Här har du ditt barn, låt mej få mitt. Så stygg som du har varit mot mitt barn, har jag aldrig varit mot ditt. Jag har sett Ljungby gård brinna av två gånger men aldrig konna (=kvinna) bära på röstet med en äggaskal förrän nu. Trollen förbyta barn.

De kom upp till gårdarna och lånade saker. Det var ungarna som kom och folk kunde ibland fråga dem :"Ha ä I för nåna". Det var ungarna som kom och folk kunde ibland fråga dem :"Ha ä I för nåna". Trollen låna.
Då sa de:

Inte rista och inte flå
utan låt dem få och så gå.

Trollen ville gärna ha kristna barn. Det var en kvinna som hade sitt lilla barn hos sej vid bröstet, när hon sov om natten. När hon vaknade låg barnet långt utåt golvet. Trollen hade försökt ta det med sej.

Trollen ha skingrats, sedan pipa och horn togs ifrån dem.

S:t Olofs källa.

S:t Olofs källa skall ha legat längre upp emot kyrkan. Den skall själv ha flyttat sej dit, där den nu är. Många sjuka reste dit. Det var en blind, som kom dit för att offra. Han var där först två gånget. Se'n när han tredje gången reste dit och kom upp på backen sa han: "Nu kan jag se S:t Olofs kyrka". Och då offrade de mycket till helgonet.

Lyktegubbar.

Herrn kan tro vad han vill och jag vad jag vill, men nog för att jag tror att lyktegubbarna är falska lantmätare, som nu få irra omkring, där de mätt fel.

Vi la märke till att skärtorsdag fanns det inga skator.

Olika personer berätta.

Dräng lagar grissla åt trollen.

Det var om backen rätt utför Johan Lars i Löderup ("Stavsbacke"). Det var en man här på lejet (=fiske-läget) som hette Mats Frank. Han dog för en 60 år sedan, då var han omkring 70 eller 80 år gammal. Han tala om att när han var ung och tjänte som dräng gick han en dag och harvade ned säd vid sidan om backen. Han satte sej och skulle vila. Så låg där en gryssla (=grissla - bakspett) som var sönder. Den lagade han och la den på sin plats igen. På eftermiddagen när han kom dit igen låg där ett bröd på en sten, nybakat, och det stod han länge och tittade på men han ville inte röra vid det. Då sa det inne i backen, att

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

han kunde taga brödet för det var honom väl unnandes, det var av hans husbondes säd, som det var bakat.

Mats Franks kvinna berättade om ett bröllop hos ett underjordiskt folk. Det var från någon backe borta i Hagestad. De kom till gården, där hon tjänte som piga och lånade allt silver som de hade, till utstyrsel och klädsel vid bröllopet. Då bad kvinnan på gården om de inte fick lov att se brudföljet och brudgummen. De blev de lovade, de skulle få se bröllopsstassen över porten. Så stod de innanom porten, uppkrypna så att de kunde se över den emellan takskägget. Då såg de brudföljet. Men de hade lovat att vara tysta. Men då kom pigan att säga "Jysses koss" och brudgummen föll av hästen och bröt benet av sej. När de se´n kom och lämna silvret igen sa´ de, att de skulle ha tegat stilla och inte sagt något så hade det gått lyckligt och de hade fått sett det längre. Nu när de nämnde namnet var det slut. - Det är många år sedan jag hörde det, jag var en 15 eller 16 år. Trollen fira bröllop.

Stiegler (Fiskare på Kåseberga)

Född här och bosatt hela sitt liv, Omkr. 80 år

Min far har talat om det och hans förfäder ha sagt det för honom. Det var vid höst och två pigor från Löderup gick häruppe på åsen (Kåsebergaåsen) och drogos med höstarbete. Då var det ju så att Valleberga och Löderup hade sin jord huller om buller. Den ena av pigorna var barnfödd i Valleberga fast hon sen fått plats i Löderup. När de gå där, kommer det en båt ute på sjön. Flickorna vinka och rät som det är sättes en båt ut och ror i land. De följde med sjömännen och kommo om bord. Se´n blevo de gifta, den som var barnfödd i Valleberga med en gjutare och han skickade hit en kyrkklocka Kyrkklockan i Valleberga.

till Valleberga. Vad den var som den andra blev gift med, minns jag inte, men den hade fått något minne i Löderup också. Men Löderup ville också ha kyrkklockan, därför att pigan tjänat där. De flyttade den flera gånger från Valleberga men så fort de kom med den till skället (gränsen) mellan socknarna kunde de inte få den längre. Hur många dragare de än spände för orkade de inte. Men omigen kunde ett par dra den. Se'n blev den i Valleberga. Där var så högt ljud i klockan, att den hördes över till Bornholm. Men det fick den inte lov och därför så gjöt de bly i den. Jag har själv sett efter, där finns flera naglar isatta som skulle dämpa ljudet. Där var för mycket silver i den.

d:o.

Jätten Finn. Den som skulle bygga "Lunna" (Lunds) domkyrka hade fått en jätte att bygga den färdig. Han hade lovat honom sitt hjärteblod eller skulle han gissa hans namn. Då gick hans kvinna på en kulle, där hade hon hört jättens kvinna vyssa sin son i sömn:

Vyss, vyss liten Kinn
i morgon kommer Finn far din hem
med sol, måne, elva stjärnor
eller mannens hjärteblod.

Då gick hennes man till jätten och det var i sista stund. Jätten hade bara en sten kvar och då sa mannen:

Hör Finn,
lägg den stenen bättre in.

Men då tog jätten stenen och kastade den i marken och se'n ha de aldrig kunnat få kyrkan färdig.

D:o.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv forskning vid Lunds universitet

Om Rytters backe (kulle på Kåsebergaåsen) har jag hört att rytteri skulle haft exercisplats där. Rytters backe.

D:o.

Om "Ebjerg" (kulle på Kåsebergaåsen) sa min mor att kullen varje midsommarafton stod på fyra pelare. Så var där sådan musik och de dansade. Ebjerg (Kåseberga)

D:o

Min morfar talade om att han en gång gått vilse. Då kom en lyktegubbe till honom. Han sa: Rö´pinn följ mej hem, ska du få en peng. Då följde han med honom, så att han gick i skenet hela tiden. Men se´n när han kom hem stängde han förstugodörren och sa: Tack ska du ha för du följt mej hem. Men han gav honom ingenting. Men se´n blev han förvillad så att i stället för att öppna stugodörren, öppnade han ytterdörren igen och om morgonen när det ljusnade stod han mitt ute på en äng. Lyktegubbe.

Fiskare på Kåseberga.

Omkring 50 år.

Jag och min syster och bror gick en gång när vi var små ifrån Magretevall (gård nedanför Hammarsbacken) och till Kåseberga. Då hördes det precis som det sjöng i luften. Det var riktigt klara stämmor. Vi stodo först utanför gården och hörde på. Det var flera andra som då stod hos oss och hörde det. Sen följde det med oss hela tiden, tills vi kom i närheten av lejet (fiskeläget). När vi kom hem och talade om det, frågade morfar om vi mött någon eller sett några hundar. Det hade vi inte. Men morfar sa, att det var Tor, som var ute och jagade troll. Tor jagar troll.

d:o.

Trollen fira bröllop.

Om Volshög (kulle på Kåseberga åsen) ha de sagt, att de sett hur de haft bröllop där och hur bröllopsfolket kom ut.

Bengt Ek

(Fiskare på Kåseberga).

Junkebjer (Vitaby)

Om "Ljunkebjer" i Vitaby ( ) sa de, att folket kunde se hur de färdades mellan Junkebjer och Stenshuvud. När man trampade på ena källan liksom sjöng det i backen, precis som den var håltom.

Trollen ta människor.

Min mormor, som var barnfödd där, berättade hur de tog kristet folk in i backen, som de sedan hade att gå ärende.

Trollen låna.

Så var det en tös, som skickades att låna en kittel. Men på stället, dit hon kom hade de "pröjat" på tösen (=pinat med frågor). Då kom se´n ett annat fruntimmer som var argt och sa:

Inte rista och inte flå
utan låna och lå´ gå.

Där var inte ett tecken till utgång på backen så det är konstigt att de så där kunde färdas ut och in. Och de skulle ha haft kreatur där också.

Det var en tös som skulle gå med ett ärende från Junkebjer till Hibblekille, som ligger väster om där. Då gick där en man med ett par oxar. Hon tyckte det var något roligt kryp och tog hela doningen i förklädet. Så kom hon hem och visade moren det och sa: Jag har hittat sånt roligt kryp, så jag har aldrig sett sådant förr. Då sa hennes mor: Bry dej inte om det, utan gå och lägg det där du tagit det.

De sa att Junkebjer varje julafton stod på en pelare. Det var en pojke som en julafton skulle söka upp ett par hästar

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv forskning vid Lunds universitet

som gick ute i marken. Han kunde inte finna dem utan gick upp på Ljun för att kunna se sej bättre omkring. När han var där blev backen upphöjd och han blev intagen till folket där. Där var så mycket fint inne. Men han såg, att det var galet. Han började då att läsa på en psalm. Det tålde de inte, utan de började nypa honom. Men han fortsatte att läsa och läsa och till sist kastade de ut honom.

Göransson

(F.d. smedmästare, Hagestad, Löderup. Inflyttad från Vitaby, Albo härad. - Omkring 80 år)

Min bror var skogvaktare på Kiviks Esperöd (S. Mellby s:n) Han var ute en gång i skogen med geväret med sej. Han skulle ju vakta skogen, för fiskarna var duktiga att stjäla bränsle. Han gick vid den sidan av Stenshuvud som vätter mot sjön och klättrade uppför. Han träffade då på en ganska stor järnport, som inte var riktigt stängd utan lite öppen. Han tog fast i den och skulle öppna den. Men det gick inte. Då fick han se en svart höna ligga framför den. Han blev häpen och vände och gick. Men sé'n ångrade han sej och vände om och tänkte att han kunde ju skjuta. Men då fann han varken höna eller port. Stenshuvud.

D:o.

Jag var så där en 20 år gammal. Vi skulle en morgon vid 1/2 4-tiden gå för att se om hummorna. Jag var i sällskap med min far. När vi gått ett stycke på åsen behövde jag förrätta naturbehov. Jag hade precis hunnit knäppa ner byxorna, när jag fick se något ljust borta på backen. Det styrde rakt på mej där jag satt och jag såg att det var en kvinna. Hon var väldigt grant klädd, hade utslgaet hår och stora hängande bröst. Hon var omgiven av ett riktigt sken. Jag skrek på far, men när han kom tillbaka var hon försvunnen, Han hade inte sett något, fast Sjöjungfrun.

han borde ha mött henne. Han sa, att jag inte skulle vara rädd, det hade varit sjöjungfrun, hon brukade synas på åsen. (Kåsebergaåsen).

Stiegler, Kåseberga.

Skogssnuvan. Det var en gång jag och ett par andra fiskare hade varit i Ystad. Vi gick igenom Sandskogen. Det var tidigt på morgonen. Då hörde vi något som skrek, det var ett barn som låg på de nedersta grenarna på en gran. Vi fortsatte att gå och och då fick jag se en kvinna, stor som en jätte, gå dit barnet var. Jag sa till dem andre: "Se, ni, den där går". Men de sa: "Bry dej inte om det, den har vi sett många gånger, det är bara "skausnuvan" som ska gå och hämta sitt barn.

D:o.

Sjörå. De talade om att sjöråt hjälpte Nils Bengtsson. Han var fiskare här på Kåseberga. Vid den tiden, då hummorna voro ute, varnade alltid sjöråt med klappningar av årorna i båten, när storm var annalkande. Båten var ju uppdragen på land. Och likadant när de skulle sätta (garn) så de kunde passa på väderleken. -Det är bäst att sätta efter ål, när det varit storm och sjön har fällning, när den lägger sej.

D:o

Skogsmannen. Det var i Vitaby. Min far var hos morbror och sydde. Hans hustru var död och de sydde till begravningen. Då fick de om kvällen se genom fönstret en som sto och högg på en al utanför gården. De trodde att det var en skogstjuv och de skynda ut för att ta honom. Men då syntes där ingen. Det var snö på marken, men inte märken efter några spår. Morbror kunde inte hitta mer än en hossa (strumpa) när han skulle ut. Om morgonen satt hossan kring tappen på drickakaret.

Göransson, Hagestad.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv-forskning vid Lunds universitet

När de skulle så korn, skulle almelöven vara så stora som musaöron. Så korn.

D:o.

Tor med sitt fagra skägg lockar barnen utom vägg.

D:o.

Det var lag att äldste sonen skulle ha gården.

Per Hansson

(f.d. lantbrukare, Hagestad, Löderup omkring 70 år. Född här och levat här hela sitt liv)

Den som hade byns horn var förman för byn. Hagestads byhorn kom till Lars Persson (kallad "rige Lars Persson", 25 Hagestad, ägare till Äspinge gård, och antagligen har byhornet såväl som bykistan kommit dit) sedan försvann det. Byhorn.

D:o.

Tre fåror i Tor betyder ett gott år.

D:o.

När de skulle ta ut stutarna första gången på året skulle de gå över kvastaskaftet. Och de skulle inte säga ett ljud. Det har mormor talat om. Stutarna gå över kvastskaft.

D:o.

Mormor talade också om att det var en dräng från n:r 11 som gått och vårat (gjort i ordning vårbruket) nere vid backen vid Sven Ols (ättehög 14 Hagestad). Ägorna var spridda och det xxx n:r 7 hade jord därnere. Det var på de dagarna, när det var troll i backarna. Så låg där en grissla ute på backen och det snackade (tala) därinne, om han ville laga den. Det gjorde han och det var ju lätt för honom, för på den tiden hade de träselar och de gick ofta sönder, så att de måste ha verktyg med sej ute på marken. Se'n var grisslan Dräng lagar grissla åt trollen.

nerkommen i backen men så låg där i stället en kaka bröd. Så sa det: att han kunde gärna äta den, för den var av bondens bästa säd.

d:o.

Lärare Lindholm I Kåseberga berättar.

Forts. från sid. 23.

Goa Nisse.

En motsvarighet till goavätta var go'a Nisse ute i husen. Var de goda vänner med honom kunde de tröska hur mycket som helst, om nätterna fylldes ladorna igen. Då var alltid kreaturen i gott hull. Man satte ut på en tallrik till honom.

Hälsa nykung.

Det var brukligt därhemma att hälsa nyårskung. Det var första nytändning efter jul - kom den innan trettondagen räknades den icke utan då var det nästa. Man skulle akta sej för att se nyårskungen under takskägget d.v.s. genom ett fönster eller så där, då kom man att slå sönder många kärl under året. Man skulle ta en psalmbok i handen och gå ut på trappan och säga:

Välkommen Nyårskung och välkommen Herre/med fläsk
och med bösten/och med gott korn om hösten
med ru (råg) och med kärna
så vilja vi tacka Gud så gärna.

Med detsamma skulle man låta psalmboken gå upp och den psalmen som då föll upp skulle man lära sej så fort som möjligt.

Kreaturen få salt.

Annandag jul skulle kor och hästar ha salt innan de fick sitt morgonfoder. Det var alltid plägsed i mitt hem.

Stjärngossar.

Trettonafton gick de med en stjärna med sex spetsar. De sjöng en sång. Och så var de ofta lite förklädda.

Julklappar.

Det var inte så kinkigt om de julafton obemärkt kunde

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

kasta in någon sak. Det var något fuffens, de skulle vara raska i vändningarna, blevo de upptäckta kunde det hända att de fick smörj.

Trettonafton skulle man alltid ha rågmjölsgröt. Trettonafton.

Den 13 januari slutade julen. Tjugondedag Knut kör julen ut. Då skulle flaskorna tömmas och de sista bitarna av julgotterna skulle man då göra slut på. Knut.

Det var pantlekar av olika slag. Man skulle läsa upp ett långt stycke. Se'n skulle an annan läsa efter. Tog man fel skulle man ge pant. Lekar.

En annan lek var att den skulle nämna ett ord. Se'n skulle en annan säga ett annat ord som rimmade t.ex.:

Du är ett nöt.
(Svar:) Du kan få en stöt.
eller Kan du göra något hyss
(Svar:) Så ska' du få en kyss.

Pantlösningarna var av samma slag för alla lekar. Man skulle kyssa någon. Eller skulle man t.ex. "röra i gröten". Då ställde den sej mitt på golvet och rörde med handen och sa: Här står jag och rör i gröt, är det någon som vill säga om den är söt. Så fick vem som helst komma bort och kyssa honom. Där var ingen blygsamhet i det fallet förr i tiden. Han fick stå och röra där, tills någon kom.

"Dra kavle" kommer jag ihåg. Ett band bands ihop. Två fattade tag i var sin ända. De övriga höggo fast om livet på dem och varandra och drog. Det var alltså dragkamp.

Två ljus till julen skulle vara fars ljus och mors ljus. De skulle vara nystöpta och inte tända förut. De tändes varje gång med samma sticka och skulle alltid brinna samtidigt. Ljus som dödstyda.

Den vars ljus först tog slut, skulle först dö.

Pengar. Med detsamma man fick en peng, spottade man på den för att den skulle bli där.

Hittade pengar var lyckopengar. De skulle man ta vare på och inte ge ifrån sej.

Faddergåver. Faddergåvor skulle man lägga hos barnet i vaggan.

Skatter. Såg man ett eldsken ute på marken sa de, att det var nedgrävda skatter där. Sådana sken stod ju stilla. De som rörde sej var ju lyktemannar.

Högarna. stå på pelare. Skärtorsdagsnatt stodo högarna på pelare. Det var somliga som fått förmåga att kunna se sådant där.

Ljungby horn och pipa. Det var om Ljungby horn och pipa. Högen stod på pelare och folket dansade inunder. Kom någon i närheten kom de ut och ville bjuda. Men drack de, så blev de förtrollade. Då var det en dräng som kom där förbi, men han tog hornet och red bort. Han kom att spilla ur hornet bakom sej på hästländen och där brändes hål. Han red tvärs över fälten. Trollen följde efter men de var tvungna att följa fårorna. Han kom hem så att han hann stänga porten för dem.

Odens jakt. Odens jakt, det var ju bara fåglar. Det har jag hört ofta om kvällarna. Men folktron var, att det var Odens hundar som åstadkom ljudet.

Se spöke. När de såg spöke skulle de så hastigt som möjligt vända ett plagg.

De sista stråna. Var där några strån som blev kvar när man högg, var det inte så noga. Husbonden sa, att de kunde stå kvar där. Men om det var med avsikt vet jag inte.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Olika personer berätta.

Majgillet (dansgillet under sommaren) började Kristi himmelsfärdsdag. Det var nere i Hagestad. Midsommarafton sjöngo de för ägg och de sjöngo psalmer då. Jag minns det var på ett ställe där ett par pojkar aldrig kunde bli sams. Där sjöng de då: "Se, hur gott och ljufligt är, att bröder kunna sämjas!" Majfirning.

Mätta Tuve Lars

(Änka efter lantbrukaren Tuve Larsson, Fröslöv, Valleberga omkr. 85 år. Hon är född i Hagestad, Löderups s:n och flyttade hit först vid giftermålet)

Midsommarafton skulle de binda ett band kring pionerna, för att de inte skulle blåsa kräftan i näsan på folk. Ja, det fick se'n sitta där, till det ruttnade bort. Midsommar-afton.

D:o

Julafton brukade de ge Goavätta öl eller dricka. De slog tre gånger under bordet och sa: Goavätta.

"Det är till dej och de dina
för att du inte ska skada mej och de mina.

Nej, hon fick ingenting annat.

D:o.

Julafton och nyårsafton skulle de gå ut och slå dricka till tre träd av olika slag och tre gånger till varje träd. De skulle vara ask, hill (hylle) och avela (äpple) träd. Jag har inte varit med om det precis, men jag har hört det. Det skulle vara för att de inte skulle bli blåsta. Slå dricka till träd.

D:o

Julafton skulle djuren ha så mycket de ville ha, hönsen skulle ha så mycket de ville. De satte ut en kärve till fåg-

Julkärve.

larna. Juldagsmorgon fick de inte fora kreaturen förrän de varit inne och fått en sup och en bit mat. Annars kom inte kreaturen att trivas. Det brukade vi här till vårt också förr.

D:o.

Inte elda.

De skulle inte elda juladagsmorgon förrän de varit ute och sett att någon annan eldat först.

D:o

Kvinnorna stänga portarna.

När de hade inhöstat skulle fruntimmerna springa och stänga logportarna för att det skulle bli "gimmer"lamm (hon-) året efter.

D:o

Barn kastas till brudparet.

Brudfolket lade sej i en säng, som stod i stugan, så gästerna såg på. De brukade kasta ett barn upp till dem.

D:o

Trollen fira bröllop.

(vattarna!?)

Trollen kom upp till en gård för att låna något, för de skulle fira bröllop. Det skulle ha varit Jins Hans gård i Hagestad. Kvinna var förveten och frågade om hon inte kunde få se, när de hade bröllop. Det skulle hon få lov till, men hon fick inte tala om det för mannen. När hon sen såg det, sa hon likväl till mannen att han kunde också se det. Hon satte armen i sidan och han såg genom hålet. Men då föll brudgummen av hästen och bröt benet av sej. Sen när de kom tillbaka och lämnade vad de hade lånat var de mycket arga och sa, att så skulle de inte gjort för det hade hänt en stor olycka.

D:o.

Lura smålänningar.

Jag hörde om ett sätt att lura smålänningar. De kom ned på slättbygden och brukade byta ut träaska mot ärter. Så var det en bonde som kom överens med en smålänning att de skulle packa varandras handelsvara. Bonden stampade i måttet så där

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

gick 3 ggr. så mycket aska i, men smålänningen kunde trots alla ansträngningar inte få en ärta mer.

Lars Tuvesson 4 Fröslöv, Valleberga s:n

(Lantbrukare 57 år).

"Klauasten"

Det var en gubbe, som gick här på arbete och som tjänat som dräng på Tosterup. Han talade om Klauasten (se sid. 22). Det skulle varit någon på herregården som kommit till Bornholm. Han blev bekant med en flicka därinne, men sedan reste han hit igen och då skulle hon bundit en sten i sitt strumpband och slagit den mot "Black" (=tornet på Tosterups herresäte). Men stenen föll ner innan den nådde fram och när den träffade jorden sprack den.

D:o.

"Älvastrug"

Nils Persson i Tågarp - han fyllade 70 år i år - talade om en logdans som han varit med om på ett ställe i Örum (Hörups s:n). De båda spelmännen hade spelat upp en dans men se'n kunde de inte sluta. De dansande tröttnade men spelmännen fortsatte. De ställde sej och tittade på dem och undrade varför de inte slutade fast det var svetta så det rann av dem. Till sist gick de in och talade om det för husbonden på stället. Han gick ner på logan och när han såg dem tog han upp sin kniv och skar av strängarna på fiolerna. Då först slutade de. Det sa's då att de varit i "älvastrog". Det skulle vara någon slags trollmakt, som kom över dem.

Det var ett ordstäv, som man ofta hörde förr när någon var särskilt ihärdig med en sak: att han kommit i ett sådant älvastrog att han inte kunde sluta.

Anders Tuvesson, 4 Fröslöv, Valleberga s:n.

(Lantbrukare, 53 år)

Bröllop.

Det var en piga, som tjänade här, som var borta på ett bröllop. Hon talade om, att när det led mot att brudparet skulle lägga sej, löste de brudkronan, så den satt löst på. Seň skulle der dansas till den föll av, då var det slut med dansen. Se´n skulle ungdomen följa brudparet till sängen, som stod i ett annat rum. Herrarna skulle följa med bruden och flickorna med brudgummen. Se´n skulle de kappas att klä av dem och till sist skulle de stoppa omkring dem i sängen. - Det är många år sedan jag hörde det, och jag kan inte minnas vilken av pigorna som talade om det.

D:o

Medel mot maran.

När maran ville komma i stallet skulle de binda en sten med hål i över hästen. För att själv skydda sej, skulle man sätta skorna en på var le (= en med klacken och en med tån inför).

D:o

Uggleskrik som dödsvarsel.

När de hörde uggleskrik, sa de alltid att någon skulle dö: folk eller kreatur.

D:o.

Det sista lasset.

Det har brukats, så jag har varit med på det, att man skulle hurra när man körde in sista lasset.

D:o

Spökerier.

- Jag var upp till Sven Lars i Örum på kalas, när de bodde i den gamla gården. De hade fått en ny piga där. Vid 1-tiden kom hon till Silja, fru Sven Lars´, och sa att hon var så rädd för det hade kommit in en höna med kycklingar i köket. Men Silja sa: "Bry dej inte om det där, det har jag sett så ofta". Så kunde den där hönan försvinna rätt som det var.

De sa alltid att det spökade i den gården. En dräng, som tjänat där, talade om hur han en gång, när de varit uppe på

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv-forskning vid Lunds universitet

loftet och vägt upp säd, sett två rödhuvade pojkar. Sven Larsson, som stått vid sidan om, hade sett hur han blivit rädd och tittat bortåt där och sagt: "Bry dej inte om det, det har jag sett så ofta". - Fråga Sven Larsson om det? Nej gör inte det, för han vill inte tala om det, han vill inte det skall komma ut, att det spökar i gården. Men drängen heter Sven Hönsson och bor borta i Hedvigsdal.

En gång, när jag själv var där, hördes det som ett helt dragonregemente red igenom där. Det var vid 10-tiden på kvällen. Vi voro flera där och vi skyndade ut för att se efter. Men det fanns ingenting där. Det var i den nya gården.

Magnus Andersson, Löderup.

(F.d. lantbrukare i Örum (Hörups s:n), född i Örum, numera bosatt vid Löderups station, 53 år).

Karna Palm berättade hur hon en gång sett spöke. Hon tjänte i den gamla klockaregården, det var under Aspings tid, när han var klockarepräst här (i Löderup). Så en natt hade hon varit i Valleberga och kom hem vid 12- eller 1-tiden. Det var i augusti månad och månljust. Hon satte sej på en bänk vid kyrkogårdsgrinden, som går ut till klockaregården. När hon satt där, sa hon, såg hon plötsligt hur någonting vitt kom upp ur en grav. Det gick och stökade omkring bland gravarna. Till sist kom det bort emot där hon satt. Då sprang hon och smällde grinden igen. Men så säger hon för sej själv: "Men du är en riktig tosa, som sitter och skrämmer dej. Du har ju så ofta suttit här. Och hon öppnar grinden igen. Men då kom det med en förfärlig fart förbi henne, sa hon. Och Karna Palm var inte den som lät skrämma sej och hon sa också att hon inte hade varit det minsta rädd.

D:o.

Det var i Måns Måns' gård i Örum. Jag tror att folket hette Åke Pers'. Ja det är en 70 eller 80 år sedan. De ha talat om det för mej däruppe. Kvinnan hade dött men hon brukade gå igen och komma upp där. Till sist var där någon som var modig och tog ett lakan omkring sej och frågade henne vad hon ville. Jo, sa hon, jag har lämnat garn till stickning där och där - och hon nämnde namnet och där är det ännu. De gick dit och det var som hon hade sagt.

D:o.

Far berättade att Hans Olsson, han bodde på n:r 2 i Hagestad, en gång var på kulan (supen) när han körde förbi kyrkogården. Han ropade inåt: Go'kväll far och mor. Men då kände han hur det blev alldeles fullt i vagnen och hästarna kunde knappt dra den. Men han såg ingenting. De knuffade och stötte på honom och dagen efter var han öm i kroppen och både blå och grön.

D:o.

Bäckahästen. Erland Nils Kvinna i Hannas - hon var då en 80 el. 90 år gammal - tala-de om för mej att en gång kom en grå häst in i deras stall. Han var grann och fet. Vi la "hola'" (huvudstol) på honom och körde med honom tre nätter och tre da'r, sa hon, och rastade riktigt "döfvelbärga" (djävulskapet). Men så fick han "holad" av sej och då reste han. Hon menade att det varit bäckahästen.

D:o.

Kyrkohåla. Om Kyrkohåla påstå de att en kyrka stått där. Det var en bror och syster som blivit vigda ihop. Då kom en fågel in och sjöng: Evigt, evigt. Och så sjönk kyrkan. Jag vet inte om det är sant, men de ha påstått att de lodat där. De skulle ha bundit ihop 11 el. 12 höväller utan att kunna nå botten.

D:o.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Det var en bonde, som hade goa nissar. De brukade draga till honom från grannarna. Så kom bonden och mötte dem en kväll. Han tyckte att den ene hade för litet lass. Då sa den andre: Tycker du det är litet, han är ju född igår. Det skall bli mindre nästa gång. Och sen kom de aldrig mer. Goanisse.

D:o.

Gamla personer ha talat om att Kristian Tyrann flått en "grimig" tjur levande (grimig = en särskild färgschatering på huvudet). Det var bara på ena sidan och så kastade de skinnet in på den andra och lät den springa. Tjuren skulle ha dött vid Grimsbacke (ättehög på n:o 12 Löderup). I Löderup fanns en präst som hette Ek. Han bannlyste kungen. Kristian Tyrann red upp för ett stenberg och då syntes där efter alla fyra hästskorna. Det skulle vara för att han var bannlyst. Han sände då folk till Löderup för att döda prästen. Han gick in i kyrkan och trodde han var skyddad där. Men folket högg i kyrkodörren och då gick prästen självmant ut till dem. Så dödade de honom. Han hade sagt, att där skulle planteras en ek på hans grav och om han blev salig skulle eken grönska. Det var också något om att eken skulle grönska i hundra år och torka i hundra år. Men det minns jag inte. Jens Grim (Kristian Tyrann) och prästen i Löderup.

jmfr bid 27.

D:o.

Vet kandidaten vad en billgrenare är? Jo, det var så att när gubbarna hade åldermansgille brukade de supa så förfärligt mycket. Då tog de sej för att bestämma ett visst antal supar. Det var olika för-slag: två, tre, fyra. Det blev fyra supar. Men då föreslog min farfar att de skulle ta en till, den femte. Ja, det blev de överens om, men då En "billgrenare".

skulle de kalla den en billgrenare.

Viktor Billgren.

Kyrkovaktmästare i Löderup - omkring 45 år.

Gloso. Otto, släkting till föreg. i Löderup, talade om något, som sprang mellan benen på folk och klyvde dem mitt itu. Det sprang i hjulspåren. - Ja, gloso, sa han, det kommer jag ihåg mu, när kandidaten säger det.

Per Billgren

(Son till föreg. - 13 år).

Trollen. Killestenen kallas den store stenen ute i ängen vid Måns Håkans (Löderup). Otto talade om för oss att där bodde troll. Men under stenen låg en bibel, och när den kom bort, kommo trollen lös.

D:o.

Pelsa-Kitta. Otto talade något om en som hette Pelsa-Kitta, men det minns jag inte.

D:o.

Löderups kyrka. Jag har hört att hålet i valvet ovanför altaret (Löderups kyrka) var därför att det skulle regna ned på prästen, så att han inte glömde läsa bönen för de fattiga.

Viktor Billgren.

P e r L a r s ´ h u s h å l l e r s k a b e r ä t t a r

(Anna, hushållerska hos undantagsmannen Per Larsson 21 Hagestad, Löderups s:n. Hon har tjänat hos främmande i nästan all sin tid och i olika byar - 64 år.)

Goavätta. Elna Anders Jepps talade om att det var på ett ställe i Borrby, där Goavätta vändes. Hon kunde ju gå överallt. Hon gick in mitt i natten till husbonden, som hette Per och sa:

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Per, nu har din ko kalvat.

Jag har själv gett Goavätta. Det var när jag tjänte hos Jya (Jya Sassarsson, ägde en gård i Borrby). Där var jag i elva år. Varje julafton skulle Goavätta ha ett kvarter öl. Jag skulle slå det på olika ställen: i fähuset, i fårahuset, i kostallen, i kalvkättarna, hos hönsen och så där. Det är väl en 25 år sedan.

Det var uppe vid Nils Anders på n:r 20 i Borrby. Där är sk-t i den gården, det är sant. Det var en karl som kom gående där. Ja, han var på kulan (supen). Som han går där möter han ett sädlass förspänt med två skator. Det var Goa nisse, som kom körande. God kväll, sa han, Men han fick intet svar. Hälsar du inte din, svor han till. Och var ska du hän. Jo, pep han, jag skall köra till den gamle drängen på den slarviga gården. Goanisse.

När jag tjänte i Ö. Herrestad talade mannen om, att det var på ett ställe där de inte fick uttröskat. De la´ rävsorna och hötjugorna i säden när de hade slutat för kvällen, men om morgnarna kunde de inte finna dem. Där var säd över dem lagt, för när de sen tröskade fann de dem igen när det blev kväll. Men så en gång fick tröskemännen syn på att där var utsatt ett fat gröt i en hörna i logen. De tog skinnet av gröten, sen när de hade tömt fatet, gjorde de något fult i det och la skinnet över igen. Men se´n fick de fort uttröskat. Ja, det var Goa nisse.

En piga som jag tjänte i lag med i Ö. Herrestad talade om att när de bar säd upp på Glimmingehus tog de mössan av för "jätten" (en vildman - figur av sten) och då blev säcken så lätt. Men så var det någon som istället satte sin mössa Glimmingehus.

på honom och han hade knappt maktat bära upp säcken och när han kom ner igen låg mössan på marken.

Hon talade också om att en gång hade de flyttat jätten, men då blev där ett sådant oväsen i gården, att de måste sätta den på sin plats igen.

Jätten, som byggt Glimmingehus, heter Ulvtand.

Noe skytt.

Det var när jag tjänte till Anders Ols på 21 i Borrby. Jag var då en 17 år. Vi stod utanför porten en kväll. Det var i september, det var så grant väder och månasken. Så var det den ene drängen. Si nu, säger han, nu är Noe skytt ute, han har hundarna med sej. Det ven så i luften. Det var alldeles rysligt. Och han har skjutit många troll.

Troll dödas av åskan.

Det var en kvinna som talade om ett äventyr på Bornholm. Hennes man hade varit därinne och talat om det för henne. Han hade varit ute och gått i en skog och då hade det börjat åska så rysligt och han hade ställt sej under ett träd. Då kom där ett gående och ställde sej vid sidan om honom. Det var en pyssling, han hade röd huva på sej. Mannen hade börjat läsa "Fader vår" för det var ju så´n sträng åska. Och när han höll opp sa den där till honom: Pladdre mer man, pladdre mer man. Rätt som det var slog åskan ner precis vid sidan om honom och slog trollet ihjäl.

Trollen låna.

Mannen, som jag tjänte hos i Ö.Herrestad talade om att i hans föräldrars tid hade det bott troll i en backe där. Där har också legat en brydstu´a vid den backen. De kom upp i deras gård och lånte bröd, det var när han var 8 år gammal. Det var en trollunge som kom och kvinnan sa till honom: Hur ha ni det där borta i backen. Men hon hade

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

knappt sagt de orden förrän trollkäringen kom och sa:

Inte rista och inte flå
utan låna och lå´ gå.

Trollen förbyta barn.

Kvinnan där hade en liten glytt. Trollen tog den och lämna sin egen. Trollungen var så liten, så liten, men han kunde ändock tala. Där stod en brygd och där låg äggaskal på röstet(det använda maltet). Ja, de hade ju avbryggt. Och då sa pysslingen: Är jag så gammal och vis, som världen har stått har jag aldrig sett någon bryggt på en äggaskal förr. Kvinnan blev så förvånad över att han kunde tala. Det hade hon aldrig trott. Hon höll på att baka och hon tog pysslingen och satte den på grysslan och skulle föra in den i ugnen. Men då kom trollkäringen och sa: Här har du din glytt, lå´ mej få min.

Trollen stjäla.

Det var på ett ställe uppe i Ö. Herrestad. Kvinnan skulle baka och stod och öste mjöl från säcken i baktråget. Det stod en pyssling också vid säcken. Men den såg hon inte. Då kom en kvinna in. Ser du inte den där står och öser mjöl, sa hon. Men då försvann han.

Trollen och vaktepojken.

På kyrkobacken i Borrby gick en "vytepåg" (vaktepojke) och vaktade. Så kom där upp en pyssling till pågen och bjöd honom ner i backen, för de hade kristnagille där. Ja, sa pågen, om de lovade, att de skulle släppa ut honom igen. Och det blev han lovad. När han kom ner i backen bjöd de honom på gröt. Och så sa de till honom att så många ske´r gröt han tog, så många mans styrka skulle han få. Han tog 12 ske´r gröt och fick 12 mans styrka. Där var de som hade sett honom. Han kunde sätta ryggen under ett helt lass med säckar och lyfta det.

Trollen dansa.

Det var i 43:sgården i Borrby. Det var innan Anders Ols töser flyttade in och de höll på att måla där. Då var där en som gått förbi där en natt vid 12-tiden. Och då var där ljus tänt. Men det var ingen som bodde där. Han gick upp till längan för att se efter. Och då fick han se att det var pysslingarna som ställt till dans. De bodde i backen som går vid sidan om där och ända upp till Tudeskår.

Kristen kvinna ger barnmorskehjälp.

De talade om, när jag var i Ö. Herrestad att det var en dräng som kom ridandes till en barnmorska och ville hämta henne till Stenshuvud. Det var en pia där, som hon skulle förlösa. Hon var kristen och skulle ha en kristen barnmorska. Men hon ville inte följa med. Men drängen sa, att hon fick tvunget, och han måste lova henne att hon skulle komma hem ordentligt. Hästen han red på var så hög, men när hon skulle sätta sej på den blev den så låg. Drängen, han var också kristem, sa, att ifall de bjöd någonting på henne, skulle hon inte bry sej om det. Hon fick ett helt förkläde med kryllspån. Drängen som förde henne hem igen, sa att hon inte skulle sätta eld på dem utan lägga hela förklädet på bordet. Det gjorde hon och om morgonen var det fullt av silvermynt.

Spökerier.

Det var en som hette Sven Stjärting, som gick igen. Hans kärring gick också igen. Det var i Ö. Herrestad. Hon stod vid altaret i kyrkan och han stod vid en sten på kyrkogården. Så var det skräddare på ett ställe och sydde. De hade lovat pigan en päls om hon ville gå ut och bära Sven Stjärting in och lägga honom på bordet. Hon var modig och gick. När hon kom ut till honom sa han, att hon skulle bära honom mycket grant. Men först skulle hon gå in till kvinnan och fråga om hon ville förlåta honom. Hon gick in i kyrkan och bort till

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

henne, där hon stod. Men hon sa nej. Så gick hon ut till honom igen och bar honom in till skräddarna. Men när hon kom in rände skräddarna ur stugan. Se´n kom prästen och manade dem i jorden båda två.

Det var en som gick upp på kyrkogården i Ö. Herrestad och krävde en som var död. Men det gjorde han inte mer än en gång. Han blev slängd så långt, så långt, att han knappt kunde hitta hem igen.

De talade om en gästgivare i Hammenhög att han sålt sej till den onde. Han skulle ha skinnet av honom, när han var död. När han så dog lät prästen bära in hans kista i kyrkan och ställa den vid altarskranket. De hade lejt en skomakare att sitta innanför skranket och se på. Prästen hade sagt till honom: Där är mycket som kommer att gå över dej, men det skadar dej inte. Skomakaren hade ljus tänt hos sej. Klockan 12 skulle de komma. Och då kom de. Det var många och de tog locket av och började. Han kunde se hur knivarna gick. Sen hängde de skinnet på skranket. Men då passade skomakaren på att sticka en syl i skinnet och dra det över till sej. Se´n försökte de få skinnet igen. Den onde förskapade sej till präst också. Men det gick inte. Och mannen som jag tjänade hos i Ö. Herrestad sa, att skinnet skall hänga i Lunds (Domkyrkan museum) med naglarna på.

Det skall vara två fröknar som köra med karitt på Gärsnäs (herregård). De bevaka en skatt.

Det var en dräng på det stället där jag tjänade i Ö. Herrestad. Han hade stått en kväll och skurit vigrar. Då fick

han se två fröknar utan huvud. Han slängde alltsamman och sprang hem.

De säga också att det skall gå en vit dam i trädgården (Gärsnäs).

Bäckahästen. Bäckahästen fanns i bäcken, som går förbi Borrby gård. Det var några glyttar som skulle rida. Han segnade ner och blev så liten, så liten, så de kunde komma på. Men se'n blev han så hög, så hög och alla glyttarna föll av.

Spökeri. Det var en man som en kväll kom gående förbi n:r 20 i Borrby. Där var ett fasligt stort dike vid sidan om vägen. Då var det för honom att tyckas två tjurar som stångades. De körde ihop med hornen. Där tog en bra törn, sa han. Men med detsamma blev han utskuffad i diket.

Det var en brydestu'a i Ö. Herrestad, där de sa, att det bröt varenda natt.

Goavätta-ljus. Min far fann goavätta-ljus av sten. Det var i Borrby. De voro nästan som julgransljus och röda. Där syntes en rik-tig veke i dem.

Vårtor. När min far var död, tog jag en knappnål i klädseln och stack i vårtorna. Jag hade rent fullt med sådana. De försvann alla utom en. Den hade jag glömt att sticka i.

Per Larsson berättar.

(Undantagsman, 21 Hagestad, Löderups s:n. Född i Borrby. - 85 år)

Jens Grim och prästen i Löderup. De talade om Jins Grim eller Vallamannen att han for hit (Löderup) och flådde en tjur till hälften och kastade skinnet över honom. Prästen red ut till honom på Vallen,

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

det ligger vid Tosterup, och bannsatte honom. Han träffade honom på trappan och ritade en ring runtom kring sej, så Vallamannen inte kunde göra honom nånting. Men var Vallamannen trädde sveddes gräset under hans fötter. Han for då hit och dödade prästen. Denne Han blev halshuggen på en sten som stod i kyrkan, ända till 63. Där syntes tydliga blodstrimmor på den, det har jag själv sett. Och dörren fanns där också, som de hade huggit på. Prästen hette Ek och han hade sagt att de skulle plantera en ek på hans grav och att om den grodde så skulle han komma till det goda. Och du har väl sett den gamla eken på kyrkogården.

Det var Vallamannens syster som regerade. Hon kom ner med en krigshär och skulle lägga gården öde. Men då sköt han sej, han satte sej på en krutfjärding. Och de hittade det ena låret ända borta vid Ystad.

Hon hade så många krigare, att de kunde stå i två led från Vallagården till Ystad.

Ek manade en människa ner. Hon hette Jerrestads Jeppa, hon reste sej upp ur jorden och ställde till ont. Hon kunde komma upp genom brunnarna. Du ser slarvig ut Jeppa, sa de till henne. Jepp, jepp, sa hon. Hon gick till nattvarden och så tog hon oblaten hem och gav kreaturen. Så gingo de till prästen. Och hon måste dit. Han befallde sin dräng att ta ena hjulet av och så måste hon gå och bära. Se'n körde han till Kyrkohåla och där manade han henne ner och satte en ekpåle i. Nermanade.

Det skulle inte ha varit så länge sen, så stod där ett grått stod bundet vid Kyrkohåla. Då hörde de hur det sa nere i

jorden: "Rocka (skaka) bra gråss, rocka bra gråss". Och de var kvicka att få hästen ifrån.

Kyrkoherde Noveni i Borrby manade ner en. Det var en barnsängskvinna som gick igen. Han tog kyrkovärden med sej, men han fick inte gå med in på kyrkogården utan skulle vänta utanför. Så gick prästen till graven och där manade han ned vålnaden.

Spökeri.

Patron Sjöstedt på Hagestad-borg tog ett par av stenarna rätt ner för Sven Ols (gånggrift). Han skulle ha dem i la'-gårn. De sa att det inte gick för sej, men han tog dem ändå. Då började kreaturen att böla och föra sådant väsen om nätterna. Han gick ner för att se efter, men då lågo de stilla. Till sist tog han dit stenarna igen. Och sedan blev det tyst.

Kyrkklocka i Borrby.

De talade om att de skulle ha en kyrkklocka i Borrby över till Danmark för där var ett sådant överljud i den. De hade många par för den men de kunde inte få den över markaskälet (gränsen) mellan Borrby och Hörup. Men omigen kunde ett par hästar lätt dra den. Sen fick de lova att sätta en blynagel i.

De dödas julotta.

I Borrby kyrka hade de sett att det julnatten, vid 12-tiden, hade varit tänt till ottesång. De hade sett prästen, men de hade inte hört ett ord.

Stavsbacke. (Löderup)

I min mors tid hade Stavsbacke (ättehög, N:o 11 Löderup) stått på "sulor" (=fötter) och där dansades och var tänt. Hon var född 1806. De hade gått och beskådat det, men inte gått hän där.

Nu ha inte trollen någon samling mer, för horn och pipa

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

har tagits ifrån dem.

Det var någon backe här (Hagestad) där de tog en piga, som gick och mjölkade.

Den långa dansen har jag varit med på. Det var i Borrby. Vi sprang två och två och hade mat och brännvin med oss. Varenda en vi mötte skulle vi bjuda på och så spelades där och trallades. — Den långa dansen.

Ingemar talade om att de skulle ta lite' av huvudet av en ål och fila på vårtorna. Så skulle de skära ett äpple åtskiljs och lägga det där av ålen i det och så lägga äpplet under en sten el. någonstans där det inte var någon som vistades. När äpplet ruttnade försvann vårtorna. — Vårtor.

När de skulle börja i marken, skulle de slå salt över hästarna. — Slå salt.

Om det inte är trevnad i hemmet, trivs inte kreaturen heller. — Trevnad i hemmet.

Om man vill ha "Laustockan" till läkemedel skall man binda en "sockatråd" (ulltråd) om den midsommarafton. — "Laustockan" Libsticka, Levisticum officinale.

Taklök är bra att lägga till tänderna. — Taklök.

Burror (kardborr) skall vara bra för ohyra. — Kardborr.

Olle Bull hade lärt spela av näcken. — Olle Bull. (Ole Bull, norsk violinist, komp. Sæterjentens Søndag)

Lärare Lindholm i Kåseberga berättar.

Frots. från sid. 84.

Lyktegubbe.

Det var en kvinna i Ingelstorp på n:o 39. Hon har själv talat om det för mej. Hon skulle köra till Svenstorp till mölles. Det hade varit vindstilla länge och där var en vattenkvarn. Det var många som skulle ha malet och hon kom inte att köra hem förrän det var kväll. När hon kom bort emot Tosterup till blev hon vilse. Men då syntes en lykteman och hon bad honom lysa sej och kastade en halvannan styver till honom. Han följde henne till Knappsdala, där rände han ut i ån och försvann. Men då var hon ju nära hemma. - Jag försökte förklara för henne att hela vägen var ju kantad av stora trän och där låg ju väldiga massor av löv, som i den fuktiga väderleken bildade gaser. Men vid Knappsdala var det slut med träden, men där var ju istället vass vid kanten av ån.

Varulven.

Varulven eller tassen, som de säga, är det många som påstått sej ha sett. Han skall likna en hund, men går på tre ben. Det säges att om modern kryper igenom en fölhamn för att föda lättare, blir barnet varulv eller mara.

Maran.

Det var en gubbe, Nils Clausson, i Ingelstorp, som talade om för mej att han varit mycket utsatt för maran. Men så hade det berättats för honom att han skulle sätta något i nyckelhålet. Det gjorde han och så blev han av med henne. Men han glömde det en gång och då blev han bekommen igen. Man kunde på något sätt stämma maran till mötes, men jag har glömt hur det var. Om man hastigt vaknade, innan

M.455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv forskning vid Lunds universitet

hon hann försvinna eller något så där. Men jag minns hur han sa, att han sagt: Kom till mej på söndagsmorgon i stallet. Om söndagsmorgonen när han stod och ryktade kom ett fruntimmer in till honom och ställde sej vid stalldörren. Han kände henne, men hon blev tyst och då förstod han vem hon var. Och då sa han till henne, att nu kunde hon gå igen, men hon skulle lämna honom i fred. Och så blev han fri från den.

Barnsängskvinna.

En barnsängskvinna fick inte gå över vägen innan hon gått i kyrka, för då kunde det hända att barnet blev bortbytt. Det aktade man sej noga för. Hon gick heller aldrig under den tiden till ett främmande ställe.

Stål i vaggan.

Det skulle vara något slags stål i vaggan innan barnet var döpt. Det fick inte dröja länge innan det döptes.

Kyrktagning.

När hon skulle resa till kyrkan för att kyrktagas, så innan hon gick ut och satte sej på vagnen gick hon och knäböjde vid vaggan och läste "Fader vår". Och likaså när hon kom hem igen, innan hon talade med någon annan.

Gudmor.

Gu'moren skulle läsa mycket noggrant efter prästen, då skulle barnet få lätt för att fatta.

Dopvatten.

Det var inte ofta förr att barnen döptes i hemmen, men då fick inte vattnet slås ut utan hällas på askan.

Innan kvinnan blev kyrktagen fick inte barnets plagg vara ute efter solnedgången. Iakttages väl förresten än.

Det var någon sägen om en kvinna som skulle tagit sitt 3 eller 4 månader gamla barn utmed sej, när hon skulle hösta och lagt det ifrån sej. Då skulle det blivit förbytt. Det växte onaturligt.

Namngivning. Den tiden var det givet att första barnet, som var en pojke skulle ha namn efter farfar (samma namn), första flickan efter farmor, andra pojken namn efter morfar och andra flickan namn efter mormor.

De sa, att de inte skulle uppkalla någon efter den och den för han varit sådan och sådan. De menade att barnet då skulle bli likadant.

Om barnet skrek, när det döptes menade man på det blev en duglig sångare.

Lyten. Det var en av mina syskon som hade fått vad de kalla för skrikelyte. Det började regelbundet att skrika vid en viss tid på dagen. Vad som sen tilldrog sej minns jag så tydligt, fast jag fick inte veta vad det betydde förrän sen. Mor erinrade sej att hon blivit skrämd. Hon hade suttit i trädgården när vår katt hade kommit hoppande över planket förföljd av en hund. Sen en gång satt katten borta i fönstret, mor gick bort och klippte honom i örat, så det kom några droppar blod ut. Sen skar hon sig i fingern gav sen barnet både av kattens och hennes blod. Ja, det var ju endast ett par droppar. Och det blev tyst sedan.

Jag vet ett annat fall, att ett barn fått en fläck på pannan som ett körsbär. Det hade fallit ett bär på modern. Hon tog en droppe blod från sej själv och lät barnet få och strök med ett körsbär över fläcken. Och barnet blev bra. - Jag vet inte vad jag skall säga om det. Att det hjälpte är jag ju vittne på. Men man får väl skylla på tillfälligheten.

Som medel mot skäfer skulle de ta av barnets egen urin och ge det 9 dagar i rad, en gång varje dag. Det har jag sett mer än en gång att de gjort.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Utslag ansågs också som en lytessjukdom. Det kom genom att modern rört vid något obehagligt.

Det var på ett ställe ett barn som skrek och skakade med lemmarna. Modern hade krupit över en lämm. Det var ju på gamla byggnader så att ena hälvten av logporten var delad i två delar och den undre hade varit stängd och hon hade krupit över den. Barnet fördes naken över lämmen på samma sätt som hon krupit över.

En havande kvinna deltog icke gärna i slakt. - 1 a.

- När ett barn föddes med harläpp sades det bero på att modern sett någon hare. Ett av mina barn hade en skåra i läppen - det blev ihopsytt sedan men min hustru hade icke sett någon hare.

Efter 40 års ålder troddes man inte kunna få något lyte.

Förr i tiden hade man ju sand på golvet och halm i sängarna. Hände det att ett strå kommit att ligga i kors sa man att det snart blev dödsfall i släkten. Dödsvarsel.

Om de såg en person låg i dödskamp länge liksom han inte kunde dö, trodde de att om någon var så modig att han vågade slå den döende med ett halmstrå tvärs över pannan, skulle han dö genast. Dödskamp.

- Man skulle noga giva akt på, när en grav blivit grävd om den fallit igen vid ena sidan, då skulle det inte dröja länge förrän det snart blev dödsfall igen. - Kunde lätt hända att ena sidan föll igen, om graven grävdes tätt intill en annan likstad, så jorden var lösare där. Dödsvarsel.

Folk sa, att det första lik en person såg, skulle man ta under fotbladet, det var det högra, innan man såg det i ansik- Taga lik under fotbladet.

tet, så skulle man inte bli rädd för lik.

Döda taga sjukdom med sig.

De talade också om att en sjuk kunde ta något litet plagg, en näsduk eller så, som han strukit det sjuka stället med, och lägga det hos den döde och be honom ta sjukdomen med sej.

Själaringning.

Var det en person som icke var upptill jag tror 20 år, började man att ringa vid 1/2 10-tiden, var det en äldre vid 11-tiden. Ringningen skulle vara i det närmast en timma. Var det yngre personer, skulle de börja med den lilla klockan, var det äldre med den stora. Skillnaden var ju bara de första slagen. Förr blev alltid ringaren bjuden på begravning nu får han betalt för sitt besvär.

Graven grävdes dagen förut och familjen ombesörjde själv grävningen. Gästerna kastade igen den efter begravningen. Det har varit vanligt till de sista åren.

Självmördare.

Förr begrovs självmördare i bortersta hörnet av kyrkogården. De skulle inte begravas förrän solen gått ner.

Begravningstal.

Det var mycket noga att tal alltid skulle hållas vid begravningar. Det var innan liket fördes till kyrkogården. Vanligtvis var det läraren som höll talet. I Ingelstorp brukade i min barndom byspelmannen göra det. Han hette Löfgren och hade varit soldat.

Kistan fördes ut den vanliga vägen. En gång var jag på begravning, där dörren var för trång och då tog man ut den genom ett fönster.

När kistan bars, bar den närmaste släktingen till höger vid huvudet, sedan till vänster vid huvudet, sedan vid föt-

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

terna och de avlägsnaste eller främmande i mitten. Det bruket bibehålles än.

De berättade, att den plats, som den döde under livstiden brukat ha vid bordet, skulle stå tom under begravningsmiddagen. Det skulle påminna om den som saknades. Men det brukat har säkert icke iakttagits under de närmaste generationerna. Tom plats för den döde.

1858-59. var här pest på Kåseberga. De som då dött begrovos på pestkyrkogården i socknen. Jag minns att man förr kunde se gravkullarna. Det var visst 5 stycken. Pestkyrkogård.

För att köttet skulle bli bra i saltningen, skulle slaktningen ske vid bestämt månskifte. Om det var i ny eller nä har jag glömt, men det iakttogs under min uppväxttid. Slakt och månskifte.

Om en häst skulle slaktas eller en hund eller katt avlivas skulle rackaren göra det. Kastrering skulle han också utföra. Rackare.

Rackaren fick inte komma förbi första bjälken utan fick slå sej med borta vid dörren på hönsabänken.

Nattman var ett finare namn på rackaren. Det kunde man t.o.m. säga till honom.

Sissa Måns Kristoffers berättar.

(Änka efter husägaren Måns Kristoffersson, Hagestads mosse, Löderups s:n, 87 år) Född här och levat hela sitt liv här.

Det var bra, där Goavätta vändes. Därför torde de inte slå ut hett vatten för då skållade de Goa vätta. De slogo alltid ut öl vid bordändan och satte mat, en liten bit kött och bröd, på golvet. Goavätta.

De sa:

Detta ger jag dej och dina

för du ska inte röra mej och mina.

Det var julafton de gjorde det och maten kunde vara borta om morgonen.

Goanisse.

Helgdagskvällarna skulle de ge Nisse, annars drog han ifrån dem istället för till dem.

Slå öl till träd.

De gick ut och slog öl eller mjölk till hillen (fläder) för de sa, att den blåste något dåligt på dem. Ja, de slog också till andra träd, om det var några gamla askar där, hällde de till dem också. Det var vid julatid.

Kreaturen få öl och mjölk.

De slogo öl och mjölk ihop och gav kreaturen juladagsmorgon. Det var för att de skulle trivas.

De dödas julotta.

Det var en som juladagsmorgon skulle gå till ottesång, men så var det för tidigt. Det var de döde, som var uppe och höll ottesång. Hon kom in i vånghuset (vapenhuset). Där mötte hon de döda. Då var det en kvinna, som sa till henne: Hade jag inte varit din gu'mor skulle jag bitit näsan av dej. Hon måtte rygga sej ut och låta kluten falla. Det var för att de inte skulle göra henne någon förtret (skada).

Spökeri.

Anders Börjesson kom förbi kyrkan en kväll. Han var full och sa: Go'kväll far och mor. Och då kom det någonting och hängde sej på ryggen på honom.

Akta sig för eld.

Juldagsmorgon skulle man inte gå till någon värme förrän man fått en bit mat och tvättat sej. Det var brukligt, när jag var till Per Mats (Hagestad).

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

De lekte "prega skomagarens ya ud" (sticka skomakarens öga ut). Då skulle två karlar- det var husbonden och drängen - ha en käpp mellan låren och hålla med händerna i käppen. De skulle stå bakefter varandra och framför dem skulle stå ett ljus. Den bakerste skulle försöka släcka det och det skulle den andre hindre. Lekar.

"Slå farmors ya ud" gick till på det sättet att ett ljus fästes på dörren och det skulle någon med förbundna ögon försöka släcka genom att kasta något på det.

De lekte "ta puke". En skulle ha förbundet ögonen och försöka ta de andra.

När vi var borta och kardade lekte vi pantlekar. Vi lekte att en skulle vara skomakaremästare. Han skulle stå framför de andra och göra allt som en skomakare kan göra och det skulle de andra göra efter. Men så kom de till att skratta, för de tyckte det såg så roligt ut. Men glömde de då att göra det, fick de ge pant.

Som pant gav de skor eller förkläde och de bruka säga, att snart tog de kläderna av dem. När de löste panterna skulle de kyssas. Något var, att de skulle "plocka persilja". Då skulle de gå precis som de plockade något på golvet.

De talade om att de skulle gå nio gånger kring kyrkan och blåsa i nyckelhålet varje gång. Det var de som skulle lära sej konster, lära sej trolla. Det var ett håll borta vid möllan, Erik Pers hette de, som kunde trolla. Till M.O. hittade de en hare i gödselhögen. Den tog de och stekte och skickade en bit till P.M. - kvinnan där var dotter till M.O. Hon blev konstig av det. Haren var slängd ut för dem och det skulle Lära sig trolla. "Utlagt"

Erik Pers ha gjort. - Det var när jag tjänte till P.M. Det var andra av syskonen också, som var konstiga.

Bäckahästen.

Bäckahästen vändes till P.M. Det var därför som kvinnan alltid var sjuk (samma som föreg.). De såg honom inte, men de hörde hur han sprang på gården. Om morgonen kom hon ut och då blev hon rent från förståndet.

De talade om bäckahästen, att ju fler som ville sätta sej på, ju längre blev han.

Lyten.

Det var en som hette Bolla, som kunde läsa bort skäfer. Hon trampade barnen på bröstet.

Mot skäfer skulle de ta jord ifrån någon grav, som de skulle sova på.

Om barnet hade skrikelyte skulle någon skrämma modern, när hon gav di och hon skulle ge dem di se´n också. Och det hjälpte ~~xxxxx~~ ibland.

Ringormar skrev de bort med en knappanål, som de ritsade nätt med runtomkring. Far skrev ofta på flyttar (barn) som de kom hit med.

Döda taga sjukdom med sig.

Om någon hade något fel, skulle han ta något han haft på sej, ombundet eller så, och lägga i kistan och bedja liket: ta mitt fel med dej.

Väderleks-märke.

Om det blåste 40 martyrer, så blåste det länge se´n och då blev det ingen lax.

Löderups kyrka.

De sa att kyrkan (i Löderup) skulle byggas vid de store stenarna söder om landsvägen borta vid möllan (stendös på nr 2 Hagestad). De hade kört mycken sten ner där, men den slapp bort om nätterna till ett annat ställe. Och då måste de bygga kyrkan där istället. Men ett par stenar blevo kvarliggande.

M.455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Det var en som fått en jätte att bygga en kyrka. Men så skulle han gissa hans namn. Mannen låg på en backe och hörde då jättekvinnan sjunga för sin son: Jätten Finn.

Vyssa, vyssa liten Kinn
rätt nu kommer Finn
faren din
med sol och måne att leka med
och kristligt mannablod att dricka.

För det skulle jätten ha. Men så gatte (gissade) mannen hans namn. Han sa till honom:

Finn,
sätt den siste stenen rätt in.

Och då blev jätten galen, han tog den siste stenen och slog till något och det kunde de se´n inte laga. För det stämde inte där. De hade lagat det många gånger, men det blev utrivet igen.

De talade om någon backe, att de hade kastat upp deras "ugntöj" (bakredskap) till en dräng för att han skulle laga dem. Han gjorde det och se´n tog de dem igen. Då hade de kastat upp förekaka och sagt att han behövde inte vara rädd för att äta den, för den var av bondens bästa säd. Dräng lagar grissla åt trollen.

De talade om att det var på ett ställe, där de kom och tog ett kristet barn och lämna sitt eget. Men kvinnan tog barnet och skulle kasta det in i ugnen för de drogs med att baka. Då kom trollet och sa: Det hade jag aldrig nänts göra med ditt barn. Trollen förbyta barn.

Nyårsafton skulle de hälsa Nyårskung, om det var månaljust, så man kunde. Man gick ut i dörren och sa: Hälsa nykung.

Välkommen Nyårskung, välkommen Herre

med fläsk och med bösten
och med gott korn om hösten.

Olika personer berätta.

Jens Grim och prästen i Löderup.

Far talade om att Jens Grim flått en levande tjur i Löderup. Han hade slagit ihjäl prästen. Men till sist tyckte systern, att det var för galet och samlade krigsfolk för att förstöra Vallen. Men då satte han sej på en krutfjärding och flög i luften.

(Kyrkovaktmästaren i Tosterup)

Trollen förbyta barn.

Det var på ett ställe som trollen bytt barn. Pysslingen, som de fått åt förfärligt, och de visste inte hur de skulle kunna bli fri från honom. Så frågade pigan honom hur länge han skulle vara där och han svarade, ända till det blev så fattigt att de måste sälja kistenycklarna för att få bröd. Då sa frun en gång till pigan, så pysslingen hörde det: Du får gå och sälja kistenycklarna, för vi ha inte mer bröd. Men då schappade pysslingen.

D:o.

Bäckahästen.

De talade om bäckahästen eller älven. Far hade hostol (huvudstol) på honom och skulle rida, men så såg han, att det var galet och släppte honom.

Det var en bonde som fått hostol på honom och körde med honom en hel dag. Han torde inte ta hostolen av om middagen. Om kvällen ställde sej bonden bakom ett le och krängde av hostolen med en käppkrok. Men då slog hästen till le't, så det gick sönder och travade därifrån.

D:o.

Glimmingehus.

Det är en jätta som byggt Glimmingehus. Det var någon

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

som skulle gissa hans namn, innan han satte den siste stenen i. Han gick förbi backen, där jätten bodde och där hörde han hur glyttarna sjöng och deras far skulle komma hem. Far Fager Pil, sa de. Då gick mannen till jätten, han sa hans namn. Men jätten blev då så djävlig, att han förstenades helt och hållet och står utanför slottet (vildman - figur av sten).

Drängarna brukade hänga sina matsäcksknyten på "knallhatten" på honom. Där var en piga som blev förtretad på det, så hon slog den av. Men hon föll död ned.

D:o.

Kyrkklockan i Kärrstorp.

I Kärrstorp var det en klocka som flög ut i mossen. De hade ringt med den innan den var invigd. Det var omöjligt att få upp den, men så var det någon som fann på att en hel hop drängar skulle dra upp den men de fick inte säga något under tiden. De hade den ända uppe över kanten, men så var det någon, som tyckte att det brann. Jösses, det brinner i Bjärsjölagård, sa han. Och då föll klockan ner igen.

D:o

Kyrkklockan i Nedraby.

De skulle flytta en klocka från Nedraby till Övraby. Men de kunde inte dra den längre än till gränsen. Då skulle de föda upp ett par stutar på bara mjölk och de skulle vara tvillingar också. Men så hade pigan stått och spillt ut mjölken för den ene och gav honom istället vatten. När de sen skulle försöka att dra klockan maktade de ändock inte och det var någon som sa: "Den ene tjuren är för svag, för han har druckit vatten.

D:o.

De talade om en annan klocka att de inte kunde få henne över gränsen, förrän de hade ringt i den andra klockan. Den skulle likasom ringa henne välkommen.

D:o.

Kyrkklockan i Smedstorp.

Det var en kyrkklocka i Smedstorp, som de skulle föra bort, för den hördes så långt. De sa, att när de kunde höra klockorna över sjön hade de lov att ta dem. Men de kunde inte få den över gränsen förrän de gingo bort och ringde med den andra klockan. De skulle "bö" (bedja) adjö med varandra.

Karna Jönsson, Ö. Ingelstad.

Ljungby horn och pipa.

Det var en backe vid Ljungby, där trollen bodde. Kusken på gården vågade rida dit. Då var backen upplyft och de dansade under den. Han red dit på en hingst. Så var det en som kom ut och bjöd på honom. Han tog hornet och pipan och red bort. Men han kom att spilla några droppar på hästen och där strök skinnet av. Han red över plöjningen, men pysslingarna måste springa längs fårorna. Han kom in i stallet och de följde efter honom. Men de kunde inte göra något, eftersom det var en hingst, och han sparka och slog. Men så kom hans käresta med en lykta. Och det var hans fördärv. Både häst och karl de dog. Men horn och pipa fick de inte utan de finns där än. De ha sagt att Ljungby skulle bli den rikaste gården, om de lämnade dem igen, men annars skulle den bli den fattigaste och brinna tre gånger. Och det har den gjort. Se'n ha trollen förskingrats.

Anders Svensson

(Hagestads backar, Löderups s:n, omkring 80 år).

Slå träaska på korna.

Det var ett håll i Löderup där de sälla träaska på korna påskadagsmorgon.

D:o

Spökeri.

Jag hade i sällskap med min mor gått till Ola Ols, de skulle bryda hör där om kvällen. Men jag skulle gå i sko-

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

lan och gick ensam hem. När jag kom vid märgelgraven vid Alberts hög, var det som ett fruntimmer gått nere i graven. Hon hade för mej att tycka en grå ytterschal på sej. Jag trodde att det var någon och jag skulle till att kalla, men så tänkte jag att det inte var värt och fortsatte att gå.

Bengta Anders Svens'
(Gift med föreg. meddelare)

Den långa dansen.

Jag har varit med att dansa den långe dansen en gång, då var jag 13 år gammal. Det var här i Ingelstorp. Pingstafton gick de och sjöng för ägg och se'n hade de gille två dar i rad. De sjöng den vanliga visan: "Godafton om ni hemma är". Drängarna och pigorna var för sej själv och här var bara de yngste. Det var inte meningen vi skulle sprungit den långa dansen, men så tyckte kvinnan på stället, där vi var, att vi skulle göra det. Vi hade en spelman, som hette Mårten Spel. De äldste pojkarna körde honom i en rullebör. Se'n kom vi andre efter två och två. Vi började i den gården, vi skulle ha gille. Se'n dansade vi på den närmaste gården, vi kom till ett par slag. Se'n när vi kom till gillesgården igen hade några, som inte roat sej av att följa med, rest kärvar (?) runtomkring en hötjuga. Sen dansade vi omkring det. Fast det blev snart omkulldansat.

Karna Per Svens, Ingelstorp (57 år).

Goanisse.

Jag tror att det var trettonafton som de skulle tätta till alla gluggar i längorna för att inte goa niss skulle komma ut.

D:o.

Skåne
Ingelstads, Järrestads
och N.Åsbo härader

Upptecknat av Sigfrid Svensson
1922

Nålar i ett nybyggt hus.

Jag och några kvinnor till voro och lerslogo ett hus. Då sättes där synålar i ena hörnan i leret. Jag vet inte vad det skulle vara för.

D:o

Timmergille.

När de satte timran på ett hus hade de brännvin. Och sen skulle de slå både flaska och alla glas de använt i tu (sönder). Det skulle vara för att där skulle bli tur i huset.

D:o.

Lägga nyckel på bord.

Det skall inte vara bra att lägga nyckeln på bordet.

D:o.

Fjärdingsman Erik Nilsson berättar.

(F.d. lantbrukare i Ö. Ingelstad, där han brukat sin faders gård. Bosatt i Ö. Ingelstad, kommunalordförande - 69 år.)

Goavätta.

Mor hade strängeligen förbjudet oss att slå ut varmt vatten på marken, för då brände vi Goa vätta. Nej, det fick vi inte göra vid någon tid. Hon talade om, att de satte något åt henne julafton. Kom det då bort, så var det bra.

Mor berättade att på ett ställe var det hål på golvet vid bordändan, det var till Goa vättas bostad. Man trodde att hon höll vakt om barnen och kvinnan hade lämnat ett barn ensamt, men det kom ut för någon förtret. Och då skulle hon hämnas på Goa vätta och hällde varmt vatten i hålet. Då kom Goa vätta upp om natten och sa: När du bränner mitt lår, skall jag bränna din går'. Och följande natt brände gården av.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Goa Nisse var en annan sak. Han kunde draga till och från. Den som vårdade honom drog han till. Jag minns att i min fars stall var där en ekestolpe vid spiltan, som där var flera hål borrade i. Men där var isatta träpluggar, de kunde vara så stora som en flaskekork. De skulle binda Nisse för att han skulle bli bibehållen i gården. Goanisse.

J.(ohan) P.(ersson) i Tjustorp hade otur med sina djur. Det kom ut ett rykte, att han grävt ned en levande hund vid tröskeln i stallen. Det var fråga om att där skulle bli undersökning men så blev det nedtystat. Det är en 10 år sedan eller något mer. Gräva ned levande djur.

Det var en gumma här som hade sådan otur med hönsen. Hon kom in en gång och vi hade tal om det och då sa hon: Vi ha grävt ned både levande och döda höns, men det har inte gjort någon nytta.

Min far brukade, när kreaturen skulle ta's ut på bete ge vardera kon två siller, som han hade strukit grön tjära, trätjära, på. Det har jag själv varit med om. Kreaturen tagas ut.

Skärtorsdagsafton innan solen gick ner skulle där läggas stål i säden på loftet för att inte hon, som reste till Blåkulla, häxan eller kärringen, ja, hon hade något särskilt namn, skulle beröva den dess kraft. De la också stål utanför stallet. Stål i säden.

Det var en som hette Thulin i Hannas. Han skulle vara klok, var så där lite doktor och kunde bota kreaturssjukdomar. Så hände det verkligen därhemma att vi hade en ko som blev sjuk natten mellan skärtorsdag och långfredag. Allt som fattades kon var förstås att hon var utsvulten. Då forades Kloka.

det bara med halm och hon var mager och maktade knappt stå. Och så skulle hon snart kalva också. När Thulin kom gick han ner i stallen och när han såg kon sa han: Där är många resta men jag skall snart driva henne härifrån. Så kom han in och fick en snaps, det tyckte han bra om. Mor undrade då om det verkligen var möjligt att häxorna kunde göra korna någon skada. "Ja", sa han, "jag såg dem i går kväll hur de kom farande förbi den ena efter den andra. Det var en som jag kände och jag sa till henne: Var ska du hän? Och då vände hon om igen". Sen tog han upp något ur västfickan, och fick en linnelapp av mor, som han la det i. Se'n gick han ner i stallen, men det var ingen som fick gå med honom. När han kom in igen sa han: Seså, nu skall hon snart vara bra, du behöver nu bara, sa han till far, ge henne lite gott foder. Och 8 dagar därefter en morgon när vi satt och åt frukost, hade kon lyft upp klinkan på stalldörren och kom ut på gården. Och hon var frisk alltid. Men det var väl det goda fordret som gjorde det.

Stål vid kalvning.

När en ko kalvade, skulle man första gången kon kom ut på gården efter kalvningen lägga ett stål utanför tröskeln, där kon skulle gå över. Det har jag själv varit med och det bästa stål man kunde få var ens "lommekniv" (fickkniv). Det var för att inte trollen skulle få makt med dem.

Första ägg ätes.

Skulle det gå bra med hönsen, skulle husfadern äta det första ägget som blev värpt på våren. Jag minns så väl hur mor sa till far: "Här du Nels, har du det första ägget". Det skulle ätas rått.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M.455

De fick inte spinna efter jul förrän trettondedagen var gången för att inte fåren skulle bli örda. Förbud att spinna.

Min far gömde ibland en kärve från hösten. Den andra säden var ju lös, men denna band vi ihop. Det var mest havre. Den sattes ut till fåglarna julafton och han sa att man då kunde vänta en god skörd det kommande året. Det var mycket sällsynt, jag vet inte någon annan som gjorde det. Se'n brukade jag också göra det, därför att fåglarna skulle ha något. I senare tid har ju en och annan också brukat göra det. Kärven sattes på en stake, som stacks ned i jorden eller också blev stående genom att stenar la's runt omkring. Julkärve.

Julgranar blevo kända här ungefär för 75 eller 80 år sedan. Julgran.

Vi glyttar (barn) gjorde en sexkantig ring av sädesstrå, som vi fäste tovsar i. Det kallade vi för en ljuskrona. Ljuskronor.

När de hade inhöstat var det ett fruntimmer som skulle stänga portarna, för att det skulle bli torkelamm. Kvinnor stänga portarna.

Min mor talade om bäckahästen. Den skulle ha existerat i hennes barndom. Det var i Tunby ( ). Hon hade inte själv sett den, men det var av hennes jämlikar som skulle ha kommit ut för den. De skulle gå till dans och gick där och skämtade under vägen. Så skulle de gå över en liten bäck. Men de tyckte att den var större än vanligt, så de tog upp kjolar och byxor. Men vattnet blev allt större och större. Till sist stod där någonting ute i vattnet som såg ut som en häst. Och den sa: "Sätter på min rygg, skall jag bära er över". De vågade inte men så var det en som satte sej på Bäckahästen.

och se'n följde de andra efter. Ju fler som satte sej på, ju längre blev den. När de så kom i mitten av vattnet, kom den som satt bakert att säga: "Herre Jesu kors - sicket långt hkors". Och då försvann den och allesamman kom i vattnet.

"Älvastrug". Mor talade om hur alla de dansande skulle hålla i händerna och spelmannen fara före. Så skulle han spela älvadansen. Men det var farligt för de kom i älvastruget och då kunde de inte sluta igen. Hon talade om att en gång i Tunby hade de gjort så. Nej, hon var inte själv med på det. Men det höll på att gå galet. Spelmannen ville sänka sej och det övergick till alla de dansande. Så då hade han dragit dem med sej. Men så var det en - det var den bakerste - som det inte verkade så hårt på. Han hade kraft nog att släppa och sprang förbi de andre och skar strängarna av fiolen.

Spökeri. Det skulle ha hänt för ungefär 100 år sedan. Det var en man Nils Håkansson här i byn som gick igen och kom hem varje natt. Så tänkte hans kvinna att han ju varit glad vid en sup, när han levde och hon slog upp en sup och satte på bordet. Och om morgonen var glaset tömt. Men se'n gick han aldrig igen mer.

Kloka. När jag var en 5 eller 6 år gammal fick jag ont i ögonen. De blevo röda och jag kunde inte se, när det var ljus tänt eller mot solen. Mor tog mej då till ett par kloka, som kunde signa. Först till en gumma till en Nils Andersson, "Klumpen" kallad. Hon tog mej hän till sej. Den vänstra handen la hon på huvudet på mej och så förde hon den andra

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

handens pekfinger och långfinger i rundning kring mina ögon. Munnen gick på henne, men vad hon sa förstod jag inte. Det skulle vara innan solen var uppe och efter solnedgången tre dagar i rad. Men allt utan verkan. Sen sökte hon till en man som hette Ola Jeppsson i Gårdlösa (Smedstorp). Han hade samma förfaringssätt, fast han använde bara högra pekfingret. Han läste inte, åtminstone vad jag kunde se, men när han fört fingret runt en gång spottade han i golvet och så pekade han med fingret mot spottet. Så förde han runt och pekade två gånger till. Men det var utan verkan också. Sen fick jag pulver av en apotekare i Simrishamn. Det skulle jag lägga i ögonen och så sätta ett par spanska flugor bakom öronen. Se'n blev de bra igen.

Att anlita läkare var förr i tiden något märkvärdigt och sällsynt. Istället gick man till kloka, en sådan fanns nästan i varje by. I Spjutstorp var en som hette Per Isaksson. Han lämnade sina mediciner som han själv lagat av blommor, som han kokte. Där var en sort som kallades för "krass"; Per Isaksons krass sa de alltid. Det hjälpte för verk och svullnader. Det var grått och liksom någon slags välling. Det luktade starkt fast inte illa. Han använde mycket dyvelstrack, malört, kamfert och "grubbene" (gråbo). Han var lantbrukare och hade en stor gård. Jag var hos honom en gång för mor. Då var han gammal. Han satt i bänken, som han alltid brukade göra när någon kom och skulle prata med honom. "Har du något med dej", var det första han sa till mej, när jag kom in. Ja, jag sa, jag hade ett kvarter med mej. De hade talat om för mej förut att han var glad vid en sup. "Ta in det då", sa han. Han satte fram glas, och de var stora, och så fick han sej ett par, tre styc-

ken sådana. Sen gav han besked. Jag fick av hans krass, det kostade bara några ören, han var inte dyr av sej.

Det var en klok i Åsum (Sjöbo) som hette Kloke Lars, Åsumspågen sa de också. Jag sökte honom en gång för mor. Där var många sägner om honom. Jag vet inte någon som han botat, men många personer som talat om att de känt andra, som han hjälpt. Folk påstod att han kunde se varför sjukdom de hade. De skulle ha ett kläde med sej från patienten, en schalett eller mössa eller sådant, där kunde han läsa det. När jag kom till ort och ställe, så var där en 25 el. 30 personer som väntade på att han skulle ha mottagning. Det var inte förrän klockan 10. Så kom Kloke Lars. Han såg besvärlig ut. Han hade hår som föll ner i pannan och långt ut på axlarna. Man skulle gå in till honom i tur och ordning. Man sa, att han kunde se på en, ifall man hade gått in förr än ens tur var. Jag hade långt att gå till Sjöbo, så jag smet in den andre i ordning, fastän jag hade kommit nästan sist. Men det märkte han inte. "Vad vill ni", sa han. Ja, jag sa, att mor var sjuk och beskrev hur det var. De sa, att han också kunde säga hur många läkare man hade sökt. Han frågade om vi sökt någon, och jag sa nej, fastän de hade vi gjort. Och inte heller den lögnen genomskådade han. Så lämnade jag en duk. Vad ska jag med den, sa han. Jag kan inte bota henne. Men så sa han, att vi skulle koka havrahalm och det skulle hon lägga sej på och så skulle vi koka bochablad (Menyántes trifoliáta). Han tog tre kronor för det, det var hans taxa. Han tjänte pengar på det där.

Lappskott. Lappskott var en sjukdom, som de sa, att lapparna sköt ner.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Det var vissa vattendrag, som man skulle akta sej för. Där var "skarn". Man kunde bli sjuk och det var nästan obo t-ligt. "Skarn"

De skrapade av kyrkklockor för vissa sjukdomar. Det skulle vara efter solnedgången. Skrapa av kyrkklocka.

Det var en präst här, som hette Böös, som dog 1889. Sista gången han predikade kom det en flädermus in i kyrkan och satte sej på predikstolen. Det var nå´n då som sa att det snart blev dödsfall i socknen. Och prästen dog kort efter. Det skulle ha hänt detsamma med en präst förut här. Flädermus som dödsvarsel.

De sa, att man skulle knyta ett huvudhår om en vårta, det skulle äta den av. Vårta.

Mor talade om att där Kung Inges sten nu är rest låg förr en gård, som hon sa, av stenar. De körde dem sen till Ingelstadsgården och sprängde dem sönder, när de skulle bygga. Men det berättas att då blev det sådant oväsen på gården, att de måste lägga en sten ner där igen. Och den synes där än vid själva vägkanten. Den store stenen, som nu är rest låg förr nere i jorden, men inte djupare än att de brukade köra på den när de plöjde. Kung Inge.

Mina föräldrar talade om att det var två kungar som slogos. Den ene var kung Inge, den andra hette Gorm. Båda stupade. Inge blev begravd här, den andre på Gormhöj. Högen ligger på Ingelstadgårdens ägor längre ut mot Lunnarp till. Där ligger en massa stenar. Kung Inge och kung Gorm.

De talade om Bjärsbacken i Tunby att den julaftnarna Bjärsbacken (Tunby)

stod på tre ståndare och att trollen dansade nerunder.

Doppa i grytan.

Julafton doppade vi i grytan. Där koktes aldrig så mycket kött någon gång på året som då. Det skulle vara färdigt vid middagstid. Där blev en massa flott och det skummades av i ett annat kärl och i det doppade vi sen bröd. Det kallades för moljebröd. Ville vi glyttar ha lite förr så la mor bröd ner i köttgrytan och kokte. Det blev mjukt som gröt.

Julmat.

Var och en där hemma fick alltid en halv svinfot, en bit korv, en bit lammkött och en bit fläsk. Det la's på en tallrik till oss.

Julmaten skulle stå inne till annandag jul, då togs den ut.

Julhalm.

Mor talade om att de julnatten skulle ligga på halm. Hon visste ställe, där de hade gjort det. Det skulle betyda att Jesusbarnet hade legat på halm och strå i krubban.

Jullekar.

Så hade vi jullekar. Vi skulle sitta på klubben på besmanen, det var en träbesman, med benen i kors och sticka en tråd i en nål. Det var rätt så svårt. Egentligen skulle det vara en synål, men det fick gå med en stoppnål också.

Eller skulle vi krypa under besmanen. Själva klubben sattes mot väggen nere vid golvet, i själva vinkeln alltså. Sen skulle man fatta med båda händerna i besmanen och försöka krypa under den. Men knubben fick inte flyttas. Det var styvt men det gick. Besmanen var ungefär 7 dm. lång.

En lek som var allmän var "Sko blackan". En spak la's mellan två stolar. På den skulle man sitta med benen i kors. Så skulle man hålla med båda händerna i en käpp och slå spikarna i. Man skulle stöta med käppen i golvet växelvis vid

N. Åsbo lad m fl.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

125.

Sigfr. Svensson upteckn.

vardera sidan 24 gånger. Men dessförinnan låg man vanligtvis själv på golvet.

"Prega skomakens ya' ut" gick till på de viset att två ställde sej med ryggarna mot varandra och hade en käpp mellan benen som de höllo fast i med händerna. Framför var ett ljus. Den som var vänd mot det skulle försvara det, när den andra försökte stäcka det.

"Dra stenvagnen" för att lösa sin pant. Då skulle han gå ut och stryka med pannan mot dörren, så de innevarande kunde höra hur det skrek. Det kunde han bli ålagd att göra flera gånger.

Det var gängse, att kasta in julklappen och sen springa. Det kunde vara mycket enkla saker som kastades, men där var mycket ombundet dem. Julklappar.

Påskadag skulle de raska på att komma hem ifrån kyrkan, om det var förstmässa. Det menades att den som då först fick middag, fick först tillsått. Och den kunde i sin tur räkna på en god skörd. Kappköring.

Det var alltid brukligt att de skulle ha träd inne på gården. Det var fruktträd. Vårdträd.

Olika personer berätta.

De talade om Appehöj (Ö. Vemmerlöv) att folket där skulle baka, så skickade de sina ungar upp att låna "grissla" (bakspett) och raka i en gård i byn, det är den gården, där Lars Nilsson nu bor. De hade bjudit "flyttarna" (barnen) på gröt. Men så blev det åska, när de skulle gå hem igen och den slog ihjäl dem och gröten blev liggande på vägen. Trollen låna.

Erik Olsson, Ö. Vemmerlöv

(Född i Gyllebo i St. Dode. Bosatt i socknen hela sitt liv, 93 år.)

Skogsfolk.

Det var "skaufolk" (skogsfolk) i Sjärrå (S.Olof). De hade lagt ut en glytt på en sten i skogen. Folket på Sjärrå, den som bodde där hette Bo, gick ut och tog in och värmde den och se´n la de ut den igen. Se´n kom de och sa, att det skulle inte bli olönt. Korna skulle komma till gården, när de skulle mjölka dem.

D:o

Hålan som var bottenlös.

De talade om, att de en gång skulle "måla" (mäta) hur djup "holen" (håla, Ö. Vemmerlöv) var. De bundo ihop flera höväller och band en plogkniv i. Då fick de upp något där det stod skrivet att "de inte skulle måla deras väggar, annars skull de måla deras läggar".

Där var ett par oxar, som "bissade" (skena) och sprang ut i hölen och sen fann de deras ok i Gyllebo sjön.

D:o.

Ljungby horn och pipa.

De hade tagit hornet och pipan från trollen, så kom de och ville ha det igen. De sa, att om de inte ville ge dem det, skulle Ljungby bränna av tre gånger. Drängen hade ridit dit där trollen höll kolorom. Där hade han tagit hornet och pipan. Där var troll som skulle fara efter. Så var där en vång. Det var en piga som sa till honom:

"Ri´ över det årda
och inte åt det fårda".

De hade bjudit på honom, men han hade kastat det. Något hade kommit på hästen och där gick skinnet av. Han kom in i stallet och la´ sej under hästen. Men så kom de med ljus. Det skulle de inte gjort, för drängen dö. - Se´n kunde inte trollen samlas så mycket.

D:o.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

De skulle rida San't Staffan. De hade en riktig visa, som de sjöng. De red omkring till ställena och sjöng. Där stod, att pigan gav dem öl. De kom ut och bjöd på dem. S:t Staffans ritt.

D:o.

Valborgsafton skulle de sjunga för ägg. Där var pilevisan: Majfirning.

God afton piga, som hemma äst
Maj är välkommen.
Den söte sommar skall vara din gäst.

De bjuda go'natt,

vi komma igen till nästa vår
då står där en vagga vid pians säng.

Mer kommer jag inte ihåg. Där var andra visor också. Där var en om vår Frälsare.

All världens skapare av evighet
Hör det vi nu bedje
Du haver allting väl berett
Var oss alla nådig Gud med glädje.

Låt hönan giva ägg på fat
Hör det vi nu bedje
Till pannekaka, äggamat
Var oss alla nådig Gud med glädje.

Jag minns inte mer. Vi hade gille valborgsdag.

D:o.

Vid midsommar hade de majstång. Gamla nåden på Gyllebo gjorde så'na gille. Bryggde öl i stora tunnor och brännevin så mycket de ville dricka. I toppen på majstången hängde en blomsterkrona. Så var där ut armar efter varandra i längd och riktiga rundningar på dem. Majstång.

D:o.

Majvisa.

1:sta Majvisan.

(Kallas i Ö. Vemmerlöv för "nya majvisan". Uppteckad - utan versuppdelning - av fru Selma Nilsson, Södergården, Ö. Vemmerlöv, 37 år. - Strof 6 o. första hälften av strof 7 upptecknade av smedmästare Vigren i Ö. Vemmerlöv.)

1) Ack ljuflig tid,
när trän på marken bära frukt
all blad och blommor giva lukt
ack ljuflig tid.
När skogens fåglar kvittra
hvar på sitt sätt lofsjunga Gud
och blad och blommor tittra
och bergen gifva ljud.

2) Här vi vår tid
i lundar, ängar, skog och mark
från en till annan ljuflig park
i ro och frid
Få lefva och få höra
en ljuflig sång med klar musik
den hört af intet öra
den honom varit lik.

3) Ack gyllende tid
hvad det är ljuft att lefva här
när man är fri från allt besvär
ack gyllende tid,
när klara vattnet rinner
så klart, som vore det kristall
man får i solen finna
ett sken i djupan dal.

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

4) Ack himlens höjd
där portar utav pärlor är
grundvalar utav stenar skär
ack himlens höjd
där lifsens brunnar klara
för Gud och lam upprinna må
och lifsens träd det klara
uppå dess gator stå.

5) Ett härligt stå
si Herrans hus och tempel är
både sol och måne lysa där
ett härligt stå,
när jag av sorg betagen,
då gläds jag, när jag tänker på
hvad glädje, fröjd och fromma
Guds barn de skola få.

6) Rikedom och stå
allt annat som här glindra må
och intet annat tänka på
än rikedom och stå
Men döden gör oss lika
igenom sina skarpa skott
både fattiga och rika
han tar dem alla bort.

7) Förlåt vår synd
o store Gud och fader huld
för den sons död och pinas skull
förlåt vår synd.

Och hjälp oss med din anda
att vi från denna jämmerdal
må flytta till det landet
som är din fröjdesal.

Majfirning. "Ack ljuflig tid", kallas för "nya majvisan". Den sjöng vi sedan i min ungdom. Där sjöngs en visa för pigorna se´n. Men den har jag helt glömt. Första verset var så:

God afton pigan som hemma äst
Maj var välkommen.
Den ljuva sommar skall bli din gäst
Sommarn är så ljuvlig för ungdomen.

"God afton, om ni hemma är" kallas för "gamla majvisan".

Ola Nilsson, Södergården, Ö.Wemmerlöf.
(Småbrukare. - 44 år)

"Älvaklå". Det skulle vara så rysligt att komma över där älven hade vältrat sej, då fick de älvaklå, det var någon slags utslag.

D:o.

Jättesten. Det ligger en väldig sten vid Stiby. Den skall en jätte från Stenshuvud ha slungat mot Stiby kyrka.

D:o.

Mara och varulv. Fiskarna på Kivik talade om att det var ett par pigor som tidigt en morgon var ute och mjölkade. Det var en häst som hade fölat på ängen. Fiskarna kom ifrån sjön och fingo syn på att pigorna satt upp ett par käppar med klyftor på och hängt upp hinnan, som varit om fölet, "lätten" som de säga, och de hade klätt sej rent nakna. De hade tänkt krypa igenom den, för det sa´s att i så fall fick kvinnan en lätt förloss-

M.455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

ning, men barnet kom att bli mara eller varulv.

Min moster talade om att det var på ett ställe en piga som var mara. Hon kunde försvinna rätt som hon stod och kläderna föll ned på golvet. Se'n kom hon inte igen förrän om morgonen.

D:o.

Hälsa nykung.

När jag var barn, skulle vi - jag tror det var trettonafton - gå ut med en psalmbok i förstugan och läsa:

Hälsa mig Nykung och hälsa mig Herre
med korn och med kärna
med fläsk och med bösten
och gott vär' (väderlek) om hösten.

Så skulle vi slå upp psalmboken. Kom man då i dödpsalmerna, skulle man dö det året. Psalmen man slog upp skulle man läsa hela året.

Sofia Bengtsson, Ö. Vemmerlöv

(Fru, vistats 22 år i Småland, född i Ö.Vemmerlöv och nu bosatt där. 61 år)

Goavätta.

De talade om att de skulle låta maten stå på bordet hela julnatten för att Goavätta skulle äta sej mätt. Det har jag hört här i Ö. Vemmerlöv.

De sa' också att goavätta tog hand om barnen.

D:o.

Skogssnuvan och skogsmannen.

Skogsnuvan och skogsmannen var i Sjöröd. De kunde komma och säga ifrån, när något kreatur hade kommit till skada i skogen.

Om de var onda på folk kunde de förvilla kreaturen för dem. - De talade om att en gång när pigorna på Sjöröd skulle gå och mjölka hade de hört någon säga i skogen: Förvilla, för-

villa. Men då hade det andra skogsrå't sagt: Nej, det är Sjöröds pigor och dem skall vi inte förvilla.

D:o.

Staffansritt. De ha talat om, att de brukat rida Staffan. Det var bittida om morgnarna. Då sjöng en visa, som började:

Staffan var en stalledräng, en stalledräng
han vattnade sin fålar fem.

D:o.

Majvisan. Gamla majvisan.

(Meddelad av smedmästare Vigren, Ö. Vemmerlöv)

God afton, om ni hemma är
Maj är välkommen
Förlåt oss om vi väcka er
Sommarn är så ljuvlig för ungdomen.

Så stå vi några gossar små
och fråga om vi sjunga få.
Nu sätta vi löv uti ert tak
det synas skall i morgondag.

Den lilla lärkans ljuva klang
bebådar oss maj månads sång.

Låt växa mjöd och honung söt
bovete till bovete gröt.

Låt hönan giva ägg på fat
till pannekaga, äggamat.

Nu börjar det att regna stort
ska vi ha ägg, ska' de' va' fort.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Tack och tack ska´ folket ha
för gåvan den var ganska bra.

Go´natt och tack var kristen själ
och sov nu alla gott och väl.

Välkommen flicka till vår dans
och skaffa dej en stili´ tjans.

Närsta år vi komma igen
då står en vagga vid pigans säng.

Ligg och sov din gamle stud
tills krågor, raunar dra dej ud.

Här stå vi vid er vide vägg
och sk-a mitt i era ägg.

De sjunga nu "Ack ljuvlig tid" valborgsafton, fast icke alla verserna. Den kallas "nya majvisan" och det är väl en 25 år sedan den började sjungas. De sjunga ett par verser av den gamla majvisan också, "låt hönan giva ägg på fat" o.s.v. Den gamla majvisan var längre, men jag minns inte fler verser och vet inte heller om ordningen är den riktiga.

Smedmästare Vigren
Ö. Vemmerlöv.

(Till majvisan från Ö. Vemmerlöv sid. 128, uppteckna av fru Selma Nilsson, Södergården, har samme uppteckna lämnat ännu ett vers:)

Betänk det väl
hur falsk den rästen vara må
som han så snart en ända få

betänk det väl:

I dag är man en herde (?)

i morgon är man kall i mun

de större med de smärre

de falla i allt stånd.

Kardevisan.

Kardevisan.

1 v. En sed från forna dagar på landet ännu är:

att kardegille göra, som mången alltid plär:

att bjuda byens pigor och alla kärringar:

att komma för att karda från kväll till ljusan da´r:

2 v. När klockan slagit åtta, så börja pigorna:

med såpa tvätta halsen och smörja flätorna:

se´n särk de på sig tager och strumpor likaså:

och gummorna sig skura så godt som de förmå:

3 v. När de sig hafva pyntat, så ralla de åstad

med karderna i handen och hvar och en är glad.

När de på mor har hälsat, då sätter de sig ned

och alla börja karda med lust och med besked.

4 v. I köket står en käring, som uti gröten rör

- - - - - - - - - - - - - - - -

hon rör så svetten flyter från hennes panna ner

men mor hon svär och säger att hon skall röra mer.

5 v. Vid översta bordändan där sitter käre far:

och utav finkelflaskan en sup han ofta tar:

är mor då vid godt lynne, hon tar sig även en:

- - - - - - - - - - - - - - - -

(Uppteckad av fru Selma Nilsson, Södergården, Ö.

Vemmerlöv, som i ett brev skriver: "Jag har fått tag i några

M. 455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

versar utav den gamla kardevisan, som de brukade sjunga på kardegillen, samt en dansvisa, som också skall vara mycket gammal, den hörs ju lite äfventyrlig, men det skall väl så vara. Staffansvisan kan vi inte få tag uti. Jag har frågat så många, men utan resultat. Jag gick ens ärende upp till skogen hos en gammal kvinna, som bor där. Jag trodde hon visste något om Staffan eller annars något från äldre tider, men hon kom inte ihåg något utan dom här visorna, dem fick jag utaf henne.")

Dansvisan.

D a n s v i s a n.

1. Strax drängarna de börja att göra sina hopp
och pigorna förnöjda rätt lyfta foten opp.
En skriker på macyrka, en annan på polkett,
en tredje börjar ropa att vals går mera lätt.

2. En fjärde svär och säger, vi börja med kadrill
den femte står och gapar, han vet ej vad han vill
Men spelemannen slutar dock denna trätan snart
han spelar en polkett, som går med dejlig fart.

3. Hvar dräng tar nu en piga och ställer sig i ring
och med sin dolse Maja han karmar nu omkring
och namnet rompedarra, har denna dansen fått
därför att rock och kjortlar i ändan har så brått.

4. Nu dansas en macyrka, helt lustigt går det till
än sno de sig och vända, än stå de nästan still,
de stampa och de trampa, de sparka hit och dit
och sina ben de bruka med allan kraft och flit.

5. Sen börja de att hurra och svänga om i vals
att andan den är färdig att fly ur deras hals,
de svettas och de pusta, de knuffa till varann
de skråla och de väsnas, att man förskräckas kan.

6. Här handlas och här bytas med klockor som ej gå
att de och på minuten gå rätt och svärjes på.
En byter bort sin skinnpäls för att en klocka få
i sina bara ärmar han får mot hemmet gå.

7. Med killekort i handen en flock sig slagit ned
och utaf toddyflaskan di dricker med besked.

8. Men när nu en och annan har blifvit bankerut
och kassan och krediten aldeles tagit slut,
då sättes rock och byxor på spel och mången får
helt byxlös hemvandra med sina bara lår.

Ola Persson berättar.

(F.d. lantbrukare, Hagestad, Löderup, född i samma by. - 71 år).

Märkesdagar. En vårteckensdag var den 2:dre april. Jag vet inte om det blivit en ändring av dagarna i allmenackan men den dagen var Bengts dag. Och tecknet lydde: Är Bengt klar och skär, så så din åker så fort han bär, men är han sur och svullen, skall du vänta till han blir bättre hullen. Alltså om Bengt var klar blev det ett torrt år och då skulle man så genast innan jorden var för torr, men var det muligt eller regnigt blev det ett regnigt år och då hastade det helle inte med sådden. Jag har gett akt på det och det slår nästan aldrig fel. I år var det regnigt och du ser hur året är.

Frös det 40 martyrer skulle det frysa i 40 nätter. Regnade det, så kom det att regna i 40 dagar.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Sant Påls dag hörde jag att mor sa att om solen sken den dagen om det inte var längre än en karl kunde sadla en häst, skulle det vara bra. Men visade den sej inte, var det dåligt.

Julatecknen är de tolv dagarnas väderlek. Då skulle man kunna få veta, hur vädret skulle bli för året. En dag gäller för en månad. Far brukade skriva med krita 12 ringar på bjälken. De dagarna det var solsken lät han ringarna stå tomma, men dagarna det var muligt fyllde han motsvarande ringar med krita. Var det soligt en halv dag och resten av dagen mulig, delade han ringen tvärt av och kritade hälften.

De sa, att de skulle så ärter i fiskadagarna för då blev de bra till matärter. Ville de så dem i stenbocken, blev de så stenbitna, att de inte gick itu. Och om de såddes i kräftan blev de maskstungna och skorriga.

Kornet, det var endast sexradigt korn de hade då, skulle sås en av de första dagarna i maj, även om jorden var tillredd förut.

Far talade om tiden innan utbrytningen (Hagestads by). Laga skifte.
Valborgsdagen, den 1:ste maj, skulle åldermannen sammankalla bysmannar och då skulle de gå omkring längs rågångsgärdet, för att laga det om några stenar var utfallna. Tuvorna låg då i allmänning och dit släpptes se´n byns kreatur. Där var en höre, som skulle svara för dem, ett par pojkar från varje gård skulle skiftesvis hjälpa honom. Norr om byn gick en gata, "dryegadan", kallad. Efter välförrättat värv den dagen skulle gubbarna ha gille. Då skulle de dricka märg i ben. Och då var där sån´t kolorum.

Dräng lagar grissla åt trollen.

Förr var det så mycket troll eller underjor´sfolk till. Min far talade om något som hade hänt vid Bjersbackarna (Hagestad). Han sa att det var en vårdag, en som gick och plöjde och hade 4 kreatur för plogen. Det var vanligt förr, att de hade ett par stutar och ett par hästar förspända, och då var där en körsven, som gick och körde främsta paret. De gick och körde tätt vid backen. Då kom där en litenen, en pyssling, som de sa. De var som dvärgar. Han kom med en gryssla, som var sönder på något sätt och undrade om inte "plaumannen" ville ansa den. Det gjorde han och de fick doningen igen. Se´n dagen efter kom där ett fruntimmer och bjöd nytt bröd på dem. Plaumannen kände väl mer till det och han tog och åt. Men körsvennen ville inte ha. Han vred huvudet undan, men då sa hon: Du kan gärna äta det för det är av bondens bästa råg. Men hans huvud blev se´n alltid snedvridet.

I närheten av backarna där de bodde var det små smala stigar inne i rågvångarna, liksom de haft sin spatsertur där.

Trollen förbyta barn.

De försökte få kristna barn. De var så rädda på ställen, där de fått barn, att de hade ljustänt nätterna igenom, för då kunde de inte komma. Det sky de. Det var innan barnen blivit döpta, se´n hade de ingen makt med dem.

Trollen fruktta ljus.

Det var på ett ställe, sa far, som en sådan där "pjossla kom in i stugan och kvällarna och brukade sitta vid kakelugnen. De satt länge i mörke då. Men så fort de tände ljus, så lumpa hon sej bort.

Trollen fira bröllop.

Far talade om ett underjor´s folk som hade bröllop en gång. Det skulle varit uppe i Hörupsbacken. De kom till folk som de var bekanta med och lånte silver som bruden skulle ha.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

De lånade ofta och lämnte rejält igen. Folk var vanda vid det. De kunde se skaren som kom. Det var en pojke eller "grybba" som var med bland åskådarna, som sa: Det är ju Ert silver, mor, som den där har på sej. Men då trilla silvret av och föll ner. - De skulle inte talat utan tegat stilla.

Ljungby horn och pipa.

Jag har hört att trollen hade horn som de blåste i när de skulle samlas. Det var en stalldräng, en kusk, från någon gård som kom åt hornet. Han red, men de satte efter honom. Han red tvärs över en åker men trollen måste följa fårorna. Men han fick hästen in i stallet. Det var en hingst, det var bättre än det varit en vanlig häst, och han slog och fredade honom. Men hur det var så gjorde de ändock så att han dog. Men hornet fick de inte och se´n hade de svårt att samlas. - De hade seden efter annat folk. Här fanns förr två stycken byhorn i Hagestad.

Kristian Tyrann och prästen i Löderup.

Kristian Tyrann ifrån Danmark låg och krigade om Skåne. De var i sån´t krig att Skåne var danskt tre gånger på en dag. Han huserade på Tosterup, där byggde han en borg. Sen hade prästen här så mycken makt att han kunde bannlysa honom. Kristian Tyrann märkte att han var i fara och ville döda prästen. Men han tog sin tillflykt till kyrkan. De började att hugga ut låsen, men då gick han godvilligt fram och blev mördad. Det var i den vevan de flådde en tjur på halva kroppen och lät springa. Han sprang ända till Grims backe, där blev han. Den fick det namnet därför att det skulle varit en grimig tjur. Prästen hette Ek. Han ligger begravd på krykogården och där sattes en ek. Den har varit torr och grönskat igen och torr och grönskat igen.

Han blev straffad också till sist, Kristian Tyrann. De kom till slottet där han "bonerade" (bodde). De kunde inte komma in

och ta honom utan de skulle svälta ut honom. Där låg vakt och läger runt omkring slottet. Men han hade många kreatur. När det var hans sista, talade de om att han lät hänga ut ett kreatur på muren, för att han skulle "prima" (göra spe) vakten. Han hade fler kreatur, menade han. När han såg, att han inte kunde längre, tände han på en krutfjärding och flög i vädret och tarmarna blev hängande runtomkring på trätopparna, hörde jag far berätta. - När du nu säger det, minns jag, att de talade något om Jins Grim också. Det var kanske en som var i maskopi med Kristian Tyrann.

Olika personer berätta.

Märkesdag. Peter Katt började det töa både ovan och nedan, hur sträng vintern än var.

"Spinken", Tomarp.

(Två bröder Nilsson, gemenligen kallade "Spinkarna", bo i närheten av Tomarps by. Den äldste av dem, min meddelare omkring 65 år. De äro mycket människoskygga och anses av ortsbefolkningen för att vara "konstiga")

Förbud. Tröskade de Sankt Bles (Blasius) gick plöjlarna av sej själva på natten. Det larmade så de kunde inte sova.

D:o

Sätter sej någon och spinner skärtorsdag, springer rocken av sej själv på natten.

D:o

a. När de skulle ha Mårtens gås, skulle de alltid se efter förr hur det benet var som sitter i själva bröstet. Så stor del av det som var mörkt, så lång tid blev det vinter på året.

D:o

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Någon brukade krossa skalen på ett påskaägg mycket fint itu och så äta ägget med skalet på. De var för att liarna inte skulle "skännas" (bli slöa) så lätt.

D:o.

De fyllde navhålet på ett hjul med jord och satte dubbar (proppar) i och grävde ner det. Det var för att de skulle få tur.

D:o.

Det är en särskild dag, som de äro födda på, som bli mördare. Och de äro tvungna . Därför skall en karl akta sej, när han kryper till ett fruntimmer.

D:o

Om ett fruntimmer kryper genom lätten (efterbörden) efter en märr, kommer hon aldrig att känna smärtor, när hon föder utan då föder hon precis som ett djur. Men det första barnet hon får blir mara eller varulv. Det är strängt straff på dem som gör det. En varulv blir fri igen om han river sönder en havande kvinna och äter upp fostret. Skjuter man en varulv ligger där om ett par timmar en karl. Det är där inget straff på. Mara och varulv.

D:o.

Kommer man till en doktor och säger att man fått lappri i ett finger, ger han till ett latter (skratt).Men man kan själv bota det, om man lägger en äggahinna om. Lappri.

D:o.

Det skulle ha varit en, som var ute på marken och hade sitt barn med sej i en vagga. Så kom där en underjor´skvinna och tog barnet och la´ sitt dit. Men då gick moren och "kyllnade" (elda) under vaggan. Då kom kvinnan igen och sa: Jaså, så "lej" (stygg)skulle jag inte ha varit mot din glytt (barn) Så bytte hon om, tog sitt och sprang igen. Trollen förbyta barn.

Maria Per Lars´
(Småbrukarehustru, Borrby. Inflyttad från Hagestad, omkring 40 år)

Dräng lagar grissla åt trollen.

Per (hennes man) har talat om att det var en man som gick och plöjde och hitta en grissla (bakspett) och lagade den. Se'n dagen efter kom där ut ett nybakat bröd. Och han hörde att det sa, att han gärna kunde äta det, för det var av hans husbondes bästa säd.

D:o.

Goavätta.

Gamle Hägg brukade alltid, när han skar av blodigt kött eller så, kasta det och säga att det skulle vara åt goa vätta.

Mats Åkesson

(Snickare, Hagestad, Löderups s:n).

Hildingshög (Ö. Nöbbelöv)

På våra gårdsägor, n:o 18 Gislöv, Ö. Nöbbelövs s:n, finns en kulle som kallas Hildingshög. Det berättas att en kämpe skall ha begravts där tillsammans med sin stridshäst. Han skulle ha ägt en borg, Lunkaborg, och vår gård har namn därefter. Det berättas att de sett honom om nätterna och när de frågat vem han var hade han sagt: Jag är Hilding. Det har också talats om att personer som försökt gräva där blivit sjuka.

Otto Nilsson, seminarist, Lund.

(Född i Gislöv, Ö. Nöbbelöv)

Goavätta.

Mor har talat om goavätta, och mormor hade berättat det för henne. Det var i min mormors hem i Borrby. De sa att goavätta kom upp i huset och skulle låna bröd, när de bakade. Hon kastade först det ena bröstet över axeln och sen det andra. Hon fick bröd och kom sen och lämnade igen det. Ibland skickade de barnen. Frågade de dem då om något sa de:

Inte fråga och inte flå
utan låna och lå gå.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Goavätta skulle ha bott under ett träd intill gården.

Manne Molin, fil.stud., Lund

(Född i Ö. Herrestad)

Jag hörde en historia om Knappsdala backen (Glemminge s:n). Där var en grå katt. Så var där en bonde, som körde förbi där en kväll. Då hörde han en röst, som sa: Hälsa kissemissan att nu är gråkatten dö. När han kom hem tala han om det för kvinnan. Men katten låg borta i kakelugnsbänken. Jam, sa han, och rusa ut genom fönstret och se'n såg de honom aldrig mer. Knappsdalabacken.

D:o.

När min morfar begrovs i fjor gick varken min mor eller morbror bort till graven, när kistan skulle sänkas utan höllo sej längre borta på kyrkogården. När jag sedan frågade min mor om orsaken sa hon, att eftersom hennes mor var begravd vid sidan om kunde lätt något av hennes kista blivit synligt, när den andra graven öppnats. Min morbror hade varit sjuklig när han var liten och man visste inte så noga om inte mormor på något sätt botat honom. Hade han nu kommit att se något av mormors kista, hade han kunnat få samma sjukdom igen. Min mor hade så gjort honom sällskap för att han skulle slippa gå ensam. Begravning.

Uppteckaren

(Hagestad, Löderup - 21 år)

När jag var liten och skulle gå och flytta korna, brukade min mor säga till mej, att jag skulle fylla igen hålen efter tjuderstaken. Jag var nyfiken och ville veta orsaken, men det ville hon inte tala om. Nu berättade hon, att det var allmän tro, att gick en havande kvinna över ett sådant hål kom bar- Lyte.

net att blöta under sej.

D:o.

Ur Collectio Rönnbeckiana.

Forts. från sid. 39.

Smedstorp.

Iblandt gemene man går några gamla allmänna Traditioner som här uti Socknen Smedstorp i gambla tiider warit passerat, sålunda:

Alnaberg (Smedstorp)

1:o emellan byarne Smedstorp och Gerlöfes, der en rinnande åå är, finnes namn til et berg warande ganska stort, hwar uppå å ända äro stående 3 el. 4 höga stenar, hwar under förmenas må wara nedergräfwat en Kiämpe, hwars Titul och namn warit konung Alen, hwaraf berget kallas Alnabergh.

Gyaskår (Smedstorp)

2:o Å liika sätt å samma mark och ort är nämbd, ett skår som kallas Gyaskår, hwarwid östannoran, finnes en liiten högländt backe el. kulle, deruppå äro å ända stående 2:ne höga stenar hwarunder warit begrafwen formte konungs fru med namnpn Gÿa deraf skåret må hafva sitt namon Gÿa skår.

Kyrkklockan från Smedstorp.

3. Ett spargumoung är sedan en skånsk rÿttare wid nampn Nils Erichson som här i orten födder är, har kommit för många åhr ifrån Czariska fångenskapet berättat hafwa hördt ringas och sedt samma en stoor klocka hafwa hängd uthi Muschou stadh för menandes samma i gambla tiider warit tagen ifrån Smedstorps kÿrkia, såsom deruppå står skriivit: tillhörer Smedstorps kÿrkia i Schåne.

XIII:2:324.

M.455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Tosterup.

Jens Grim och prästen i Löderup.

Ibland gemene man är gammalt thal om Wallen äller Wallbarken så kallad, som ligger på Tåsterupz ägor, att den skolat stådt et slott äller en Herregård, wähl besatt med wallar och murar, hwarpå skolat bodt en mäcktig Herre äller Grefwe Isgrim benämd, som har haft stora godz uti landet och warit mycket myndig, ja helt öfwerdådig och oträtrådig, samt grym mot Bondeståndet, tänckandes dem aldeles ödeläggia, förbudet dem at plöja och såå. De som wille befatta sig något med att plöja, måtte smyga sig dertill om nattetid. Till sit krigsfolck har han tagit de öfwergifneste och grofwaste bofwar som kunna finnas i landet. Han har och en gång med sit skälmaktiga partie warit wid Löderup här i häradet, hwarest han tagit fatt på en tiur, flådt huden af honom lefwandes och släpt honom så dan till fähiorden igiän; men sedan tog han hela fähiorden ifrån det fattiga folcket, lät slackta och utdela den ibland sitt gudlösa partie, hwarföre prästen uti Löderup banlyste honom. Och när Isgrim fick det weta foor han åter diit igiän. Prästen tog sit refugium in i Kyrckan, men Isgrim lät hugga dörrarna af och lät aldeles massacrera prästen /: Härom lärer twifwelsutan Hr. Mag. Ostman inkomma med flere omständigheter:/ Denne Isgrim har haft så stor Armeé, at när han upstälte den 4 man hög till märche, så räckte den ifrån Wallen, der han bodde till Ystadz (qant) som är fullkomligen 1 1/4 mill. Han wille intet ackta äller lyda Drotningen, som då regerade i Dannemarck, hwarföre hon omsider, när hon förnam hans grymma väsende och olydnad, lät nederskiuta Wall-slottet och ödelagde så i grund Isgrim och alt hans grymma partie.

Glemminge d. 8 Maji anno 1729

Nils Nobelius.

146.

Löderup.

Riddare Grim och prästen i Löderup.

- Löderup kyrckiodörr ähr myckit gammal giord af godh eek och wälbeslagen på twär medh stora starcka iärn. Mitt på ähr hon medh yxor illa inhuggen af orsak, att en adelsman i Drottningh Margretae tiidh benämbd Hr Per Griim? som bodde på Wallen commenderat sina bönder i Hammars byy uthi Ingelstorp Sockn att dhe skulle slå prästen ihiäl, hwilcken sigh i kyrckian retirerade slåandes dörren igän efter sigh. Men der han förmärkte the änteligen wille haa honom uth, lätt han sielff dörren och gick godwilleligen fram, då dhe honom och straxt på wapnhusgålfwet ihiälslogo. När förb:te adelsman förnam att bönderna hade efter hans willie giort dhen slemma gärningen, dhå till att willia göra sigh sielff reen, lätt han dhem sampteligen halshuggas. Drottningh Margareta som dhetta ochristeliga tyranniet försporde, lätt invitera honom att mööta för rätten i Köpenhampn men efter han eij wille, kom hon sielff öfwer till landet medh 2000:de man och belägrade hans gårdh blifwandes honom äntligen efter ett helt åhrs belägring mäcktig så han måtte dhå gifwa sigh i hennes händer, blev straxt halshuggen och steglader, gården i grund nederriifwen och ödelagder, som han ock ännu i denna dagh är. Men i samma gårdz ställe skall Tosterup herregård, dock på ett annat ställe wara upbygd.

- - - - - - - - - -

Detta ofwan skrefna ähr uptecknat efter dhee äldste och troowärdigste mäns relation och verificeras ytterligare under min handh.

Löderup dhen 2 okt. 1691

G.P. Achtschilingh.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

Tryde och Spjutstorp.

Hur Tryde fått sitt namn.

Kyrkan Tryde synes hafwa sitt namn rättare af situationen /: ty här stöta 3 strömmar saman af hwilka den ene kallas Trywe:/ än av tryta eller defi ciendo. Här är wäl en gl. tradition att en herrman, wid namn Giöthe gammal, skulle warit af påwen dömd til att fulborda kyrkan för det han skulle kränkt en jungfru som hette Hilla, och således blev utarmat att han eij hade mehr igen och kyrkan således skulle kallatz Tryde men ingen skrift finnes härom.

Hur Spjutstorp fått sitt namn.

Spiutstorpz kyrkia med dhe därwid belägne heman hafwa sitt namn af sitiationen, ty dhe äre belägne på en udde emellan 2:ne små strömar, hwilken udde gifwer en likheet af ett sådant spiut som i gl. tiider warit brukeligit.

Allmosekyrkan i Spjutstorp.

Kyrkian säges wara consecrerat S. Birgitta, på danska S. Biirette och hafwer denne kyrkia i förtiiden wairt en allmosekyrkia, til hwilken, såsom til en synnerl. helgedom fierran ifrån äre almoser gifne förr S. Olufz kyrkia blef bygd, sedan transporterades denne almoshelgedom til S. Olufz kyrkia, att hon kunde hållas wid macht.

Kverrestads kyrkobro.

Denne kyrkian så wäl som flere här omkring äre yngre i bygnaden än Tolånga kyrkia i Gärs härad, hwiixxx ses af en gl. stenbro i Rödinge wång ofwer hwilken dhe rest från Qwerresta till Tolånga kyrkia och kallas der före den gl. stenbroen Qwerresta kyrkiobroo, den dhe rest ofwer i gl. tiider frå Qwerresra till Tolånga kyrkia. Tolånga kyrkia wiieser och en annorbygnad än thenne andre kyrkior.

Tryde d. 3 julii A:o 1729

Iosephus Bolmstadius
pastor i Tryde et Spiutztorp.

XIII:2:330.

Glemminge.

Ibland gemene Mann äro fölliande Sagor:

Sverkelshög (Glemminge)

1:o Om Swärckels hög, et Musquete Skått wästan för Glemminge bÿ äller Kÿrckia belägen, berättaa skola liggia begrafwen en Kiämpe, benämnd Swerkel, som skolat haft Förste äller Konunga wälde, och Swåger med Konungen uti Dannemarck. Uti Danska Kämpaböcker skola förmälas om 2:ne som haft det namnet Swerkel, både Fader och Son; men denne skall hafwa warit Sonen, som här är begrafwen. Han begiärte hielp af sin Swåger Konungen å Dannemarck, till at kriga emot Swerige, och hemnas på dem, som slaget hans fader Swerkel den äldre ihjäl hwilcken hielp han efter berättelsen skolat fådt och sedan krigat emot Swerige erhållet seger och således hämnat sin Faders död, dem ihiälslaget som hans fader ihiälslog.

Drängarna som skulle fäkta mot trollet Blåhatt.

2:o. Om en Backe eller Hög som ligger här i Glemminge bÿ hoos gården n:o 1 strax wäster för prästegården, berättas att uti glm. tiider skolat bodt et backatråll, Blåhatt benämnd. För 100 åhr sedan bodde på gården n:o 1 här i Glemminge en bonde, hwars namn war Jöns Tufwesson; Hans 2:ne drängar gingo ut en Juleafton wähl druckne, och togo hwar sin wärja med sig /: som Drängar uti Danske tiderna skolat haft :/ manandes Blåhatt utaf högen till at fäckta med sig och fast de honom intet sågo blefwo de likwäl såsom genom ett starckt wäder förde ett godt stÿcke wäg öfwer Glemminge åkermarck på en steen, som kallas Klöfwasten. När de där en stund hade stådt och betänkt sig förstode de sig wara på Klöfwasteen på andra sidan om elfwen. Och efter et starkt snöfook öfwerföll dem, måtte de begifwa sig till at wada öfwer elfwen tillbakans igiian, ty då war ingen brÿgga deröfwer slagen som nu förtiden är, kommo dock hem med

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv-forskning vid Lunds universitet

största möda långt ut på natten, warandes ganska förfrusne lofwandes sedan, att de aldrig wille fäckta med Blåhatt mera, för bem:te Jöns Tufwesons barnabarn, som bo här i Glemminge berätta så i sanning wara skädt med desse 2:ne drängar beropandes sig på sina sahl. Föräldrars ofta för dem förtalda relation, som det samma mycket wähl minnas kunde.

Klövasten (Glemminge)

Ofwannämnda Klöfwasteen är så stor, som et måtteligt huus af 2:ne wäggerum, och är klöfder mit i tu så at man kan gå emellan bäggem stycken. Men på hwad sätt han är klöfd och huru hon är kommen hiit på Glemminge marck, derom allmän saga: En jungfru har skohlat bodt uti Hammarsberg som äro belägne wid en Bondeby, Hammar benämnd uti Ingelsta härad. Denna Bergz Jungfruen kunde intet lida äller gott intet höra at man ringde med klockorna här i Glemminge kyrckia, hwarföre hon omsider resolverade sig till at slå Glemminge kyrckia aldeles under i grund, läggandes altså bem:te Klöfwasteen i sitt flätte eller håårband, kastade densamma mot Kyrckan och utbrast i detsamma med dessa orden: Jag gitter intet lida din hwita koo med dit röda hufwud. Men stenen hinte intet längre fram uti kastet än på en 1/2 när Glemminge by och med det han föll neder, brast äller klöfdes han mit i tu, hwarföre han ock kallas Klöfwa-steen.

Glemminge d. 8 maji anno 1729

Nils Nobelius

(Pastor här 1728 - 1733).

Kverrestad.

Memorial öfver de antiquiteter som här uti försambl:ne Qwarrestadz och Smedstorpz (se sid. 144) kunna ernås, hwarwid

ej annor--- wid större dehlen är än de äldstas här uti berörde försambl:ne hwilcka af sina förfäder hafwa hördt omtalas, sålunda som följer.

Kung Inge och Kung Gorm.

1:mo. Att Ingelsta Härad har fått namn af kong Ingel, som byggt och till sitt Säte haft Ingelsta-gård lärer wara bekant, hans graf wiises/östan sunnan wid gården. Om denna Konung Ingel berättas, att han skall hafwa warit af ett fromt sinne, blödig och ingen last haft genom mandel. bedrifter, som den tiiden ibland de gambla Kiempar brukeligt warit, sig något nampn at förwärfwa hwarföre då han genom sin uthskickade, friiade til en Konung-dotter i Wäster-Giothland, skall denne Konung sändt honom tillbakans en skieppa steenkol, dermed först att härda sitt hierta, menandes genom någon berömelig kamp inlägga sig ähro, men om Konung Ingel det wågat, wet man intet, det hafwer hon Konungens dotter i Wästergiöthland den honom för sin wackra skapnad högel:m älskat bekommit hwilcket en annan folkes Konung uti Skåne wid nampn Gorm, som samma Jungfru också begärt men fådt afslag, högel:n förtrutit, och derföre låtit förkunna Konung Ingel en enwiges kamp samt föresatt honom en wiss dag och ställe hwar ..... att möta, Konung Ingel, som den tillbundna-kampen intet torde undergå hafwer i sitt ställe sänt 7 andra kämpar at möta sin fiende. Konung Gorm hwilcken också frimodel:n allenast med sin dräng på föresatte rum och dag sig infunnit, striiden moth bem:te 7 begyndt, tappert fäcktat, icke det ringaste wikandes, till des han af sin egen dräng, den af de andra skall wara bestucken är worden med ett swärd uti ena sidan dödel:n blesserat, då han något wiiket uti några buskar straxt wid platzen, hwarest då han sig med en wiger el:r späd

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv forskning vid Lunds universitet

qwist förbundet har han striiden oförskräckt förnyat, sina fiender tillika med sin förrädiska tiennare öfwerwunnet och ihiälslagit, och omsider sielf på samma platz sin anda upgifwit, hwarefter han med de andra 8:ta är worden begrafwen och för warje krop en hög steen uprättadt hwilka äro satte uti en rundel omkring konung Gorms graf, som är en grop wid 20 steg lång belägen emellan Ingelsta och Smedstorps gårdar på den så kallade åhlfäla den utan twifwel deraf, att den altid ligger till fädrett och kallas denna platz el. grafställe än i dag konung Gorms graf. Hwad widare om Ingelsta kan wara at förmäla lärer fuller Kyrckioherden wid Ingelsta tillkiänna gifwa.

2. Kwarresta Kyrckia förmenas wara consecrerat S:ta Maria.

3. Om åhrtahlet, då Kyrckan skall wara bygd, kan ingen underrättelse gifwas, men om samma Kyrckas Byggemästare är hos gemene man en gammal Tradition, att den skall hafwa warit Schiäggemomma som haft tillhåld el. boning uti ett litet bärg el. kulle kallat i denna dag Schiägge-berg beläget uti södra Qwärresta ängiar wid åen östan för byen; denna byggemästaren Schiäggemomma skall ligga begrafwen på Kwärresta kyrckiogård nordan om kyrckian uthmed Chorth som ..... grafstenen der ännu wiisas med följande Figur:

Kverrestad kyrkas byggmästare.

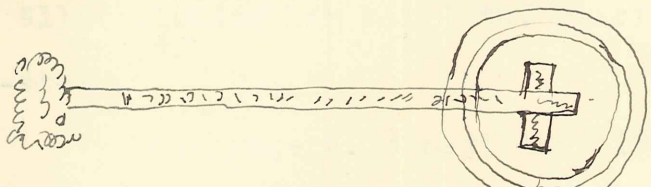

4. Förr än kyrckan blev bygd på det ställe hwarest den nu står, skall till des bygnad warest uthsedt et ställe ungefähr en half fierdedels miil hwarifrån den nu är, wid några stenar som kallas höga stenar /: eljest gemenligen kallade kämpastenar:/ å en reen, torr och sandig platz, men då materialierna till

Hur Kvärrestad fått sitt namn.

bÿgnaden om dagen ditfördes, skola de om morgonen wara fundne på dett ställe hwarest kÿrkan nu är bÿgd, kan fördenskull intet sÿnas så orimeligit om sant skall wara at wärket till kyrckans bÿgnad om natten till ofwan-nämbde rum och sladnade, at Socknen och bÿen deraf fådt sitt nampn Qwarstadz och kÿrckan Qwarstad kÿrkia.

M.455

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Register.

Sed och tro:

Årets arbeten och fester (under jul)

Jul

Födsel, bröllop, sjukdom, död och begravning

Tydor, varsel.

Folkdiktning:

Sägner: A. Om folktrons allm. gestalter

B. Ortsägner

Övrig folkdiktning.

Årets arbeten och fester (und. jul).

Aska, slå över korna, sid. 114.

Brydegille, sid. 45.

Dansgille, sid. 45.

Dåliga år, sid. 47

Fallus, linsådd, sid. 52.

Fastlagsgille, sid. 43.

Fånga haren, sid. 21.

Höstgille, sid. 43.

Kardegille, sid. 47.

Kors, rista i fältet vid sådd, sid. 19.

Kvastskaft, låta stutarna gå över, sid. 81.

"Köra in", stutar, sid. 19.

Lasset, det sista, sid. 88.

"Laustocken", bindes om midsommarafton, sid. 101.

154.

Lien, strykes, sid. 21.

Lin, så (se också Märkesdagar), sid. 52.

Linberedning, sid. 46.

Långa dansen, sid. 43, 101, 115.

Majeldar, sid. 20.

Majfirning, sid. 8, 9, 17, 29, 42, 46, 53, 54, 56, 59, 85, 127, 132.

Majstång, sid. 9, 127.

Majvisa, se Majfirning.

Midsommarafton (se också Majfirning)

bad, sid. 21.

binda om växter, sid. 85, 101.

kärleksorakel, sid. 55.

majning, sid. 21, 43.

Märken, (se också Märkesdagar)

almebladens storlek, sid. 81

dimmorna, gå mot solen, sid. 3.

röken, slår ned, sid. 19.

soten glöder, sid. 4.

Märkesdagar:

Andreas, sid. 19.

Beda, sid. 18.

Bengt, sid. 136.

Blasius, sid. 18,21, 140.

Desideria, sid. 4.

Egidius, sid. 19.

Erik, sid. 16, 19.

Fastlagssöndag, sid. 3.

Fiskdagarna, sid. 19.

Fyrtio martyrer, sid. 3, 16, 110, 136.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Gregor, sid. 16.
"Horsaviherna", sid. 3.
Juldagarna, sid. 4, 137.
Korsmässa, sid. 4, 16, 19.
Kyndelsmässa, sid. 4.
Lars, sid. 19.
Martin Luther, sid. 19.
Michaeli, sid. 3, 19.
Morsmässa, sid. 19.
Mårten, sid. 3, 140.
Patrik, sid. 18.
Peter Katt, sid. 16, 18, 140.
Petri Fäng, sid. 4, 16.
Sjusovaredagen, sid. 16, 18.
Skärtorsdag, sid. 53, 140.
Tobias, sid. 3.
Torsmånad, sid. 16, 81.
Veckoräkning, sid. 3.
Vårfrudagen, sid. 16.
Pioner, binda om, sid. 85.
Portarna, fruntimmer stänga, sid. 86, 119.
Påskdag, skynda att komma hem, sid. 125.
slå aska över korna, sid. 114.
Påskveckan, sid. 16.
Påskägg, sid. 16.
äta med skalet på, sid. 141.
Rackare, sid. 5, 107.
Sabbaten, aktning för, sid. 50.
Salt, slå över hästarna, sid. 101.

Skärtorsdag, stål i säden, 117.

Slakt, vid bestämt månskifte, sid. 107.

Slåtter, sid. 21.

Sill, ge åt kreaturen, sid. 117.

Skörd (se också Märkesdagar), sid. 21.

Strå, de sista på fältet, sid. 84.

Stål, i säden, sid. 117.

i åkern, sid. 19.

låta nykalvade kor gå, sid. 118.

Sådd (se också Märkesdagar), sid. 52.

Timran, reses, slå glas sönder, sid. 116.

Trevnad, för att kreaturen skola trivas, sid. 101.

Utbrytning, vid laga skifte, 137.

Vantar, ha på sig vid dragarnas inkörning, sid. 19.

Vatten, inte slå ut (se Jul: Goavätta).

Väderlek (se Mårken och Märkesdagar)

Åldermansgille, sid. 91, 137.

Ägg, äta årets första, sid. 118.

Äldste sonen på gården, sid. 81.

Jul.

Bak, sid. 17.

Brygd, sid. 23.

Doppa i grytan, sid. 23, 124.

Elda, inte göra juldagsmorgon, sid. 86.

Eld, ej gå till juldagsmorgon, sid. 108.

Förbud, att spinna, sid. 119.

att baka och brygga, sid. 17.

Goanisse, sid. 82, 91, 93, 108, 115, 117.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Goavätta, sid. 23, 41, 85, 93, 98, 107, 116, 131, 142.

Julhalm, sid. 124.

Julgran, sid. 41, 55, 119.

Julklappar, sid. 41, 82, 125.

Julkärve, sid. 9, 41, 86, 119.

Julljus, sid. 41.

spå död, sid. 83.

Julmat, sid. 17, 23, 40, 124.

Julotta, köra i kapp från kyrkan, sid. 23.

Knut, göra slut på julmaten, sid. 83.

Kreaturen, få inte vattnas på gården, sid. 40.

få riktig föda, sid. 40, 85.

få öl och mjölk, sid. 108.

"Krunehossor", pigan göra färdiga, sid. 22, 41, 46.

Lekar, sid. 42, 50, 61, 83, 109, 124.

"Ljuskronor", sid. 119.

Långkål, sid. 41.

Måltidssed, sid. 17, 40, 83.

Salt, kreaturen få annandag jul, sid. 82.

Slakt, sid. 23.

Staffan, rida, sid. 127, 132.

Stjärngossar, sid. 51, 55, 82.

Svartsoppa, sid. 41.

Thomas, förbud, sid. 17.

Tiggare, sid. 17, 40.

Träd, ge öl, sid. 85, 108.

Födsel, bröllop, sjukdom, död och begravning.

Barn, kasta till brudparet, sid. 44, 86.

"Barnavisan", sid. 44.

Barnsängskvinna, begravning, sid. 17, 71.

förbud, sid. 71, 103.

ha ljus tänt, sid. 138.

Bröllop, sid. 44, 86, 88.

Bäckahästen, vålla sjukdom, sid. 98.

Bärare, vid begravning, sid. 106.

Dopvatten, sid. 11, 103.

Döda, be ta sjukdom med sig, sid. 106, 110.

Dödskamp, befria ifrån, sid. 105.

Faddergåva, sid. 84.

Grav, igenkasta, sid. 106.

falla igen, sid. 105.

Hoppa över varandra, inte göra, sid. 12.

Hund, levande gräva ned, sid. 117.

Höns, levande gräva ned, sid. 117.

Kardborre, för ohyra, sid. 101.

Kloka, sid. 5, 117, 120.

Kyrkklockor, skrapa av, sid. 123.

Kyrktagning, sid. 103.

Lappri, sid. 141.

Lappskott, sid. 122.

Lik (se också Döda), taga under fotbladet, sid. 105.

Likbår, sid. 18.

Likkista, inte se sin moders, sid. 143.

Likskara, möta, sid. 11.

Lyten, harskår, sid. 4, 10, 105.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

skrikelyte, sid. 4, 104, 110.
skäfer, sid. 5, 45, 104.
slaget, sid. 11.
utslag, sid. 105, 110.
andra lyten, sid. 11, 71, 104, 105, 143.
Mara och varulv, sid. 13, 72, 88, 102, 130, 141.
Mördare, tvungna, sid.
Mönster, av granris vid begravningar, sid. 7.
Namngivning, sid. 11, 104.
Pestkyrkogård, sid. 17, 29, 107.
Plats, lämna åt den döde, sid. 107.
Själaringning, sid. 106.
Självmördare, begrava på särskild plats, sid. 106.
"Skarn", vid vattendrag, sid. 123.
Spöke, se, vända kläderna, sid. 84.
Stål, i vaggan, sid. 103.
Taklök, för tänderna, sid. 101.
Tal, vid begravning, sid. 106.
Tavlor, över döda, sid. 18.
Trolla, sjukdom på, sid. 109.
Varsel, för död, sid. 11, 83, 88, 105, 123.
Vårtor, sid. 10, 98, 101.

Tydor och varsel.

Fruntimmer med tomma krus, möta, sid. 4.
Grav, falla igen, sid. 105.
Göken, höra ropa, sid. 11.
Höna, hoppa i vagnen, sid. 4.
Katt, hoppa i vagnen, sid. 4.
Kors av halmstrå, sid. 105.

Lycko- och olycksdagar, att gå i tjänst, sid. 8.
Nyckel, lägga på bordet, sid. 116.
Uggleskrik, sid. 88.
S:t Hans blommor, sid. 55.
Flädermus, sid. 123.

Sägner.

A. Om folktrons allmänna gestalter m.m.

Bäckahästen, sid. 90, 98, 110, 112, 119.
"Brydestu'or", sid. 70.
Djävulen, sid. 6, 52, 97.
Djur, sid. 25, 52, 79.
Drakar, sid. 72.
Dödas julotta, sid. 100, 108.
Goanisse (se Jul: Goanisse)
Goavätta (se Jul: Goavätta)
Gengångare (se Spökerier)
Gloson, sid. 92.
Helgon, kyrka invigd åt, sid. 24, 33, 35, 147, 151.
Jättar, sid. 22, 26, 29, 33, 56, 69, 70, 73, 87, 93, 96, 112, 130, 149.
Kyrkor, (se också föreg.), sid. 16, 24, 25, 33, 48, 49, 90, 92, 110, 147, 152.
Kyrkklockor, sid. 75, 77, 100, 113, 144.
Källor, sid. 32, 37, 74.
Lyktegubbar, sid. 74, 77, 102.
Mara (se Födsel: Mara och varulv).
Noe skytt, sid. 94.
Odens jakt, sid. 6, 84.
Olle Bull, sid. 101.

Präster, sid. 27, 30, 31, 38, 49, 91, 98, 112, 123, 145, 146.

Sjöjungfrun, sid. 79.

Sjörå, sid. 80-

Skatter (se också Drakar), sid. 84, 97.

Skogsmannen och Skogssnuvan, sid. 80, 126, 131.

Snapphanar, sid. 6.

Spökerier (se också Dödas julotta), sid. 38, 88, 96, 98, 99, 100, 108, 114, 142.

Tor, sid. 77.

Troll (se Underjordsfolket).

Underjordsfolket, sid. 29, 36, 69, 73, 74, 77, 78, 81, 84, 86, 92, 94, 100, 111, 112, 123, 125, 138.

Yrkesmän (se också Präster), sid. 6, 52, 86, 97.

Älvadansen, sid. 87, 120.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folkliv.forskning vid Lunds universitet

B. Ortsägner (se också föregående).

Andrarum, Hur namnet uppkommit, sid. 37.

S:t Bothilds källa, sid. 37.

Bolshög, sid.30.

Brösarp, Kung. Albert och drottning Margareta, sid. 37.

Esperöd, Hur namnet uppkommit, sid. 33.

Glemminge, Sverkels hög.

Glimmingehus, Jätte, som har byggt slottet, sid. 93, 112.

Grevlunda, Hur namnet uppkommit, sid. 32.

Hagestad, Ramshögs stenar, sid. 15.

Jens Kanna, sid. 25, 48.

Hörup, Herremannen med de många svinen, sid. 28.

Ingelstad, Kung Inge och kung Gorm, sid. 123, 150.

Järrestad, Järledösen, sid. 72.

Kåseberga, Alestenar, sid. 22, 26.

Rytters,backe, sid. 77.

Köpinge, Hur namnet uppkommit, sid. 28.

Salig Nilses kapell, sid. 29.

Yidzhog, sid. 29.

Löderup, Jens Grim och prästen i Löderup, sid. 27, 49, 91, 98, 112, 145, 146.

Kristian Tyrann och prästen i Löderup (jmfr. föreg.), s.91, 139.

Lund, Jätten Finn, sid. 70, 73, 76, 111 (jmfr också sid. 112)

Ljungby, Ljungby horn och pipa, sid. 84, 114, 126, 139.

Ravlunda, När Ravlundaborna flyttade till Lund, sid. 37.

Rörum, Gossen som kom bort, sid. 34.

Skillinge, Knuts hög, sid. 55.

Smedstorp, Alaberg och Gyaskår, sid. 144.

Spjutstorp, Hur namnet uppkommit, sid. 147.

Tryde, Hur namnet uppkommit, sid. 147.

Ö. Nöbbelöv, Hildings hög, sid. 143.

Ö. Vemmerlöv, Hålan, som är bottenlös, sid. 35, 126.

Vitaby, Helig Tors källa.

Övrig folkdiktning.

Dansvisor, sid. 61.

Gåtor, sid. 12.

Ordstäv, sid. 51, 87.

Visor, sid. 58, 133, 134.